

KOROŠKI *fužinar*

GLASILO RAVENSKIH ŽELEZARJEV

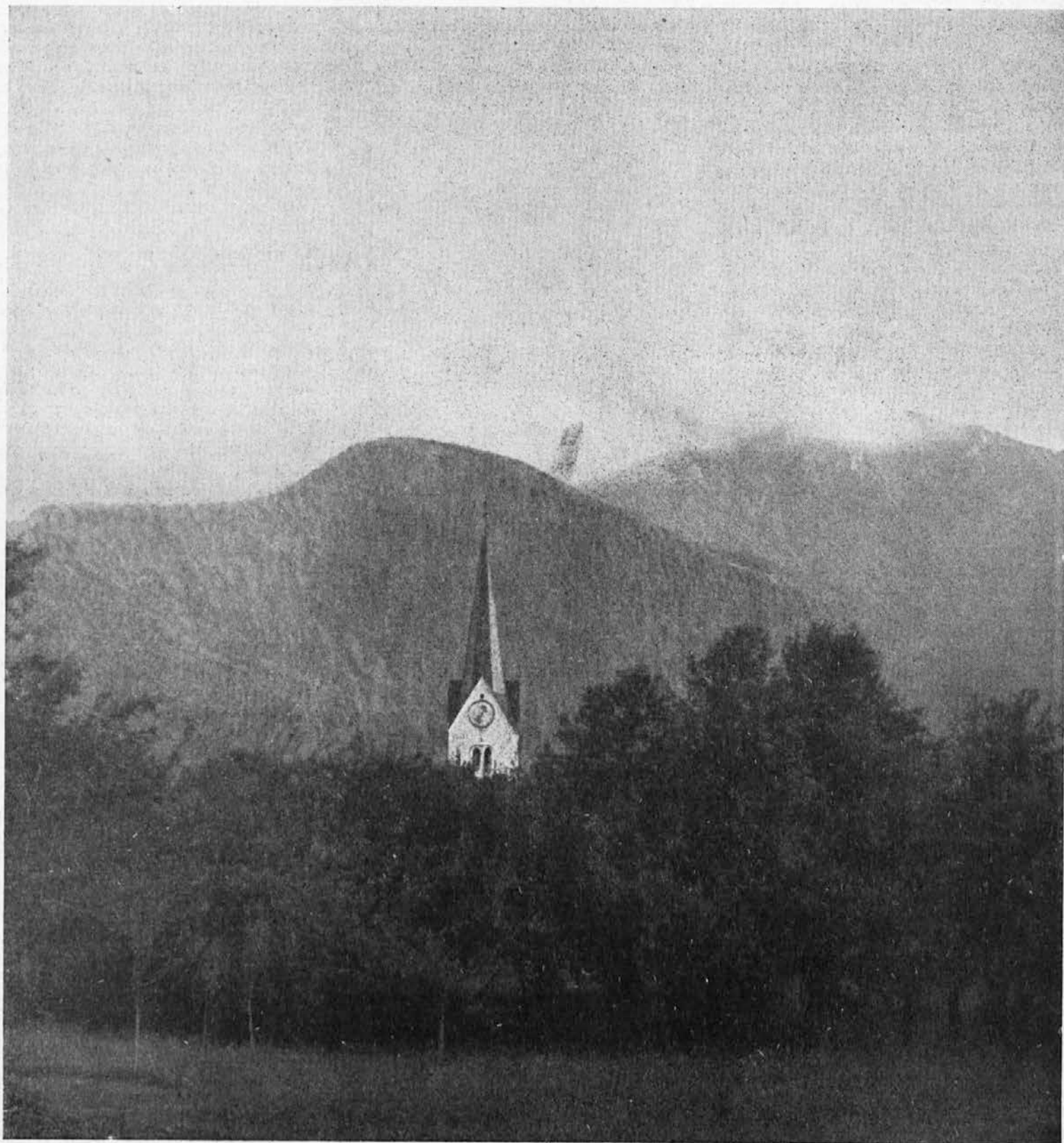
Leto XII.

Ravne na Koroškem, 1. januarja 1962.

Štev. 1-2

Dvig
življenjske ravni
(standard)

da samo
racionalno delo
in
varčevanje

TAKO ZAKLJUČUJEJO KARAVANKE NA VZHODU

Slikal: S. Smolej, vele mojster fotografije

Kotlje z Uršljo goro — oboje bolj skrito, v sad in meglo zavito. Kraj je znamenit kot edina vas na Slovenskem, kjer ni nobene gostilne in je torej boj proti alkoholizmu vsaj tu do kraja izbojevan. Hotuljci pa še bolj, ker se v bojazni za goro že stoletja otepajo vsake dobave apnenca v bližnje fužine.

Direktor Gregor Klančnik:

Razkošje naše gore

bomo približali delovnim ljudem

za krepitev in razvedrilo

Zasnove ob novi epohi napredka fužin, ki bo pognal v nadaljnjo rast vse življenje v deželi

(Razprava, ki smo jo napovedali v prejšnji številki našega lista pod sliko na strani 2, predvsem pa posrečeno po-nazorili že s samo sliko.)

Naš kraj — Ravne na Koroškem — je v svojem petnajstletnem razvoju po osvoboditvi postal že splošno jugoslovanski pojem. Postopoma se razvija v največje industrijsko središče slovenske Koroške tu in onstran meje. Četudi je že dosežen velik korak naprej v smeri gospodarskega, kulturno-prosvetnega, športnega in splošno družbenega uveljavljanja, je glavni razvoj še pred nami.

Železarna — glavni vir dohodka ter pogoj širšega razvoja ne samo ožjega kraja, temveč tudi cele sosesčine — je že stopila v novo epoko rasti in napredka. Program izgradnje predvideva povečavo in moderniziranje proizvodnih obratov, iz katerih naj bi že v dobri polovici enega desetletja pritekala trikrat povečana proizvodnja. Za sto in več tisoč ton jeklenih izdelkov, ki jih bo ta železarna dala na trg, bo potrebnih več kot tisoč novih sodelavcev, tako da bo samo ta delovna skupnost vključevala preko tri tisoč šest sto proizvajalcev. To pomeni, da se bo, upoštevajoč družinske člane, samo zaradi rasti železarne moral kraj povečati za dodatnih dva in pol do tri tisoč prebivalcev. To pa še ni vse. Upoštevati je treba okrog dve milijardi čistega osebnega dohodka, s katerim bodo sodelavci železarne razpolagali. Ta denar bo pognal v rast vso potrebno postransko obrtniško, uslužnostno, preskrbovalno, administrativno in drugo dejavnost ter sprožil priliv novega prebivalstva. Z rastjo aktivnega in ostalega prebivalstva pa bodo nastajale in se povečale tudi potrebe.

Prvo — skrbeti bo treba za sočasno graditev družinskih in drugih stanovanj. Dalje, razširjati se bodo morali zdravstveni objekti, povečavi prebivalstva pa bodo morale slediti tudi šolsko-prosvetne ustanove. S koncentracijo aparata komune, finančnih ustanov, sodišča in z nastankom drugih birojev in pisarn, bo poleg prosvetnega, zdravstvenega, uslužnostnega, dodatno porastlo tudi uslužbenko aktivno prebivalstvo. Urbanistični razvojni načrt kraja Ravne mora zato računati na znaten porast našega prebivalstva ter zajeti zadosti med seboj povezanih površin za širjenje naselja in gradnjo dodatno potrebnih objektov družbene ravni. Z rastjo prebivalstva pa bodo nastali tudi novi, v večjih mestih že poznani problemi.

Sestav prebivalstva se bo z zgostitvijo v večjem naselju temeljito izmenjal. Rastlo bo mestno, od svojega dela odvisno prebivalstvo, popolno ali delno na zemljo vezani krajanji pa bodo ostali na sedanjem

nivoju. Spremenil pa se bo tudi sestav aktivnega mestnega prebivalstva. Z modernizacijo in avtomatizacijo proizvodnih naprav v železarni bo hitreje rastla zaposlitev na nefizičnih kot na fizičnih delih. Ker se bo k temu priključilo še povečano šte-

Direktor Klančnik med tekmovanjem lani na Dovjem. Avtor pričujoče razprave o rekreaciji torej ne samo piše, temveč jo tudi izvaja

vilo uslužbenskega, prosvetnega in drugega aktivnega prebivalstva kraja, se bo odnos med umskimi in fizičnimi delavci razvijal v prid prvih. K umsko zaposlenim krajanom pa bo prišteti še neaktivno prebivalstvo, učence, dijake, mladince in odrasle, ki ne bodo dnevno tudi fizično obremenjeni. Krepitev telesa pa na žalost ni uspešna samo z obilnim obrokom jestevin in pijač, potrebno so tudi telesne obremenitve. Ako teh ni ob samem delu, jih je potrebno dodatno vključiti v dnevno življenje, če hočemo, da se ne bomo pomehkužili in neodpornost prenašali tudi na bodoče rodove. Tako vključeno telesno krepitev imenujemo rekreacijo. Rekreacija pa je potrebna tudi sicer s fizičnim delom obremenjenim delavcem. Ti si morajo poiskati take dodatne gibe, ki krepijo tiste dele telesa in mišičevja, ki pri delu niso zadosti obremenjeni.

Izboljšava življenjske ravni, graditev komfortnih, s centralno kurjavo in drugimi

olajšavami opremljenih stanovanj, olajšave delovnih pogojev, hiter porast prebivalstva brez telesnih naporov nas bodo postavili pred poseben družbeni problem — skrb za splošno dodatno telesno krepitev. Ta bo predvsem izbil na površino pri doraščajoči mladini. Le vroče se kuje in kali jeklo, le s telesno obremenitvijo se krepí organizem, zato je naša dolžnost, da ob rasti tovarne skrbimo tudi za pogoje in usmerjanje telesne kulture.

Že nastajajo objekti in naprave — Dom telesne kulture s telovadnico, vadnicami in pokritim plavalnim bazenom, stadion z vsemi potrebnimi igrišči. Ostvarjajo se torej predvsem važni pogoji za vse vrste športov. Usmerjanje mladine, šolske in izvenšolske, pa tudi odraslih na ta področja, bo naloga nas vseh, saj se bomo predvsem tako najuspešneje upirali pomehkuženju in najuspešneje podprli zdravstveno utrjevanje. Športni park z domom telesne kulture pa ne bo edino področje, ki nam bo nadoknadilo, kar nam vsakdanje delo ne nudi.

Planinski svet okrog kraja in v celi Mežiški dolini ima po svojih prirodnih lepotah prvenstvo v celem mariborskem okraju. Brez dvoma je tudi, da je ožja okolica naše železarne od vseh ostalih najlepša, videz naselja pa je prej letoviški kot pa industrijski. Široke so možnosti krajših in daljših sprehodov, možna je gojitev planinstva, pa tudi alpinizma. V celem okraju imamo tudi najboljše pogoje za razvoj vseh vrst zimskega športa.

Severno pobočje Uršlje gore je za gojitev zimskega športa predvsem ugodno. Tu v višjih legah leži sneg od novembra do aprila. Široki, v celem okraju najugodnejši prirodni in snežni pogoji pa so bomo izkoriščeni. Potrebno je poiskati možnost približevanja s snegom pokritih površin. Izdelane so prve zasnove za ureditev pobočja Uršlje gore v važen smučarsko-turistični center Raven in celega okraja.

Osrednji objekt bi bila vzpenjača. Spodnja postaja naj bi bila nad bobrovim jezerom na Ivartnikovem, 694 m nadmorske višine, zgornja pa na vrhu same gore, kar pomeni, da je višinska razlika okrog tisoč metrov. Izhodišče bi bilo torej Ivartnikovo, ki je po svoji legi edinstveno. Tu bi se moralo povečati in kultivirati jezercer ter zgraditi izhodišče s potrebnimi gostinskimi in drugimi objekti. Na vrhu gore poleg obstoječega planinskega doma, relejne RTV postaje, ki je že v gradnji, in zgornje postaje žičnice, zaradi pomanjkanja vode ne bi gradili novih gostinskih objektov, uredila pa bi se smučišča. Na lažjem terenu naj bi bila enostavna dve do tri sto metrov dolga vlečnica za povprečne smučarje. Na zapad-

nem pobočju naj bi od Luž do vrha peljala vlečnica, namenjena za tekmovalce in izvežbane smučarje. Ta teren, na katerem se že sedaj prirejajo tekmovanja, zasluži pozornost, saj najdalje razpolaga s snegom. Zato se na sončni rebri Luž predvideva nov gostinski obrat.

To pa seveda še ni vse, kar zajemajo naše želje. Vzpenjača, ki je v vsakem slučaju turistično interesantna, je toliko bolj koristna, če se iz gornje do spodnje postaje da presmucati. Severna stran Uršlje gore nam to v zimskih mesecih dopušča. Dajo se izpeljati proge za smuk, ki so namenjene za tekmovanja, pa tudi take, ki so turističnega značaja. Prva trasa je že nakazana. Pelje po severno-zapadni strani skozi redke smrekove gozde do Luž ter dalje po preseki Kozjega hrbta mimo Lubenčeve bajte do Smučarske koče, od tu pa bi se moralo smučišče urediti do Ivartnika. Dol po Kozjem hrbtu je izredno zahtevno, da pa se ga z malenkostnimi izboljšavami urediti. Za smučarje netekmovalce bi se od Luž izpeljala lažja varianta preko Navrških ledin, kjer naj bi nas pozdravila nova planinska postojanka.

Za smučanje pa je uporabno tudi severno-vzhodno pobočje gore. Zasnovana trasa naj bi šla od vrha proti Planem, kjer naj bi tudi nastala okrepčevalnica; od tu pa po zapadni strani Črnega vrha do Jurčka in dalje na Ivartnika. Tudi v tem delu se dajo poleg tekmovalnih urediti tudi turistična smučišča. Izhodišče smučanja bi bilo torej Ivartnikovo. Tu bi se uredile tudi zahtevne slalom proge, za manj izvežbane pa je možnosti brez urejevanja dovolj. Za zimski drsalni šport bi se lahko izkoristilo tudi jezerce, uredile bi se pa lahko tudi sankarske proge.

Zasnove so torej obširne, izvedba pa je odvisna od našega hotenja. Le, če bomo vsi v tej naši bližnji prirodi spoznali področje našega aktivnega razvedrila, bo možno želje uresničiti. To ni mogoče izvesti v kratkem času, ob sistematskem večletnem prizadevanju pa lahko pričakujemo, da bo naša gora, naprave na njej in na Ravnah postala privlačna izletna točka, področje krepitve in veselja ne samo za nas, temveč tudi za prebivalce drugih naselij.

Najprej bo treba izdelati program ureditve Uršlje gore; že pred tem pa bo iskati najugodnejše in najcenejše rešitve. Nihalna vzpenjača od Ivartnika pa do vrha, to je vzpenjača z dvema gondolama, ki sta medsebojno zvezani in se izmenično dvigata in spuščata, ni edina rešitev. Znatno cenejša izvedba, ki se zadnje čase uveljavlja, je sedežnica; druga varianta prevoza na vrh gore predvideva tako vzpenjačo. Sedežnica naj bi se izvedla v dveh sekcijah. Prva bi peljala na Plane, druga pa od tu na vrh. Taka izvedba ima prednost v tem, ker se lahko ločeno za smučanje uporablja samo spodnji ali zgornji del. V zimskih mesecih, ko je snega dovolj, bi se izvedla tekmovanja od Plan do Ivartnika, v jesenskih in spomladanskih mesecih pa bi se smučanje vršilo samo zgoraj. Pri izdelavi programa ne bo zanemariti tudi ideje sežnične po zapadni strani pobočja. Vse to pomeni, da je obširno že samo študijsko delo. Od dobre izvedbe tega pa je tudi končna rešitev lažja.

Poleg urejevanja žičnic, gostinskih in drugih objektov, mora program zajeti tudi cestno omrežje. Cestna povezava, ki bo omogočila dostop motornih vozil mimo Navrških ledin okrog Uršlje gore, od Raven do Šoštanja, Slovenjega Gradca in

Franco Smolej, Gregor Klančnik, Lovro Zemva — slovenski smučarski asi svojih dni, sedaj voditelji in učitelji belih disciplin. Ker športa nikoli niso zapustili, še zmerom gre. Slika z državnega prvenstva starejših članov februarja 1961 v Mojstrani. Placement pogledite kar po stopnicah — z našim direktorjem smo torej lahko zadovoljni tudi na tem področju

Črne, že nastaja. Gradi se tudi povezava Plešivec—Plane, zato ne bo noben problem, urediti cestišče tudi do vrha gore. Z malenkostnimi izboljšavami bo dovoljevala motorni promet tudi cesta, ki pelje nad Lovsko kočo na Ošvenovem do Lovske koče v Črnem vrhu, njen podaljšek pa bo omogočil tudi na naši strani Uršlje dostop do Plan in eventualno tudi do vrha. Jasno je, da bodo vse te cestne povezave prišle v poštev le v poletnih mesecih za eksploatacijo lesa ter v druge gospodarske namene, bodo pa tudi turistično interesantne. Naša gora bo po taki zasnovi postala splošno rekreacijsko področje. Izhodišče na Ivartnikovem, ki je obkroženo z gorskimi grebeni in hrbti, poraščenimi s košatimi gozdovi, bo lahko postalo tudi mesto letnega aktivnega počitka. Ta center, pa tudi druge privlačne točke po Uršlji gori bodo v prostem času pritegnile krajanje in druge turiste, da bi se ob pesmi in veselju na svežem zraku razgibali in krepili.

Ne bi bilo prav, da bi mi sedaj samo čakali na čas, ko nam bo na razpolago večje ugodje v naši bližnji prirodi. Skupno si moramo prizadevati, da bi to dosegli. Telesno-kulturni objekti na Ravnah že nastajajo, ob naši skupni trdni volji pa se bo gradbena dejavnost prenesla tudi na področje Uršlje gore. Vsakdo naj bi prispeval po svojih močeh; pri tem pa se predvsem ne smemo izogibati fizičnega dela, saj to samo po sebi prinaša telesno krepitev, delo na takih objektih pa dodatno še pogoje za športno razvedrilo. Ne bi bilo pa tudi prav, da bi v današnjih pogojih zanemarjali telesno kulturo. Nimamo še vseh tistih stavb in naprav, ki si jih želimo, imamo pa na razpolago lepoto narave, zato bomo, če imamo radi sami sebe, skrbeli predvsem za našo mladino, da bo postala zdrav in krepak rod slovenske Koroške.

ZA NAVRŠKI SPOMIN

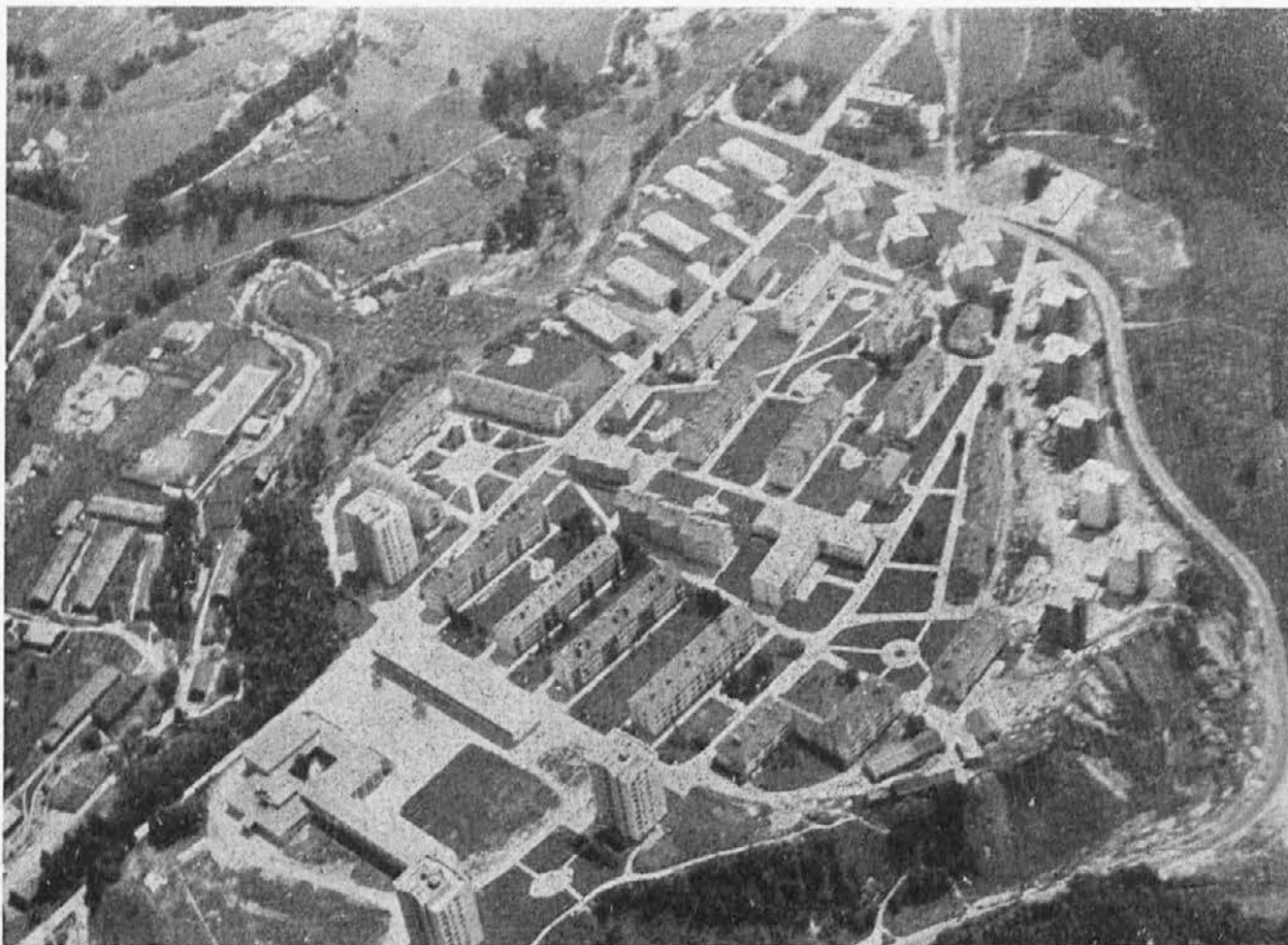
Na prireditvi krajevnega praznika Raven 12. oktobra 1961 (ki pa zaradi slabega vremena ni mogel biti na samem kraju), je sklicatelj te prve konference, Beno Kotnik, takole povedal:

Ko sem bil še mlad, sem več barti slišal očeta, kako je politiziral. Čul sem, da je pravil, kako je tu in tam izbruhnila revolucija. V revoluciji večkrat ne pozna brata brata. Kaj je revolucija, si tedaj nisem mogel prav predstavljati. V teh letih si pač nisem mislil, da bom pri svojih petdesetih revolucijo sam doživel in tudi sam s celo svojo družino delal v uporniškem gibanju.

Ko sem dorasel in prebiral že razne knjige, sem to stvar bolj razumel. Vedel sem že, da revolucija le tedaj uspe, če ima pravilno vodstvo, dobro organizacijo in če ima tudi množice za sabo.

Okupacija leta 1941 je globoko pretresla vse zavedne jugoslovanske narode. Kralj in vlada, ki sta poprej zapirala prave patriote, sta zapustila državo in narod. Takrat je Komunistična partija pozvala vse rodoljube na oborožen upor. V Ljubljani

je bila 27. aprila 1941 pod vodstvom KP ustanovljena Osvobodilna fronta z namenom, da masovno poveže Slovence k upor. Tudi v naš kraj je prišel po ustanovitvi OF odposlanec Centralnega komiteja, in sicer v osebi Dušana Kvedra, sedanjega veleposlanika v Indiji. V začetku junija 1941 se je ta oglasil pri sekretarju partijske celice v Guštanju, Jakobu Logarju, ki je sklical partijski sestanek v gozdu nad vodovodom pri Zakotniku. Proti večeru pa je Kveder prišel v spremstvu tovarišice Štiblerjeve k Lubasu. V Guštanju je nemška vojska že izpraznila vse zaloge pijače, zato so ob nedeljah ljudje zelo radi odhajali h kmetom na mošt. Kmetje so ga radi prodajali, ker še niso vedeli za pravo vrednost papirnatih mark, vrhu tega pa se je obetala precej dobra sadna letina. Tudi pri nas je bilo takrat precej ljudi, med njimi tudi nekaj takih, ki so še hvalili Hitlerjev režim. Kveder je te ljudi samo opazoval, le včasih se je spustil z enim ali drugim v pogovor. Ko so ti ljudje v poznem večeru odšli, me je Kveder povabil na klop pod lipo. Začel je govoriti o ustanovitvi Osvobodilne fronte, o njenem programu in o nalogah aktivistov OF. Bila

Čečovje — da pogledamo to reč enkrat še z aviona. »Nebo-tičniki« so zares nižji (Foto: M. Dolinšek)

je lepa in jasna noč. Luna, ki je ob pričetku Kvedrovega tolmačenja komaj vzhajala izza Velike kope, je svetila že nad našo Goro, ko sva odhajala k večerji, nato pa k počitku. Po Kvedrovem odhodu sem zavezo naprej zaupal sosedu Antonu Hudo-pisku, po domače Mihevu. V tem času si moral biti pač previden, komu si lahko tako reč zaupal.

Bilo je megleno oktobrsko vreme leta 1942. Kladiva guštanjskih fužin so venomer tolkla in kovala železo in železne dele za nemški rajh in njegovo vojsko. Njihov glas se je čul po hribih Brdinj, Stražišča, Navrškega in Prežihovega vrha. Odmev kladiv pa je dala Gora, na kateri je na srednje žegnanje v avgustu tega leta partizanka Atena romarjem povedala, da je tu naša slovenska zemlja in da je na tej zemlji zagospodaril partizan. Z nekaterimi tovariši smo se dogovorili za dan sestanka in ustanovitve OF odbora. Za kraj sestanka smo določili most, preko katerega pelje gozdna cesta od Ulšeka proti Avguštinovim tratam. Ko se je na določen dan začelo mračiti, sem odšel na dogovorjeno mesto. Kmalu za menoj sta prišla od Ulšeka Janko Rožman, knjigovodja pri grofu Thurnu, in Anton Metarnik, zaposlen kot gozdar istotam. Od šratneške žage sta vsa zasopihana posamič primahala Viktor Krevh in Pavel Medvešček, oba tovarniška delavca. Alojz Vinkler, takrat lesni manipulant na žagi na Prevaljah, pa se je naenkrat znašel sredi nas, tako da nobeden ni vedel, od kod je prišel. Pred pričetkom obravnave smo vsi navzoči zaprisegli, da bomo našo organizacijo v primeru kake provala ali aretacije kakega člana čuvali v najstrožji tajnosti in da nihče ne bo nikogar izdajal.

To zaprisego smo tudi držali. Od šestih članov nas je bilo pozneje pet v gestapovskih zaporih in nobeden ni bil izdajalec. Nato smo se pogovorili o nalogah Osvobodilne fronte, pretresali politično situacijo v kraju pa tudi drugod, kolikor je bila enemu ali drugemu dana možnost, poslušati tuje radijske postaje. Nekaterim osebam so namreč Nemci radijske aparate še pustili, dočim so jih onim, ki so se jim zdeli preveč sumljivi, odvzeli. Pri volitvah so me izvolili za sekretarja. Naše naloge so bile tedaj v glavnem prepričevanje ljudi, pomoč družinam, ki so bile po okupatorju prizadete, ter zbiranje municije in orožja. Pri agitaciji za OF si moral biti že takrat zelo previden. Zadeva pa je bila zmeraj lažja, kajti veliko ljudi je kmalu spoznalo, da je fašizem krut in da ni prinesel tistega, kar so poprej petokolonaši obljubljali.

Ko je v marcu 1943 prišel s svojim štabom in vojsko izpod Pece Matjaž, med katerimi je bilo že šest naših domačih partizanov, je našel tu pri nas zelo veliko simpatizerjev, ki so se z vso ljubeznijo oklenili osvobodilnega gibanja in bili neustrašeni borci za svobodo.

Že v govoru ob priliki odkritja tega spomenika sem omenil dogodke na Navrškem vrhu za časa narodnoosvobodilne borbe. Ker pa je danes med nami precej mladine, ki bi naj poznala zgodovino domačega kraja, naj jih danes ponovim. Preko Navrškega vrha je junija 1941 šel prvi partizan Dušan Kveder k Lubasu, ko je poprej v gozdu nad Zakotnikom prisostvoval partijskemu sestanku guštanjske celice pod sekretarjem Jakobom Logarjem. Oktobra 1942. leta je bil tu ustanovljen prvi odbor OF za Guštanj in bližnjo okolico. V za-

četku decembra 1943 je gnala kolona policistov in gestapovcev preko Navrškega vrha Obretanovega očeta in dve hčerki, Lubasa in Miheva do Ulšeka, pobrala tam še Metarnika, jih nato tirala v žandarmarijsko postajo v Guštanj, kjer so se ti pridružili okoli petdesetim zavednim Slovincem, upornikom iz Kotelj in Guštanj. Vse te aretirane so odvedli v gestapovske zapore na Prevalje in v Celovec, to pa iz maščevanja za dobro uspel hotuljski partizanski miting zadnje oktobrsko nedeljo. Tu v bližini je bila pod agilnim vodstvom sekretarke Ivice Razgoršek dvakrat okrajna skojevska konferenca, in sicer leta 1944 in v začetku 1945. leta.

Na Navrškem vrhu je bil tudi obveščevalni center za Ravne in od tod je vodila kurirska pot proti Šentanelu, Strojni, Tolstem vrhu, Šelempergu in v okolico Libelič, kjer so delovali aktivisti dravograj-skega okraja. Tu v bližini je padel tudi Kotalov sin z Vrh kot kurir. Navrški Gustl, Perovski Rudl in Metka ter Nadvarjev sin so pogosto kot partizani prehodili te steze, da so se lahko oglasili tudi pri svojih domačih. Tudi ravske slovenske žene so na tem hribu zborovale in ustanovile Antifašistično fronto žena. 14 dni pred osvoboditvijo pa je bil tu ustanovljen prvi narodnoosvobodilni odbor za prevzem oblasti, katerega se je udeležil tudi sekretar tedanjega OF odbora Anton Vušnik-Rastko.

Kakšno stališče zavzemamo mi borci in aktivisti NOB danes? Kot smo bili nekoč borci za osvoboditev, tako smo danes borci za mir, in sicer za tak mir, kot ga želijo vsi miroljubni narodi sveta. Vojna nevarnost je sicer velika, vendar lahko upamo, da do tretje svetovne vojne ne bo

KULTURNA SPODBUDA DEŽELE

Pregled kulturno prosvetne dejavnosti Mežiške doline za leto 1961

Vsak dan beremo in poslušamo o velikih uspehih naših delovnih ljudi. Vsak dan zremo za visoko presežene načrte v gospodarstvu in prav tako se vsak dan srečujemo z bogatimi repertoarji gledališč, s poročili knjižnih založb in umetnostnih galerij, radio, televizija in časopisje pa nam dnevno nudijo umetnost v njenih najrazličnejših oblikah.

Vse to nas razvaja neredko do takšne mere, da smo ob skromnih poročilih skromnih prosvetnih društev — če naletimo nanje — nekoliko nestrpni. Naš standard in tudi naš kulturni standard se je v zadnjem desetletju tako dvignil, da smo zadovoljni le še z visoko kvaliteto, amaterstvo pa nekoliko pomilovalno priznavamo, ker ga pač ne moremo negirati. In tako se zelo pogosto bližamo poročilom kulturno-prosvetnih društev bodisi kot neizprosni kontrolorji sumljivim letnim bilancam, bodisi kot razvajeni sladokusci, ne eno in ne drugo pa ni prav.

Najprej zato ne, ker pozabljamo, da za naše potrebe po umetnosti skrbijo poklicni ali vsaj plačani umetniki, medtem ko amaterji delajo poleg svoje redne zaposlitve in zastonj.

Potem zato ne, ker imajo večinoma vsi amaterji prav tako kot mi možnost, da ostanejo pasivni sladokusci in se vendarle aktivno poglobljajo v umetnost, kar pomeni, da jo doživljajo dosti bolj intenzivno od nas.

In končno dodajmo še, da v prostem času vsi le preradi z najrazličnejšimi deli dvigamo svoj »osebni standard«, pa nam bo jasno, kako velikansko število neplačanih ur se skriva v skromnih poročilih in kako se je že samo s tem dejstvom vsak od teh brezimnih gorečnejšev v svojem kulturnem udarništvu moralno visoko dvignil nad pasivne sladokusce.

Mežiška dolina se lahko pohvali letos predvsem s tistimi dejavnostmi, ki ima v njih bogate tradicije: z dramatikom v prvi vrsti, z godbo na pihala in s knjižničarstvom, slabše pa se je izkazala na ostalih področjih.

Pri tem sta razmeroma močna kulturna centra na začetku in koncu doline, na **Ravnah** in v **Črni** na Koroškem v nekakem ravnotežju tako glede kvalitete prireditev

kot glede nepretrganega dela, medtem ko drugi kraji od sezone do sezone precej nihajo. Letos se je n. pr. posebno izkazal **Žerjav**, **Mežica** pa ni dosegla uspehov, ki smo jih sicer vajeni pri njej, **Prevalje** so trenutno v očitni krizi. Objektivne težave, ki jih je v manjših in odročnih krajih vselej več kot v večjih, so krive, da so hribovska društva komajda prišla mimo načrtov do uresničenja le-teh. Častna izjema so **Kotlje**, ki so s svojo že prislovično samorastniško trmo vztrajno postavljale na oder prireditve in jih lahko postavimo za zgled vsem večjim krajem.

Dogodek prve vrste je bil za dolino spomladi, ko je na ravnem odru potekala okrajna dramska revija in so ljudje iz vseh krajev domala teden dni romali na Ravne, kjer sta se na dan zvrstili po dve predstavi. Domačini so ob tej priložnosti postavili na oder kar dve igri, prijetno pa so presenetili tudi **Žerjavčani**. **Ravenčani** so se z dramo »Orfej se spušča« povzpeli celo na republiško revijo in tudi tam niso slabo odrezali. Odličen igralski kader dokazuje, da stare sanje o polpoklicnem gledališču na Ravnah niso bile neutemeljene. Sicer pa se pri dramskih sekcijah ponavlja v vseh krajih skoraj ista pesem: težave so z režiserji in ponekod še tudi s prostori.

Ravenčani so tudi že kar navajeni, da mora biti njihova godba na pihala med prvimi v Sloveniji in tako jih tudi njeni letošnji uspehi niso presenetili. Dosti slabše pa je s petjem. Da se prvinsko petje vedno bolj umika »konzerviranemu« gramofonskemu in tranzistorškemu, tudi na Koroškem ni — žal — nobena novost več. **Korošci** imajo še vedno bogate glasove in kadar nastopijo, nikoli ne razočarajo, le vedno

bolj poredki in kampanjski so takšni nastopi.

Vsem kroničnim denarnim težavam navkljub držita pri knjižničarstvu svoj stalni visoki nivo ravska in črnska ljudska knjižnica in pomagata pri tem po najboljših močeh tudi manjšim sosedam.

Do sem torej sega tradicija. Novotarije pa se v kulturi in prosveti uveljavljajo silno počasi.

Na prvem mestu bi bilo treba omeniti **Črno**, ki je v okviru Svobode osnovala podmladek na osnovni šoli, ki se je s pravo mladostno vnemo zagnal na delo in pokazal lepe uspehe.

Žerjavčani in **Črnjani** so odvzeli **Ravnam** primat v šahu in kažejo neverjetno vztrajnost. Komisija za družabno življenje pa ni delovala kdove kako dobro. Ne da **Korošci** ne bi bili družabni ljudje, nasprotno: priredili so v vseh krajih precej mladinskih plesov in precej veselih glasbenih prireditev, ki so sicer lepo uspele, zahtevnejšim estetskim normam pa vendarle niso ugodile. Estetska vzgoja in klubsko življenje bosta zato v prihodnji sezoni deležna vse potrebne pozornosti in skrbi.

Star ravenški svobodaš, ki je še s **Prežihovim Vorancem** ob samem čaju snoval in uresničeval kulturno-prosvetne načrte, je ob neki priložnosti dejal:

»Včasih smo potrebovali tri ljudi pa se jih je javilo trideset, danes jih potrebuješ trideset pa se javijo trije.«

Drobec resnice se vsekakor skriva v tej anekdoti, saj večinoma še po vseh društvihi stari, prekaljeni svobodaši podpirajo tri vogale, medtem ko je mladino kar težko pritegniti.

Pet minut iz tovarne je že ta divjina. Tu je tekel takrat **Ivan Kokal**, ki se je umaknil za 14 let na **Rusovsko**.

prišlo. Tisti, ki na vojno hujskajo, dobro vedo, da so v atomski vojni tudi sami zgubljeni. Ne bi jim pomagali nobeni še tako globoki in betonirani bunkerji ali pa helikopterji. Mi vsi se pridružujemo resoluciji konference neblokovskih držav v Beogradu, v trdnem prepričanju, da se bo vsebina te resolucije tudi kmalu uresničila.

Pred dvema mesecema je umrl četrti član OF odbora za **Guštanj** — **Viktor Krevh**. Prav je, da se na današnji proslavi spomnimo njega in tudi treh že prej umrlih članov: **Janka Rožmana**, **Antona Metarnika** in **Pavla Medvedška**. Slava umrlim članom prvega odbora Osvobodilne fronte za **Guštanj**!

Treba bo torej posnemati zgled Črnjanov in začeti že na osemletkah, seveda pa bo treba potem tudi paziti na to, da ne bo mladina po končani šoli prepuščena sama sebi. Šolski recitacijski in dramski krožki lahko dajejo Svobodam dobre kadre.

Kaže tudi, da bodo Ravne končno le dobile svoj stalni razstaveni prostor in bodo s tem dane možnosti za načrtno likovno vzgojo tudi na Koroškem, saj je bila ta zvrst umetnosti doslej najhuje zapostavljena.

Knjižničarje čakajo v zvezi z novim zakonom o knjižnicah precejšnje naloge. Predvsem bo treba skrbeti za strokovno izpopolnjevanje in za nove kadre. Prav tako so v večjih krajih nujne pionijske bralnice, da bi tako že pri najmlajših ustvarili fizični kulturi ravnotežje v duhovni.

Svetle osnove na Ravnah

Iz poročila predsednika J. Delaluta o delu Svobode v pretekli poslovni dobi ter o programu za naprej

Naš letni obračun podajamo v času, ko se prepleta dinamika usodnih dogodkov v svetu. Tehnika v ogromnih razsežnostih in dosežkih prehaja v vesolje in v globine zemeljske skorje, človeka oklepa nenavaden tempo življenja in ga sili, da zna še bolj vrednotiti tiste lepe trenutke, ki oplajajo duha.

Vsi se zavedamo, da si ni mogoče zamisliti razvijanja socialistične demokracije brez primernih kulturnih činiteljev. Kulturno-umetniško delo pa zahteva polno razumevanje in globoko spoštovanje do delovnega človeka, spoštovanje ljudskih želja in potreb, psiholoških poglobitev v človeka, ki so mu namenjene duhovne dobrine. Skrb za rast raznih oblik duhovne kulturne je narekovala tudi našim sekcijam in odboru primerno programsko politiko.

Zavedali smo se dolžnosti, da s posebnim poudarkom razvijamo vse tiste načine in oblike dela, ki zagotavljajo med drugim tudi svoboden polet amaterskemu umetniškemu izživljanju in pa, da posreduje Svoboda prav tako razvedrilo v skladu z življenjskim občutjem ljudi. Zato tudi nismo odklanjali raznih gostovanj zabavnih ansamblov in drugih skupin.

Priznati pa moramo, da le še nismo uspeli uveljaviti vseh novih oblik, predvsem pa klubskega življenja na Ravnah. Mogoče je res krivo pomanjkanje prostorov za take namene, toda ti bi se morali nazadnje najti. Naša mladina čedalje bolj glasno izraža željo, da bi se mogla v raznih debatnih klubih kresati njena mnenja, da bi se zjasnili pogledi na razne zvrsti umetnosti, da bi tam imeli svoj televizor, kjer bi skupno gledali razne oddaje in podobno. In tako življenje bi moralo biti predvsem pestro in vabljivo. Oporo in pobudo bi morali dati mladim ljudem po našiholah in mladinskih organizacijah, da bi še bolj vzljubili oder in instrument, lepo pesem, in da bi znali še bolj ceniti lepo umetniško sliko in glasbo, pa da bi

Novost v prihodnji sezoni bodo tudi literarno-bralni večeri, ki jih bodo prirejale posamezne Svobode in ki se bodo nanje dali vezati tudi razgovori o sodobni literaturi. Ob primerno organiziranih cikličnih bralnih večerih bi bilo mogoče premostiti prepad, ki loči sodobno literaturo od občinstva; in to naj bi bila samo ena od mnogih oblik estetske vzgoje in klubskega življenja.

Obdržati nivo pri tradicionalnih panogah in pridobiti pristaše za nove, ohraniti stalne stike posameznih društev z občinskimi in okrajnimi sveti in jih po možnosti še krepiti, to so okvirne naloge, ki stojijo v tej sezoni pred Korošci, ki so znani po tem, da se razgovorijo ob neuspehih, ob uspehih pa skromno molčijo.

M. K.

osnovno nalogo organizacijsko utrditev. Čeprav so bili v tej smeri napravljeni določeni ukrepi, zaželenega uspeha nismo mogli doseči in bo začeto delo treba nadaljevati. Skoraj povsem nemogoče si je zamisliti, da bi upravni odbor moral obravnavati in reševati manjše organizacijsko delo in probleme sekcij ob raznih prireditvah od čisto organizacijskih pa navsezadnje do malenkosti, ki ne spadajo celó ne več v odbore sekcij, ampak v zadolžitve in skrb posameznikov. Iz tako ugotovljenega stanja pa moramo izvzeti odbor godbe na pihala in v neki meri še folklorno skupino.

Razen skupin, ki delujejo kot društvene sekcije, imamo na Ravnah še gimnazijski pevski zbor in nižjo glasbeno šolo, nad katerih normalnim delom je naše društvo z ozirom na svojo nalogo pri vzgoji mladega glasbenega kadra močno zainteresirano. V zadnjem času je ponovno oživela želja za organizacijo lutkovne družine. Ta je bila za sedaj izražena na osemletki. Bo pa ta, če bodo zato odgovorni znali izkoristiti priložnost, lahko polno zaživela. Možnosti za to so dane. Končno ni važno, če skupina ne deluje kot sekcija društva, važno je le, da se na tem dela in da bo dalo delo tudi rezultate.

Kljub povedanim organizacijskim pomanjkljivostim pri delu sekcij in skupin pa moramo ugotoviti, da je delo v pretekli sezoni vendarle bilo zelo razgibano in živahno. Brez pridržka lahko trdimo, da so nekatere sekcije dale maksimum tega, kar od njih lahko pričakujemo. Znatna ovira pri tako aktivnem delu je bilo kljub lastnemu kulturnemu domu pomanjkanje prostorov, tako da smo morali za vaje nekaterih skupin iskati in najemati prostore tudi drugod.

Delo sekcij se je v pretekli sezoni odvijalo skozi različne predstave, prireditve, proslave, koncerte in samostojne nastope kulturno-prosvetnega in zabavnega značaja. Dejavnost sekcij ni bila omejena samo na Ravne, ampak so jo v raznih oblikah posredovale tudi prebivalcem ostalih krajev. Prav bo, če v zgoščenih obrisih pregledamo njihovo delo in ugotovimo uspehe, pa tudi težave v pretekli sezoni.

DRAMSKA SEKCIJA

Za to skupino moramo povedati, da je delo v pretekli sezoni dalo lepo žetev. Pripravljena in naštudirana so bila štiri dela, s katerimi so se igralci devetnajstkrat predstavili občinstvu. Od tega je bilo trinajst predstav na domačem odru, šestkrat so pa gostovali po drugih krajih.

Prva se je v tej sezoni predstavila naša režiserka Zofka Volčanšek, v katere režiji je skupina naštudirala komedijo M. Držiča »Tripče de Utolče«. Z delom so uspešno nastopili trikrat doma, po eno predstavo so imeli pa na Prevaljah in v Mežici.

Njej je sledila nova režiserka Marija Hriberškova, ki je pripravila in zrežirala lastno delo »Njena želja«. Trodejanica je bila prvotno zamišljena in pripravljena le za okvirno proslavo dneva žena, toda ker je delo uspelo, ga je skupina ponovila še enkrat na Ravnah, gostovala je pa z njim v Kotljah, Mežici, Žerjavu in Dravogradu. Morda je vredno poudarka dejstvo, da je zbrala Hriberškova skoraj sam nov ka-

še bolj marljivo posegali po knjigah. Slediti bi morali zgledu Črnjanov in vzbuditi k sodelovanju po šolah sekcije mladih svobodasev. Ljubezen do vsega tega mora rasti in zrasti skupaj z mladim človekom.

Kljub vsem organizacijskim pomanjkljivostim pa lahko rečemo, da so se naši ljudje izkazali, tako vodje sekcij kakor tudi ostali, kot dela voljni in požrtvovalni. V svojih programih smo skušali biti sodobni v mejah možnosti. Res da je včasih delo kje zastalo, da je bilo ljudi težko pridobiti za stalno obliko dela, toda tu so razni razlogi, med drugim predvsem časovna stiska.

Menjava prebivalstva na Ravnah je zelo hitra in dotok novih ljudi narašča. Morda še nismo zajeli vseh tistih, ki bi imeli veselje do petja, do igranja, do odra, do ljudskega plesa in do dela v društvu.

Podčrtajmo pa danes na občnem zboru, da je bilo delo v pretekli sezoni plodno. Lepi uspehi so bili doseženi na glasbenem področju. Glasbena dejavnost je pa dosegla tako kvaliteto, da smo lahko ponosni. Letošnja revija dramskih skupin je dala mnogo misliti, tako za nazaj kot za naprej — je bila ugotovitev na občnem zboru občinskega sveta. Revijo smo prevzeli na veliki riziko, vendar gre priznanje vodstvu pripravljalnega odbora in podjetjem, ki so pomagala, da je vse potekalo zelo dobro.

Ko praznuje naše društvo 15-letni jubilej svojega udejstvovanja v svobodi, ne moremo mimo resnice, da je tudi letos dostojno predstavljalo koroške fužinarje in ostale prebivalce Raven.

V sestavu društva so v tej poslovni dobi delovale: dramska sekcija, pevski zbor, folklorna skupina, godba na pihala in tamburaški zbor. Pod društveno upravo pa spadajo še: ljudska knjižnica in Titov ter glasbeni dom. Z željo, da bi naše sekcije in skupine organizacijsko kar najbolj osamosvojili, si je upravni odbor postavil kot

Zelezarna Ravne pred 85 leti

der, od katerih je velika večina pokazala veselje in voljo do odrskega udejstvovanja.

V režiji **Lee Ferkove** je naštudirala skupina zahtevno sodobno dramo Williama **»Orfej se spušča«** in mladinsko igro **»Jan-ko in Metka«**. Posebna strokovna komisija je obe stvaritvi zelo ugodno sprejela in ju uvrstila v program predstav okrajne revije najboljših dramskih skupin, ki je bila konec meseca aprila letos pri nas na Ravnah. Tudi posebna republiška komisija, ki je ocenjevala vse predstave dramskih skupin na reviji, je zaradi uspešne uprizoritve **»Orfej se spušča«** izbrala našo skupino, da je ta zastopala amaterske igralce iz mariborskega okraja na republiški reviji odraslih dramskih skupin v Zagorju v začetku junija letos. Za tak uspeh dramske skupine gre vsa zahvala in priznanje tako režiserki, kakor tudi vsem našim dolgoletnim igralcem-amaterjem, ki so pravzaprav steber skupine in brez katerih pomoči in sodelovanja takih uspehov skupina ne bi mogla doseči.

Ob taki intenzivni dejavnosti so pa prišli do izraza nekateri problemi, o katerih bi kazalo nekoliko spregovoriti ne samo v poročilu, ampak tudi v razpravi.

Ugotavljamo, da imamo na Ravnah vrsto zelo dobrih in sposobnih igralcev, ki so pod primernim strokovnim vodstvom sposobni dati na oder tudi težja in zahtevnejša dela. Da je pa pri taki gostoti del treba bolj smotno razdeliti čas vaj in predstav preko cele sezone, je na dlani, da je nujno razmišljati o dotoku novih, predvsem mlajših igralcev, kajti sicer se nam lahko zgodi, da bo skupina čez nekaj časa zašla

v težave. Pri dramski sekciji bo nujno osnovati posebno komisijo ali odbor, ki bo izbiral dela in usmerjal repertoarno politiko. Če bomo pri našem delu upoštevali našete momente in k temu dodali še ostale izkušnje, potem smo gotovo lahko prepričani, da bo delo dramske skupine še bolj uspešno. Na koncu mi je dolžnost, da se za sodelovanje, prizadevanje in delo zahvalim vsem trem režiserkam, našim dolgoletnim pa tudi mlajšim požrtvovalnim igralcem in vsem sodelavcem dramske skupine, ki so vsak po svoje prispevali in doprinesli, da smo dosegli tako lepe uspehe.

GODBENA SEKCIJA

Verjetno bi njihovo delo, trud in dosežene uspehe v letošnji sezoni najbolj pravilno izrazili z besedami, da je bila za godbo na pihala pretekla sezona sezona nastopov in uspehov. Razen sodelovanja na raznih domačih proslavah in nastopih je godba tekom te poslovne dobe priredila še: samostojni koncert v Železni Kapli in Globasnici, samostojno celovečerno prireditev — koncert v Titovem domu, katerega je kot gost dirigiral tov. Šijanec, po rodu sicer Slovenec, ki se pa zelo uspešno uveljavlja tudi v inozemstvu, sedaj v Argentini. Razen tega je imela godba še dva koncerta na prostem na Ravnah, dva na Prevaljah, enega v Dravogradu in dva za bolnike in osebje bolnišnice v Slovenjem Gradcu. Poleg naštetega so sodelovali na letošnji reviji najboljših godb na pihala v Novi Gorici, na proslavi 20-letnice revolucije v Ljubljani, na centralni proslavi na Ribnici na Pohorju in končno ob ob-

činskem prazniku v Črni. Število koncertov in sodelovanj na ostalih prireditvah in proslavah pravzaprav ne pove mnogo. Če pa si zamislimo, koliko je za to bilo potrebnega prizadevanja in naporov, potem moramo opravljeno delo samo občudovati in pohvaliti. Od vseh prireditev in nastopov sta gotovo največja dva uspeha, ki so ju dosegli — to je samostojni koncert v Titovem domu, ki bo našim Ravenčanom tako po izvajanju kakor po kvaliteti ostal še dolgo časa v spominu, in nesporen uspeh, ki so ga dosegli na letošnji reviji godb na pihala v Novi Gorici, kjer so dokazali, da so trenutno najboljša godba na pihala v Sloveniji. To so brez dvoma uspehi, ki so bili lahko doseženi le s trdnim in vestnim delom ter trajnim sodelovanjem, od kapelnika godbe pa do zadnjega člana godbe na pihala. Popolnoma sem prepričan, da jim bodo doseženi uspehi in rezultati dali novega poguma in poleta k še bolj uspešnemu delu v nastopajoči sezoni.

Kljub doseženim uspehom pa ne moremo mimo tega, da ne bi spregovorili nekoliko besed tudi o težavah in problemih, ki tarejo to sekcijo. Če je za njih mogoče najbolj ugodno rešeno finančno in materialno vprašanje, saj imajo tako organi delavskega samoupravljanja kakor tudi uprava železarne polno razumevanje — za kar jim s tega mesta iskrena zahvala — pa je še ostalo odprto vprašanje formiranja in opreme mladinske godbe na pihala, dopolnitev že obstoječe godbe z ustreznimi dodatnimi instrumenti, in ureditev prostorov za redno delo in vaje godbe. S pomočjo in razumevanjem gospodarskih or-

BEOGRAJSKA KONFERENCA

Svet razvijajočih se dežel, ki hočejo mir

Ceprav smo tako na redko izhajajoči in komaj našim fužinam namenjeni listič, nas bi le bilo sram, če ne bi mirovnega klica predstavnikov 25 držav, ki združujejo četrtno človeštva, vsaj zabeležili.

Prejšnja številka našega lista je namreč izšla mnogo pred konferenco. A kljub temu, da je sedanja toliko mimo dogodka, zabeležujemo zbor poglavarjev neopredeljenih držav, ki je bil prve dni septembra 1961 v Beogradu. Sestali so se najvišji predstavniki Afganistana, Alžirije, Burme, Cejlona, Cipra, Kambodže, Konga, Kube, Etiopije, Gane, Gvineje, Indije, Indonezije, Iraka, Jemena, Libanona, Malija, Maroka, Nepala, Saudske Arabije, Somalije, Sudana, Tunizije, ZAR in Jugoslavije. Opazovalce pa so poslale še Brazilija, Bolivija in Ekvador.

Ta zbor je že kot dejstvo za zmerom obveljal kot pomemben dogodek v zgodovini človeštva. Sporazum in sklepi pa so živa akcija za krepitev miru ter svetilnik skozi te razburkane čase.

»Beograjska konferenca« je bil naziv te mirovne akcije — v tem pa je toliko večji pomen in čast naše domovine.

Podrobnosti smo torej brali v vseh publikacijah ob datumu. V posameznostih pa jih bo svet še in še bral in doživljal.

ganizacij in drugih za to zainteresiranih ustanov, je bil za potrebe godbe zgrajen glasbeni dom, ki pa postaja sedaj občutno pretesen in bomo že v naslednji sezoni morali razmišljati o njegovi razširitvi. Tako odbor godbe kakor tudi naše društvo ne razpolagata s potrebnimi finančnimi sredstvi, da bi lahko to izvedla.

Zato bomo primorani, da se bomo za rešitev te zadeve obrnili za pomoč na naša podjetja in ostale forume. Osebnost sem prepričan, da bomo pri tem kot vselej doslej tudi v tem primeru našli polno razumevanje. Povedano je že, da je godba lahko dosegla take uspehe le ob tesnem sodelovanju vseh sodelujočih. Zato se čutim dolžnega, da se tako članom odbora, kapelniku kakor tudi vsem godbenikom za njihovo prizadevanje, sodelovanje in delo iskreno zahvalim, za dosežene uspehe pa naše skupne iskrene čestitke.

FOLKLORNA SKUPINA

je bila ustanovljena pred 14 leti. Kdo bi lahko preštel in navedel vse njihove nastope in uspehe, ki so jih v tem obdobju dosegli. Brez dvoma pa je teh precej. Danes ni naš namen, da bi to ugotavljali, ker želimo govoriti le o izvršenem delu v pretekli sezoni in problemih in njihovem delu in nalogah v bodoče. Zaradi intenzivnega dela dramske skupine je bilo delo naše plesno-folklorne skupine precej okrnjeno, saj jim nismo mogli zagotoviti prostora za redne vaje v Titovem domu, pa so zato morali gostovati v drugih, za njihove vaje tudi neprimernih, prostorih. Le skrbi in prizadevanju tehnične voditeljice tovarišice Jamškove in celotne skupine se moramo zahvaliti, da zaradi takih pogojev ni nehala delati, ampak da so kljub temu redno vadili in se pripravljali na samostojne nastope. Tako so imeli v pretekli sezoni svoj prvi nastop že v prvi polovici novembra v Doliču, 19. in 20. novembra so uspešno nastopili na Ravnah, v začet-

ku decembra so nastopili v Črni, 21. decembra so sodelovali na akademiji v počastitev Dneva JLA v Dravogradu, letos 25. maja so nastopili v počastitev obletnice v Mežici in meseca julija sodelovali s celovečernim programom v okviru celjskih letnih iger v Dobrni. Pri vseh nastopih jih je spremljal Koroški zabavni sekstet, ki je bil registriran pri Svobodi — o katerem pa naj bi bilo govora v nadaljevanju poročila. Vodstvo skupine, zavedajoče se svojega poslanstva, je imelo v programu tudi ustanovitev pionirske plesne skupine — zanj je bilo dovolj kandidatov — vendar ta načrt zaradi pomanjkanja vadbenih prostorov in preveč zasedenega odra ni uspel. Čeprav so redno delo skupine ovirale marsikateri težave, so bili vendarle doseženi uspehi in opravljeno delo, ki ga ne gre prezreti. Štirinajst let trdega dela, truda in nesebičnosti pa požrtvovanja, da se ohrani bogata folklorna dediščina naše domovine, je ustvarilo folklorni skupini tako trdne osnove, da moramo to delo in prizadevanje samo podpirati in nadaljevati. Tehnični voditeljici Hedviki Jamšek, kakor tudi vsem ostalim sodelavcem, ki nam pri tem pomagajo, iskrena hvala!

PEVSKI ZBOR

je v pretekli sezoni sicer redno vadil, vendar je resnejše in načrtno delo ovirala nedisciplina posameznih članov — predvsem moških. Vprašanje discipline in rednega obiskovanja vaj smo poskušali reševati na razne načine, vendar so bili uspehi zelo majhni. Da na Ravnah nimamo pevcev in pogojev za močan in kvaliteten pevski zbor, ne smemo trditi. Zato moramo iskati vzroke za tako stanje nujno drugje. Mislim, da bi bilo prav, da bi danes na občnem zboru spregovorili nekoliko več o tem problemu, poskušali skupno ugotoviti vzroke, istočasno pa najti način, kako bi to najbolj zadovoljivo rešili. Čeprav se je zbor boril s takimi težavami

in je deloval v precej okrnjeni obliki, je le redno vadil skozi vso sezono in tudi trikrat nastopil.

Prvi nastop je bil 3. julija na Ravnah, kjer sta sodelovala še moški pevski zbor iz Črne in mešani pevski zbor iz Mežice. 4. julija je zbor nastopil ob proslavi občinskega praznika v Črni, 16. septembra pa je sodeloval pri otvoritvi novega gasilskega doma na Ravnah. Razen našega pevskega zbora deluje na Ravnah še **gimnazijski pevski zbor**. V zadnjem času pa se je pričel oblikovati **oktet**, katerega delo bi verjetno kazalo podpreti in mu nuditi pomoč. Vodstvu zbora, pevovodji in vsem tistim pevcem, ki so pomagali pri delu, prav lepa hvala!

TAMBURAŠKI ZBOR

se je boril s podobnimi težavami kot naš pevski zbor. Čeprav je bil prejšnja leta zelo aktiven, pa v tej sezoni zaradi nediscipline nekaterih članov ni prišel do resnejšega dela. Tu je tudi vzrok, da zbor ni bil pripravljen za samostojno prireditel. Največja ovira pri načrtnem delu zbora so razne skupine, ki so se osnovale prav iz članov zbora. Ti so v začetku sicer pridno sodelovali, ko pa so si uspeli pridobiti potrebno osnovno znanje v igranju, se jim sodelovanje ne zdi več potrebno. So to skupine, katerih kvaliteta igranja je verjetno precej dvomljiva, vendar v raznih oddaljenih krajih le najdejo svoje naročnike in zaslužek.

Moram pa reči, da imamo pri tamburaškem zboru nekaj zelo pridnih in discipliniranih dolgoletnih sodelavcev. Tem in pa tehničnemu vodju gre največ zahvale za to, da zbor ni popolnoma prenehal z delom.

Pred nedavnim so nas dijaki učiteljskega na Ravnah zaprosili, da bi jim odstopili garnituro instrumentov in jim tako omogočili osnovati tamburaški zbor v sklopu Svobode. Obstajata dva predloga, in sicer: da bi se jim instrumenti dali na razpolago in da bi se tako osnoval še en tamburaški zbor, in pa predlog, da bi učiteljskega poskušali vključiti v že obstoječi zbor, da bi tega številčno okrepili in tako pripomogli k ponovnemu intenzivnemu delu društvenega tamburaškega zbora. Občni zbor naj bi danes odločil, katera rešitev bi bila v tem primeru za nas vse najbolj primerna in pravilna.

V uvodu nalašč nisem omenil, da je pri društvu kot sekcija obstajal Koroški sekstet, ki je med sezono prenehal z rednim delom. Sekstet je zelo uspešno nastopal skupno s folklorno skupino in tako dopolnjeval njen program. Udeležil se je tudi razpisanega tekmovanja zabavnih ansamblov mariborskega okraja, kjer je dosegel častno drugo mesto. Sodelovati bi bil moral tudi na republiškem tekmovanju zabavnih ansamblov v Kopru, do česar pa zaradi odsotnosti nekaterih članov ni prišlo. Sekstet je v času svojega obstoja imel posebno pogodbo z upravo Doma železarjev, po kateri je moral redno igrati ob sobotah in nedeljah v kavarni. Zaradi določenih nesoglasij in medsebojnega nespo razuma pa je uprava Doma železarjev sklenjeno pogodbo razveljavila, kar je prekinitev rednega dela seksteta le še pospešilo. V zameno za sekstet je naše društvo

registriralo novo zabavno skupino, katere člani igrajo največ za potrebe Doma železarjev, pripravljajo se pa tudi za resnejše samostojne nastope. Upamo, da se bo skupina v tej smeri prav tako uspešno pričela uveljavljati. Njeno dosedanje delo v tej smeri kaže najboljše. Razen tega imamo pri društvu registrirano še skupino »Veseli kovinarji«, ki je v minuli sezoni že imela en samostojen nastop.

Pa tudi dela

LUTKOVNE SKUPINE

ne smemo prezreti. V preteklem letu je pripravila otrokom užitek z dvema predstavama; gostovali so tudi izven Raven. Vsekakor imamo tudi pogoje za njen razvoj; imamo že nekaj rekvizitov, oder itd.

RECITATORJE

nam vzgaja predvsem recitatorski krožek na gimnaziji pod vodstvom naših slavi-
stov. Tudi osnovna šola I. je pokazala zla-
sti ob letošnjih izredno uspehah pionir-
skih igrah, da zmore nekaj recitator-
skih talentov. Nepozabna ostane poema
»Domovina je ena« v priredbi Borisa Fel-
dina. Tekmovanje za značko Prežihovega
Voranca je zajelo na Ravnah izredno lepo
število mladincev in pionirjev. Lutkarjem
in recitatorjem, njihovim vodjem za uspeš-
no delo v letu 1960/61 iskrena zahvala!

Vse naštete društvene prireditve in nastope naših sekcij, za katere je bilo vloženih veliko število ur, ki niso registrirane, so jih pa naši aktivni in požrtvovalni sodelavci prispevali zato, da so nam — pa tudi drugim izven Raven — nudili potrebno razvedrilo, so naš program dopol-

njevali še razni tuji ansambli s svojimi gostovanji.

Tako so v tej sezoni **gostovali** pri nas KUD Vujo Banjanin iz Siska, pevski zbor Slavko Osterc iz Maribora, Slovenski oktet iz Ljubljane, »Svoboda Mežica« z večerom popevk, Svoboda Črna z mladinsko igro »Pehta« in komedijo »Marsikaj novega v mestu Kotaču« — pa »Veseli planšarji«, »Zadovoljni Kranjci« in »Beneški fantje«. V okviru abonmaja pa je SNG Maribor dalo osem predstav, in sicer »Ene hude nevole z mutavko«, opero »Deseti brat«, dramo »Smrt trgovskega potnika« — humoreski »Amelija gre na ples« in »Piko nogavičko«, »Zakonski vrtiljak«, »Istrsko svatbo«, »Otroke po želji« in »Cavalerio Rusticano«.

Abonma je v pretekli sezoni slabo uspel pa tudi obisk pri predstavah mariborskega gledališča ni bil zadovoljiv. Zato se letošnja jesen uprava gledališča dolgo časa ni mogla odločiti, če naj tudi v tej sezoni za Ravne razpiše abonma. Konec preteklega meseca smo njihovo tozadevno ponudbo sicer sprejeli. Po razpisu bi bili na Ravnah pripravljeni dati štiri dramske in dve operni predstavi, vendar le pod pogojem, da bi se za abonma prijavilo in bilo razprodanih najmanj 150 stalnih vstopnic. Če ta pogoj ne bi bil izpolnjen, gledališče rednega abonmaja pri nas ne bi prevzelo. Na njihovo ponudbo jim še nismo odgovorili, ker želimo, da bi o tem spregovorili na današnjem občnem zboru in da bi tudi vi povedali vaše mišljenje, kar naj bi potem odbor smatral kot napotilo za nadaljnje ukrepe.

Osrednja prireditev v letošnji sezoni je vsekakor bila

OKRAJNA REVIJA

najboljših amaterskih skupin na Ravnah, ki je prikazala sedanjo stopnjo razvoja in zmogljivosti amaterskih skupin mariborskega okraja. Na reviji je bilo uprizorjenih skupno devet del. Če smo se prej bali za obisk posameznih predstav, smo po reviji to mnenje popolnoma spremenili. Moramo povedati, da so nas Ravenčani pri tem zelo prijetno presenetili, saj je bila dvorana pri vseh predstavah v glavnem zasedena. To nam dokazuje, da naši ljudje le s simpatijami spremljajo in bodrijo amatersko dejavnost.

V društveno upravo spada tudi

LJUDSKA KNJIŽNICA,

ki razpolaga s 5045 knjigami in številnimi revijami. Knjižnico, ki je odprta redno dvakrat tedensko, že vseskozi zelo uspešno in z ljubeznijo vodi naš Jožko Herman. Redni obiskovalci so lani obiskali knjižnico 40.224-krat in si izposodili 11.165 knjig. Če računamo, da je vsako izposojeno knjigo prebral najmanj še en član v družini, lahko z gotovostjo trdimo, da je bilo prebranih preko 20.000 knjig. Čeprav knjižnica zelo uspešno posluje, pa je zadnje čase zašla v finančne težave. Pravzaprav se knjižnica že vrsto let bori s temi težavami, vendar je verjetno letos pri tem dosežen vrhunec. Knjige so se občutno podražile, neporavnane so ostale novo nabavljene knjige in pri Delavski knjižnici v Ljubljani vezava knjig. Zaradi nastalih težav je morala knjižnica prenehati z rednimi dobavami novih knjig. Nastalo vrzel gotovo ne bomo mogli več tako naglo izpopolniti. Če smo bili že primorani, da

Sloves ravenskih jekel gre po vsem svetu

PRITRDITE JEKLENKE!

Opozorilo vsem obratom.

Zopet in zopet vidimo po obratih veliko CO₂ jeklenk, ki niso zavarovane nameščene (pritrjene tako, da ne morejo pasti).

Opozarjamo, da je v jeklenkah pritisk do 100 atmosfer in lahko nastane pri padcu silna eksplozija.

Uredite stvar takoj in vzdržujte varno stanje!

smo se odrekli rednim nabavam novih knjig, pa se ne moremo odreči vezavi, s čimer bi napravili nepopravljivo napako. Za rešitev tega stanja precej pričakujemo od novega zakona o ljudskih knjižnicah, ki je pred kratkim izšel, vendar v celoti vseh finančnih težav prav gotovo tudi ta ne bo rešil.

Treba se bo odločiti, ali naj ostane ljudska knjižnica še naprej v sklopu našega društva — v tem primeru je treba predvideti zanj iz našega proračuna vsaj 400.000 din. Morda bi se priključila pa študijski knjižnici kot poseben oddelek? O tem vprašanju skušajmo danes najti najboljše izhod.

Skupnih nastopov sekcij na akademijah in proslavah ne bi posebej obravnaval, čeprav tudi to delo zahteva določen čas in priprave, ker to že po navadi in dolžnosti spada v redni program in delokrog našega društva. Kolikor so nam dopuščale možnosti, upamo, da je bilo tudi to delo v redu izvršeno. Bo pa vprašanju priprav in kvalitete izvedbe programov na takih prireditvah v bodoče treba posvetiti več pozornosti. Verjetno bi kazalo izvedbo akademij in proslav zaupati še ostalim društvom, seveda kolikor so takega značaja, da so njihovi programi lahko uporabni. To predlagamo zato, ker priprave za proslave zahtevajo določen čas in gre to pogosto na račun rednega dela sekcij.

Meseca februarja tega leta je bil na Ravnah sestanek predstavnikov Slovenske prosvetne zveze v Celovcu s predstavniki občinskega sveta Svobod in našega društva. Namen sestanka je bil ugotoviti možnosti, kako bi v okviru maloobmejnega prometa med Avstrijo in našo državo lahko dosegli in uresničili tesnejše sodelovanje društev v naši občini s prosvetnimi društvi na Koroškem. Ugotovljeno je bilo, da za to obstaja vrsta možnosti, da pa je treba temu ustrezno vsaj delno prilagoditi programe naših sekcij.

Po zaključkih dogovora je v tej poslovni dobi bilo izvedeno gostovanje godbe na pihala v Železni Kapli in Globasnici. Ostale skupine niso imele pripravljenih primernih del, ki bi za gostovanja prišla v poštev, niti taka dela niso bila v programu, ker odbor društva te možnosti prej ni predvideval. Zato bi bilo prav, če bi naše sekcije, predvsem dramska, plesno-folklorna in zabavna, v program dela za naslednjo sezono vnesla tudi pravila dela, da bi bila gostovanja možna. Pri tem je treba upoštevati, da večina društev na

Koroškem ne razpolaga z lastnimi domovi, da so odri sila majhni in tehnično zelo slabo opremljeni. Prav zato bi dela morala biti izbrana in prilagojena danim možnostim. Vsekakor je naša dolžnost, pa tudi hvaležno poslanstvo, da našim rojakom onstran meja pomagamo pri širjenju kulturnih dobrin in lepe slovenske besede.

Čeprav se je odbor v danih pogojih trudil, da bi zadovoljivo urejeval vse probleme, ki so se med poslovno dobo pojavljali, mu to v celoti ni uspelo. Sicer pa je bil sam odbor sestavljen zelo ponesrečeno, saj trije člani po izvolitvi niso hoteli prevzeti dolžnosti odbornikov, tako da smo bili primorani, da smo celo blagajnika kooptirali iz nadzornega odbora. Le dobri volji in pomoči tov. Čivnika se moramo zahvaliti, da je bila tudi letos blagajna v tako skrbnih rokah. Če je številčno stanje aktivnih članov v posameznih sekcijah do neke mere zadovoljivo, pa ne moremo biti zadovoljni s skupnim številom članov društva, ki se v primerjavi s stanjem iz lanskega leta ni povečalo.

Društvo ima v upravljanju tudi **Titov dom**, katerega vzdrževanje nam je vedno povzročalo določene težave. To smo letos z razumevanjem krajevnih faktorjev in uprave komunalne dejavnosti na Ravnah uspeli ugodno rešiti, saj so nam dali na razpolago potrebna finančna sredstva za redno vzdrževanje, kurjavo in razsvetljavo, s čimer so k normalnemu delu društva precej pripomogli in zaslužili ta njihova pomoč vse priznanje in pohvalo. Ugotoviti moramo, da se je upravni odbor vse preveč ukvarjal in obravnaval delo in probleme sekcij, premalo ali skoraj nič pa ni bilo storjenega za razne druge oblike kulturne dejavnosti, predvsem klubskega življenja. Čeprav smo se važnosti tega zavedali v polni meri, zaradi preobilice drugih problemov nismo prišli z mrtve točke. Je še vrsta stvari, o katerih bi morali govoriti v samem poročilu, kot je vprašanje glasbene šole, vzgoje mladega naraščaja in podobno, vendar pričakujemo, da boste o tem spregovorili še ostali.

Prav pa bo, če iznesem nekaj osnovnih misli o nadaljnjem delu sekcij in o **programu društva**. Moram sicer takoj povedati, da sekcije, razen godbe na pihala, še niso izdelale svojih programov, zato bo naš program dela le bolj okvirnega značaja.

V glavnem bi bile v naslednjem letu naše naloge:

1. Organizacijsko utrditi odbore sekcij in jih tako usposobiti za večjo samostojnost. Nadaljevati z vključevanjem novih ljudi k aktivnemu delu sekcij, predvsem mladine.

2. Skrbeti je treba, da se bo povečalo tudi število podpornih članov.

3. Skupno z vodstvi šol in ostalimi prosvetnimi delavci na šolah osnovati sekcije mladih svobodašev. Solidna podlaga za njihovo začetno delo je lahko že obstoječi gimnazijski pevski zbor, osnovanje lutkovne skupine, predvidena ustanovitev tamburaškega zbora in nadaljevanje dela v dramatikah na gimnaziji. Zaželeno bi bilo, če bi se ena od naših režiserk izključno posvetila delu z mladino.

4. Na Ravnah je treba organizirati klubske življenje, zato je treba pridobiti ljudi, ki imajo za vodstvo kluba voljo in

sposobnost, tekom celega leta skrbeti za pestrost programa v klubu. Razen dela v klubu je treba skrbeti tudi za estetsko vzgojo članstva, organizirati je treba obiske umetniških razstav, zlasti Umetnostnega paviljona v Slovenjem Gradcu, organizirati je treba izlete. Končno ne smemo podcenjevati tudi plesno-zabavnih prireditev in plesnih tečajev.

5. Za dopolnitev lastnega programa bo društvo skrbelo, da bodo tega dopolnjevale razne kvalitetnejše zabavne skupine, po možnosti pa tudi poklicna gledališča.

6. Še naprej se moramo zavedati, da je društvo odgovorno za vsa kulturna dogajanja na tem področju, zato je treba tudi nadalje skrbeti za dostojno in kvalitetno izvedbo posameznih proslav in akademij.

7. Sekcija godbe na pihala bo naštdirala program za nastop na okrajni reviji godb na pihala in samostojen celovečerni koncert, ki ga bo predvidoma ponovno dirigiral kot gost tov. Šijanec.

8. Pri godbi na pihala bo treba organizirati večji zabavni orkester, ki nam je za večje prireditve in nastope nujno potreben. V ta namen bo treba godbo dopolniti z ustreznimi instrumenti.

9. Odbor godbe bo skupno z upravnim odborom društva moral najti sredstva za razširitev sedanjega glasbenega doma. Prav tako bo treba še nadalje vztrajno delati na formiranju in opremljenosti mladinske godbe na pihala.

10. Razen vseh naštetih nalog in dela bo pa godba na pihala redno študirala tekoči program in z njim nastopala tako doma na Ravnah kakor tudi v drugih krajih.

11. Dramska sekcija bo v letošnji sezoni naštdirala vsaj tri dela, od tega bo eno mladinsko. Že s pričetkom sezone se bo pripravljala na okrajno dramsko revijo 1961/62 s primerno repertoarno politiko. To naj bi vodil skupni strokovni odbor dramske sekcije. Morebiti bi se moglo uveljaviti tudi klubske delo dramske sekcije — to bi bilo namenjeno izključno študiju dramatike.

12. Folklorna skupina se bo pomladila z novimi močmi in spet pripravila samostojen program. Kolikor bo pri zvezi Svobod organiziran folklorni tečaj, bo ravenška sekcija poslala tja enega svojih članov oziroma članic.

13. Izdelati je treba še okvirni program za delo mladih svobodašev — in to skupno z vodstvi šol in mladinskimi oziroma pionirskimi organizacijami.

14. Končno je treba odločiti vprašanje obstoja naše knjižnice.

15. Izdelati koledar prireditev in proslav in se pravočasno pripraviti nanje s kvalitetnim programom. Zainteresirati je treba tudi ostala društva za sodelovanje.

Tovarišice in tovariši!

Dolžnost mi je, da se ob zaključku poročila iskreno zahvalim vsem predstavnikom ustanov in družbenih organizacij za vsestransko razumevanje v pretekli sezoni. Seveda računamo na vas tudi vnaprej. Zahvalim se vsem aktivnim članom sekcij pa tudi članom odbora za trud in prizadevanje.

V imenu upravnega odbora se še zahvaljujem za dosedanje zaupanje, katerega smo skušali tudi letos upravičiti s svojim delom. Vabim vas k razpravi o podanem

Gregor Klančnik:

NOVA RAST

Edinstvena graditev v vsej zgodovini Koroške

Pred kratkim je bila v Beogradu za naše podjetje pomembna obravnava. V dneh 13. in 15. novembra se je zbrala posebna zvezna komisija za revizijo programov, ki je obravnavala izgradnjo naše železarnice. Zbor strokovnjakov, predstavnikov državne uprave, Investicijske banke in Zavoda za planiranje je premočil naše zasnove ter jih, kar je za nas posebno razveseljivo, odobril. S tem se je za naš kolektiv odprla pot v novo rast in napredek.

Program, ki ga je predhodno obravnaval in odobril delavski svet naše železarnice, je tudi po izvršeni reviziji zadržal prvotni obseg predvidene povečave naših obratov. V kratkem poldesetletnem obdobju tekočega 5-letnega plana gospodarskega razvoja od 1961 do 1965 bodo Ravne prizorišče edinstvene graditve v vsej zgodovini Koroške. Vsi obrati bodo menjali svojo podobo, pridobili obsežne in mogočne dvorane, opremljene s proizvodnimi napravami, prilagojenimi zahtevnemu proizvodnemu programu plemenitih jekel.

Celotno zasnovana izgradnja naše železarnice se deli v dva dela. Program po prvem delu, ki predvideva povečanje proizvodnje surovega jekla do 85.000 t letno, je bil že odobren maja meseca lanskega leta. Po novem programu se bo železarna izoblikovala v vsklajeno celoto proizvodnje surovega jekla preko 150.000 t letno, od taljenja, ulivanja, valjanja, kovanja ter hladne in finalne predelave.

Terminski plan predvideva, da se morajo vsa dela zaključiti v letu 1965. Leta 1966 bo naša železarna imela sledečo sliko:

Talilnica bo imela podaljšano dvorano za 100 m proti vzhodu; v njej pa bodo poleg sedanjih izpopolnjenih štirje novi talilni agregati — ena 25 t in dve 35 t obločni elektro peči ter posebna 100 kg induktivna vacuumska peč. Za izboljšanje tehnologije ulivanja bo na razpolago vacuumska naprava za ulivanje ingotov. Tako opremljena talilnica bo lahko dala surovo jeklo najzahtevnejših žlahtnih kvalit, pa tudi za nuklearne in druge namene potrebne legure.

Jeklolivarna bo moderno opremljena. Z moderno pripravo peska, posebnim pesko-metalcem in izpopolnjeno mehanizacijo se bo priključila vrsti najpopolnejših jeklolivarn.

Valjarna bo zgrajena popolnoma na novo. Valjarna je obrat, ki v tej povojni izgradnji še ni bistveno menjal svoje podobe. V njej so še ogrinja iz 19. stoletja, zato bo tu sprememba največja. Nova valjarna bo v enotni dvorani, dolgi okrog 420 m. Imela bo bločno progo okrog 750 ϕ , srednjo in lahko progo, potrebne ogrevalne, žarilne, globinske in kontinuirne peči ter odgovarjajoče adjustažne stroje.

Tudi kovačnica bo imela novo podobo. Vsi proizvodni agregati, ki s stiskanjem in udarci oblikujejo plemenita jekla, bodo razporejeni pod eno streho v dvorani, dolžine 240 m. Poleg 1200 t bosta v tej še 1800 t in 600 t hidravlična stiskalnica ter vrsta kladiv in parnih strojev. Obrat bo imel zadosti ogrevalnih peči pa tudi svoje žarilne peči in potreben prostor za adjustiranje.

Zapadno od sedanje čistilnice in od mehanske obdelovalnice bo stala nova mogočna stavba kvadratne površine s stranici 120 m. Tu bodo pod eno streho štiri vzporedne dvorane. V eni bo urejena hladna predelava naših visoko legiranih jekel z napravami za vlečenje, luščenje in brušenje. V drugi bo vzmetarna, ki bo kompletirana z novimi stroji in napravami; v sledečih dveh pa bo urejena kontinuirana mehanska obdelava finalnih proizvodov.

Vzdrževalni obrati bodo koncentrirani v sedanji mehanski obdelovalnici. Tudi energetske naprave bodo imele velik obseg. Transformatorska postaja bo imela kapaciteto 70 MW; v enakem odnosu pa se bo seveda povečala tudi priključna moč motorjev.

Kotlarna bo dobila tri moderne parne kotle, ki bodo dajali potrebno parno energijo kovačnici ter toplotno za ogrevanje tovarne in naselja. Za izkoriščanje energije bo montiran turboagregat s kapaci-

teto 2 MW. Ta bo služil predvsem tudi v primeru izpada električne energije iz omrežja. Stala bo nova kisikarna s kapaciteto 1320 m³ kisika ter povečana kompresorska postaja. Tovarna bo priključena na daljinski plin iz Velenja, ki ji bo dal s svojo čistočo novo obeležje. Za hlajenje in v industrijske namene sploh pa bo služila voda, ki bo po izstopu iz vodnega rova Rudnika Mežice po ceveh pritekala v tovarno.

Promet znotraj tovarne bo potekal predvsem na motornih vozilih.

Vsi proizvodni obrati bodo urejeni s socialnimi in tehnično zaščitnimi napravami.

V sedanjem (starem) gostišču in v dodatni troetažni stavbi bodo z modernimi aparati opremljeni prostori za znanstveno raziskovalno delo, izpopolnjevanje tehnološkega postopka in osvajanje novih proizvodov ter za zasledovanje kvalitete izdelkov; na vhodu pa bo stalo novo upravno poslopje.

Vsa železarna bo povezana z glavno magistralo od vzhoda proti zahodu, ki bo imela na levi strani modelno mizarino, stavbo metalurško raziskovalnega oddelka, novo valjarno, na severni strani pa vse ostalo. Na vzhodni strani te glavne magistrale bo ob upravnem poslopiju glavni vhod, na zahodni pa drugi vhod, namenjen predvsem za tovarni transport in za sodelavce z zapadnega področja.

Za izgradnjo stavb, ureditev cestišč, nabavo strojev, zgraditev proizvodnih in pomožnih naprav ter energetskega omrežja bo vloženih okrog 21.500 milijonov dinarjev. Od tega bo odpadlo na talilnico okrog 15 %, valjarno 48 %, kovačnico preko 9 %, energetiko 13 %, mehansko obdelovalnico in vzmetarno preko 7 %, ostalo pa odpade na remont, promet, skladišča, OTK in upravo.

Gradnja po zasnovanem programu že poteka. Že je zgrajen prvi del nove valjarne, podaljšana kovačnica, v prihodnjem letu pa bo že montirana dodatna 25 t obločna elektro peč, postavljena kisikarna kapacitete 660 m³, montirana in opremljena z moderno avtomatiko 1800 t stiskalnica ter srednja proga nove valjarne; dela pa se bodo vezano nadaljevala tudi na vseh ostalih predvidenih objektih. Program izgradnje se predvideva tako, da bo proizvodnja nemoteno in stalno rastla. Vsako novo sredstvo za proizvodnjo bo takoj po izgotovitvi vključeno v proizvodni proces, zato se bo z rastjo tovarne menjala tudi tehnologija proizvodnje. Izvršil se bo proces prehoda od majhnih na največje ingote. Po izgradnji srednje proge bodo ingoti od sedanjih 180 kg povečani na 450 kg ter s tem zmanjšana možnost metalnih vključkov in povečana toplotna predelava. Po zgraditvi bločne proge, ki naj bi bila zgrajena v prvi polovici 1965. leta, pa bo naš glavni valjarski ingot imel 2,5 ton. S tem se bo dodatno povečal izplen in izboljšala čistoča naših valjanih plemenitih jekel.

poročilu, saj so ostala v njem mnoga odprta mesta, današnja konferenca naj prinese številne, za nadaljnji razvoj važne zaključke!

NOVI UPRAVNI ODBOR

V upravni odbor Svobode so bili izvoljeni:

Inž. Borštner Jože
Boštjan Franc
Čop Nevenka
Čivnik Ivan
Gašper Anica
Godec Anton
Grögel Peter
Prof. Lep Jože
Prof. Mrdavič Janez

Radivojevič Božo
Smonkar Štefka

Člani upravnega odbora so tudi predsedniki posameznih sekcij.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen Božo Radivojevič, medtem ko bodo ostale odborniške funkcije razdeljene intern.

Dokončno pa je bil izbran tudi nadzorni odbor društva, ki ga sestavljajo:

Delalut Jože
Hromc Stanko in
Močnik Angela

Čestitamo k izvolitvi, predvsem pa se vsem od kraja prisrčno zahvaljujemo za pripravljenost za to veliko delo v naši skupnosti.

Gregor Klančnik
že 16 let direktor
ravenskih fužin

Proizvodnja surovega jekla bo po končni izgradnji razdeljena; 75,4 % bo plemenitih jekel, 14 % kvalitetnih jekel in 10,6 % navadnih kvalitet. Največji odjemalec surovega jekla bo valjarna, ki ga bo jemala 70 %, nato kovačnica 19,5 % in livarna 11,5 %. Od skupnih 100.000 t gotovega blaga, ki ga bo naša tovarna dobavljala na domača in inozemska tržišča, bo dala valjarna 60 %, kovačnica 13,2 %, vzmetarna 8,1 %, mehanska obdelovalnica 7,9 %, hladna predelava jekla 5,1 % ter jeklolivarna 4,7 %. Talilnica bo torej surovo jeklo izključno dajala samo ekonomskim enotam železarne, obsežen pa bo poslovni promet tudi med drugimi ekonomskimi enotami. Jeklolivarna bo n. pr. 42 % od svoje proizvodnje dala mehanski obdelovalnici, kovačnica 37 %, valjarna pa bo za proizvodnjo vzmeti, hladno vlečenega jekla in finalnih proizvodov mehanske predelave dala 27 % svojih artiklov. Vrednost prodanega blaga, obračunana po današnjih cenah, bo znašala preko 35 milijard din letno, in sicer je bo okrog 40 % od valjanih profilov, 21 % od kovane robe, 5,5 % od hladno predelanega jekla, 6,4 % od jeklenih ulitkov, 6,8 % od vzmeti ter blizu 21 % od produktov mehanske obdelave.

Pomembno vlogo pa mora po tem obdobju igrati izvoz naših artiklov. Kljub zbalansiranju po obdobju izgradnje naše železarne predvidene proizvodnje in potrošnje jekla na jugoslovanskem tržišču si bomo morali zaradi izboljšanja kvalitete in za zbiranje potrebnih deviznih sredstev najti svoje mesto na inozemskih tržiščih.

Računamo, da bo 20 % od dosežene realizacije efekt izvoza naših artiklov.

Predvidena rast naše železarne je torej obsežna. Kljub oddaljenosti od večjih surovinskih in potrošniških centrov to povečavo utemeljuje energetska osnova. Drava je od meje pa do Maribora z baterijo hidrocentral, ki nam nudijo potrebno električno energijo, prisiljena v mirni tok za korist človeštva. Ta nam daje potrebno električno energijo — pogoj proizvodnje plemenitih jekel. Na drugi strani Uršlje gore so neprecenljive zaloge lignita. Te se bodo s pridnimi rokami pretvorile v toplotno energijo v obliki plina, ki bo po ceveh prihajal na Ravne ter s tem nudil drugi važni pogoj pri proizvodnji legiranih in visoko legiranih jekel.

Poseben pogoj za proizvodnjo zahtevnih žlahtnih jekel pa so seveda ljudje. Ravne imajo že svojo zgodovinsko tradicijo pa tudi že svoje mesto tovarne plemenitega jekla v povojnem gospodarskem razvoju Jugoslavije. Za proizvodnjo pa ni važna tradicija, temveč kondicija. Da bi bili kos stalni povečavi in izboljšavi kvalitete naše proizvodnje in istočasno tudi terminskemu izvrševanju predvidenega povečevanja in izpopolnjevanja proizvodnih zmogljivosti, bomo morali stalno zadrževati in izpopolnjevati našo kondicijo.

Razdelitev podjetja na ekonomske enote, v katerih se že oblikuje čisti dohodek in osebni dohodek v odvisnosti od realizacije in dohodka v prvem letu 5-letnega plana gospodarskega razvoja, nam daje dobro perspektivo v decentralizaciji celot-

nega proizvodnega dogajanja. Decentralizirano oblikovanje čistega dohodka bo zahtevalo tudi decentralizirano skrb in zasledovanje izpopolnjevanja tehnološkega postopka ter povečevanje proizvodnih zmogljivosti. Ekonomske enote bodo osnovni nosilci celotnega investicijskega dogajanja, to je enostavne in razširjene reprodukcije. Ta funkcija je začela delovati že pri izdelavi programa, nadaljevati pa se bo morala pri zbiranju ponudb, odločanju za posamezne agregate, razporejanju le-teh na odgovarjajoče mesto ter za pravočasen in uspešen začetek obratovanja. S takim načinom bomo znatno razširili krog sodelavcev, ki bodo direktno in indirektno vključeni v rast naše železarne. Nihče pa bolje kot proizvajalec ne bo odločil o svojih potrebah, zato lahko z zaupanjem pričakujemo, da bo naša tovarna postala visoko sposobna in lepa.

Skrb v 5-letnem razvoju pa seveda ne bo mogla biti omejena le na gradnjo tovarne. Naša železarna je vir dohodka, pa s tem tudi vir skoraj celotnega življenja spodnje Mežiške doline, zato bo njena rast pomenila tudi rast in napredek njene okolice. Že je v izdelavi urbanistični načrt, ki bo s predvidenim povečanjem kraja Ravne na Koroškem zajel potrebe kolektiva, ki bo od leta 1966 dalje štel preko 3600 ljudi. Zasnove urbanistične rešitve predvidevajo izgradnjo potrebnih stanovanjskih objektov na področju Čečovja, starega trga, Suhe in na novem področju javorniške planote, v skladu s tem pa seveda tudi gradnjo vseh potrebnih prosvetnih, kulturnih, športnih, preskrbovalnih in drugih objektov.

Smo torej v novem poletu. Rast in edinstveni industrijski napredek pa sta odvisna predvsem od nas. Le s skupnim prizadevanjem bomo lahko izkoristili priložnost, ki se nam nudi, zato bo tudi končna izgradnja tovarne in kraja naša skupna zasluga.

1000 RAVENČANOV NA MORJU

Če ne bi bilo teh nekaj zadnjih let, ko je že taka možnost, bi lahko zapisali: Kar svet obstoji pa do leta 1961 ni bilo toliko Ravenčanov na oddihu na morju, kakor samo v lanskem letu.

Da, tako je!

Naš počitniški dom v Portorožu je bil odprt od 10. majnika do 30. septembra 1961.

Kapaciteta doma je sedaj: 59 postelj v našem, pa še najetih 28 postelj v domu »Planike«, Kranj.

Takole so izkoristili lepo možnost oddiha na morju iz posameznih »kategorij«:

sodelavci	435
družinski člani	546
skupaj	981

Streglo je gostom 8 oseb. Številka 1000 je torej že kar tu.

Zmagujejo torej še vedno družinski člani (ker jih je pač več). Podrobnejši pregled pa še pove, da so odstotno precej močnejše udeležene sodelavke, tako delavke kot uslužbenke. Pač: »Novi kraji, nova mesta... te povede cesta...« In vsi so bili zadovoljni, kar je poglavitno.

Za razliko od prejšnjih let so letovali člani po 10 dni, medtem ko je bila prejšnja odmera le po 7 dni.

Pa spet na svidenje na sončni plaži!

Inž. Mitja Šipek

Nov proizvod ravenških fužin

GRELNA ŽICA NA DOMAČEM TRGU

V preteklem letu je začela Železarna Ravne proizvajati žico za električne peči. S tem je bila tudi sprejeta obveza, da bo po kvantiteti in kvaliteti zadovoljila potrebe v državi. Kot proizvajalec visokolegiranih in kvalitetnih jekel je Železarna Ravne pristopila k reševanju te naloge na osnovi izkušenj pri proizvodnji drugih sorodnih vrst jekel, n. pr. nerjavečih itn. Danes uporabljajo proizvode iz ravenške grelnice žice v zadovoljstvo potrošnikov v najrazličnejših industrijskih pečeh in v gospodinjstvu.

Proizvodni program obsega tri kvalitete grelnice žice, in sicer »ravnin - 2«, »ravnal - 1« in »ravnal - 2«. Bolj podrobno bo o teh jeklih govora nižje, tu pa podajamo še dimenzijski program.

Grelne žice gornjih kvalitete proizvajamo v dimenzijah od 0,4 do 5,0 mm ϕ hladno vlečene, dobavljajo pa se od 0,4 do 1 mm ϕ namotane na tuljavi, nad 1 mm ϕ pa v kolobarjih.

Materialu so dodani podatki o specifičnem električnem upor Ω m, o bruto in neto teži, in znamka jekla. Ostale tehnične lastnosti, lastnosti žice, okvirno odgovarjajo predpisom DIN 17470 »Heizleiterlegierungen«, z majhnimi spremembami, ki so podane v prospektih proizvajalca, kakor tudi vsi podrobni podatki o lastnostih in uporabi žice.

Po predpisih DIN 17470 odgovarja: ravnin - 2 odgovarja NiCr 3020, ravnal - 1 in ravnal - 2 predstavljata skupino jekel na osnovi Cr in Al, in sicer prvi z nižjim odstotkom Al (4 do 5 %), drugi pa z višjim odstotkom Al (5 do 6 %), odstotek Cr pa se v obeh jeklih giblje okoli 23,5 %.

GLAVNE LASTNOSTI JEKLA IN ŽICE

Ravnin - 2, ki vsebuje ca 20 % Cr in ca. 30 % Ni, predstavlja nemagnetno

austenitno jeklo, iz katerega se izdeluje grelna žica za uporabo do ca. 1100° C v prosti in čisti atmosferi (ϕ 2 mm). Pri tanjših dimenzijah, posebno pa v zaprti konstrukciji, je maksimalna delovna temperatura nižja. Obremenitev, merjena v W/cm² površine, se giblje med 2 do 0,6 pri delovni temperaturi pa od 800 do 1100° C.

Zaradi ogrevanja raste odpor žice. Koefficient porasta odpora je karakterističen podatek in se giblje nelinearno od 1 do 1,29 v področju 20 do 1000° C.

Protikorozijske lastnosti daje jeklu doligrani Cr in Ni. Zaradi navzočnosti Ni je žica zelo občutljiva za atmosfero z večjo vsebnostjo žveplovih par in se lahko uporabi do ca. 800° C delovne temperature, medtem ko je v atmosferi n. pr. vodika, kjer ni nevarnosti za oksidacijo, uporabnost dosti višja, tudi do 1200° C.

Vpliv drugih atmosfer je podan v tabelici 1 za ravnin in ravnal.

Tablica 1

Atmosfera	Ravnin - 2: C	Ravnal: C
suh zrak	1050	1200
vlažen zrak	1000	1100
H ₂	1200	1250
N ₂		900
NH ₃ diss.		1100
Co		1000
Co ₂		1000
So ₂	850	1050
H ₂ S	800	950
zemni plin	900	1000

Iz tablice se vidi, da je ravnal nasprotno od ravnina le malo občutljiv za navzočnost žvepla, ker ne vsebuje Ni.

Protikorozijsko lastnost dobi ravnal od Al s tem, da se na površini žice naredi zelo tanka, toda gosta prevleka Al oksida, ki preprečuje nadaljnjo oksidacijo. Zaradi

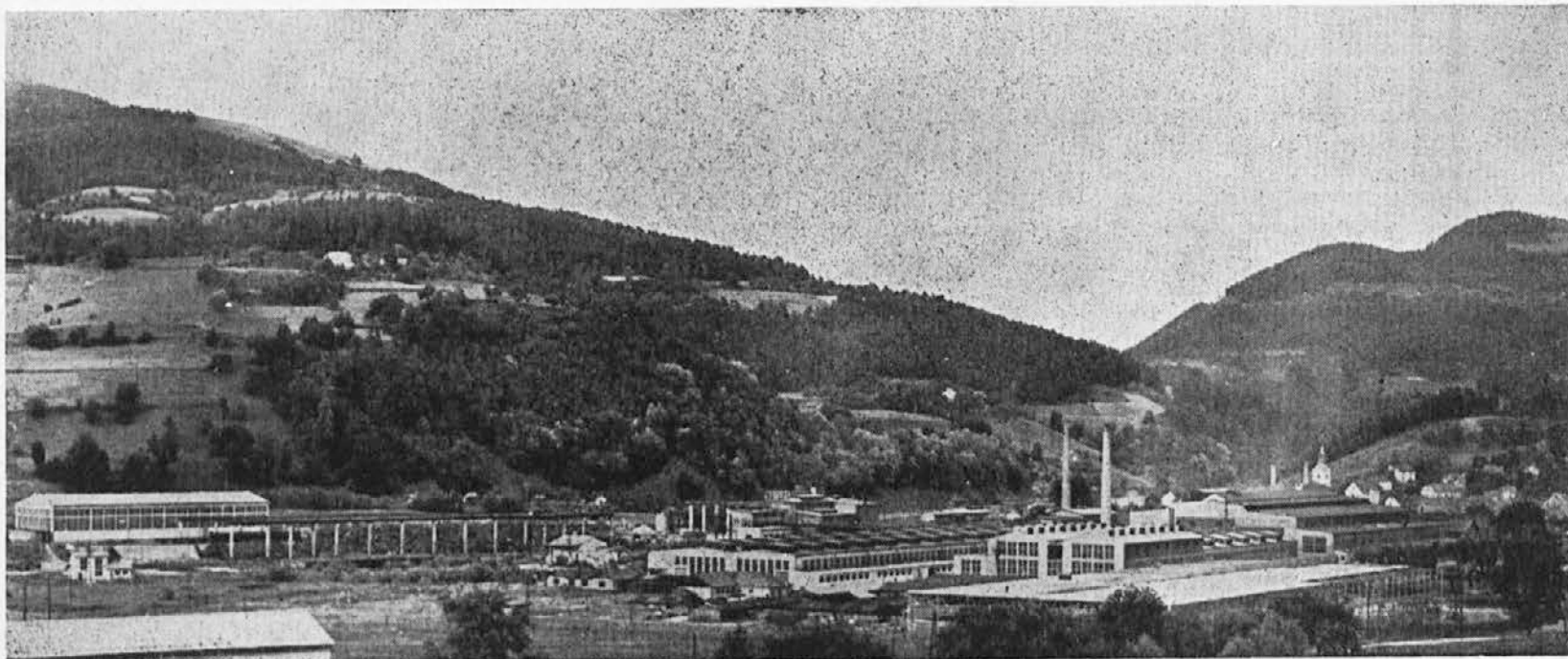
takšnega svojega sestava je ravnal magnetno čisto feritno jeklo, uporaben pri višjih temperaturah med 1000 in 1200° C in s površinsko obremenitvijo med 3 do W/cm² v temperaturnem področju med 800 in 1100° C. Njegov temperaturni koeficient v področju med 20 in 1000° C se giblje od 1—1,05 nelinearno v odvisnosti od sestave jekla (točni podatki v prospektih).

Vzdržljivost žice v eksploataciji je odvisna od mnogih drugih činiteljev, kot n. pr. od kvalitete keramike, od konstrukcije grelnih teles, števila prekinitev struje itn., vendar se v to specialno področje v tem članku ne bomo spuščali. Pri popravilu grelnih elementov je treba računati s tem, da je ravnal kot feritno jeklo zelo podvržen rasti kristalnega zrna in zaradi tega krhek pa ga je treba pred deformiranjem segreti na ca. 300° C. Spajanje ravnina in ravnala lahko opravimo z električnim avtogenskim varjenjem (točni podatki v prospektu Ž. R.). Pri tem je treba paziti, da ne pride do naogljčenja žice v svetlečem delu avtogenega plamena in s tem do lomljenja žice.

IZDELAVA ŽICE IN KONTROLA KVALITETE

Jekli ravnin - 2 in ravnal - 1 in 2 sta specialni visokolegirani jekli, izdelani po posebnem postopku iz čimbolj čistega uložnega materiala s topljenjem v visokofrekvenčni peči. Ingots se na površini očistijo in predkujejo v gredice, ki jih s pomočjo ultrazvoka kontroliramo glede na morebitne defekte v notranjosti. Na ta način pregledane gredice se vroče prevlačijo na ϕ 6 mm, potem pa se žica hladno vleče do nominalnega profila.

Šarža se preišče glede vsebnosti elementov, poskusna gredica, zvaljana v žico, pa se podvrže kontroli, in sicer: meri

Jeklarna na Ravnah z jugo-zapada

se odpor žice — v hladnem s pomočjo Wheatstonovega ali Tompsonovega mosta, odvisno od premera žice, kontrolira se temperaturni koeficient pri različnih temperaturah v intervalih od 100° po volt-amperski metodi, kontrolira se koeficient podaljšanja do 1000° C na specialnem dilatometru, kontrolira se življenjska doba prekinjanja struje vsaki 2 minuti za normalno probo Φ 0,4 mm ali 6 minut za žico 2 mm. Pri preizkušanju normalne probe Φ 0,4 mm se serija od 10 prob izmenično vključuje vsaki 2 minuti, temperatura se regulira v prvi uri po začetku poskusa s pomočjo optičnega pirometra »pyroluks«, pozneje pa se meri s pomočjo fotoelementa, ki je priključen na občutljiv galvanometer in kalibriran v °C. Vsako prekinitev struje, ki jo krmari sistem servomehanizma, registrira in šteje elektromehanski števec, vključen v posameznem krogu in na ta način daje podatke o številu vključkov. Rezultati se vnašajo v pollogaritemski diagram in predstavljajo šop črt z različnim nagibom proti abscisi. Aparatura je stabilizirana z magnetnim stabilizatorjem, ker že majhna sprememba napetosti povzroči veliko spremembo temperature, n. pr. pri 1000° C sprememba temperature 50° C zmanjša življenjsko dobo žice do 50 %. Tudi pri veliki pazljivosti variirajo ti podatki do 20 % in predstavljajo samo izhodiščno točko za oceno šarže. Po vseh teh preiskavah se ostale gredice dajo v predelavo in vlečenje žice.

Za preizkušanje vzdržljivosti izdelanih grelcev, grelnih plošč itn., je osvojen sistem kontrole s pomočjo prekinjanja struje vsakih 30 minut. Urni mehanizem preko fotoreleja vključuje in izključuje grelec, elektromehanski števec pa šteje število prekinitev do uničenja grelea.

Končni produkt kakor tudi produkt žice v medfazi se preiskuje s pregledom površine »na oko«, zdaj pa se pripravlja ultrazvočna kontrola žice glede na morebitne poškodbe vseh vrst s pomočjo torzijskih žičnih valov.

Ta metoda je pri kontroli žice zelo ekonomična in sestoji iz naslednjega:

Žica prehaja od matrice za vlečenje skozi vodno blazino, kjer je nameščen ultrazvočni vibrator pod diskretnim kotom, ki pošilja v vzorec longitudinalni val frekvence 1—4 MHz, odvisno od debeline žice. Longitudinalni val povzroča v žici žični (torzijski) val, ki zajame ves presek žice in potuje v nasprotni smeri od potovanja žice. V zdravi žici se na določeni razdalji pridruži in se ne vrača. Na morebitnih defektih na površini ali v jedru žice pa se energično odbija in se vrača v vibrator, ki dela impulzno, po metodi odmeva. Z uporabo monitorja, s katerim kontroliramo odbiti signal po dolžini žice in po višini odmeva, t. j. po velikosti napake, se da preiskava popolnoma avtomatizirati na ta način, da se takrat, ko se pojavi napaka, avtomatsko označi defektno mesto, ki ga je potem mogoče odstraniti. Na ta način se doseže hitrost preiskovanja do 40 m/sek, ki se lahko uporablja pri žicah s premerom 0,1 mm do najdebelejših.

Čeprav ta proizvod še ni v večji meri uporabljen v eksploataciji, dokazujejo rezultati dosedanjih liferacij in lastne izkušnje, da je kvaliteta domačega proizvoda enaka inozemskemu tako glede vzdržljivosti kakor tudi glede ohranjanja dimenzij v predpisanih tolerancah.

Da bi dobili čim boljši pregled nad kvaliteto proizvoda, je zaželeno, da bi potrošniki žice vzdrževali čim ožji kontakt s proizvajalcem vsaj nekaj časa in da bi točno spremljali obnašanje žice v različnih pogojih eksploatacije in v primerjavi z žicami inozemskih proizvajalcev.

Ta naloga je splošna naloga proizvajalca in potrošnika v našem gospodarstvu, da bi se osamosvojili v proizvodnji grelnih žic, ker obstajajo kapacitete za izdelavo, izkušnje v proizvodnji pa se lahko prenešajo iz sorodnih vej proizvodnje, t. j. iz proizvodnje visokolegiranih jekel in izdelave žice. Te izkušnje pa so zelo bogate.

Boštjana je v vsem podprla sindikalna organizacija železarne — levo: preds. Oto Hafner

vito že samo po sebi. Zdi se kot da bi hotel za naš moderni čas ohraniti spomin na častitljive dokaze domače ljudske kulture in umetnosti, ki je je vsako leto manj. Po izbiri snovi je tedaj Boštjan romantik, medtem ko je po načinu izražanja realist.

Od dveh tehnik, ki ju Boštjan najraje uporablja, prevladujejo grafike nad olji in zdi se, da se trenutno v grafikah tudi laže in bolje izraža kot v oljih, čeprav na primer njegova pokrajina v olju s Peco v ozadju obeta, da bo lahko močan tudi v tej tehniki.

Grafike odgovarjajo Boštjanovemu eksplozivnemu temperamentu, ki hoče zamisel v trenutku uresničiti, ustvariti sliko v enem zamahu, ne da bi se potem k njej še vračal s popravljanjem. In to je tudi tisto, kar daje tem delom svežino in vrednost.

Kritiki bodi prihranjena strokovna ocena, mi pa mislimo tole:

Koliko slikarjev je doslej z ljubeznijo, ne po naročilu, slikalo domače kraje in koliko slik, ki predstavljajo koroško pokrajino, bo ohranilo svojo vrednost tudi čez desetletja? Znani slikarji so že slikali pri nas in vendar so le gostovali, medtem ko je Boštjan domačin, ki ima posluš za svoje kraje.

Nočemo reči, da je pri Boštjanu vse dognato, saj bi to pomenilo stagnacijo in s tem hujšo obsodbo kot pa če rečemo, da bo moral v marsičem še krepko delati. Tako bi mu na primer lahko rekli, da gre včasih tudi pri svojih grafikah preveč v detajle, ki niso bistveni, in da bo nemara kak zloben jezik dejal, da preveč samo zbira starino in premalo ustvarja. V takšnih in podobnih opazkah bo nemara kanček resnice. Toda treba je vedeti, da je Boštjan mlad in da ima neverjetno voljo do dela, kar je poleg talenta brez dvoma pogoj in tudi garancija za napredek.

Ko torej ugotavljamo, da med poplavo vseh mogočih supermodernih slikarskih

Boštjan bo* razstavljal

Pred več kot desetimi leti je bilo na ravenški gimnaziji precej talentiranih dijakov-slikarjev. Najboljši med njimi, Slivnik, Boštjan in Mezner, so se potem, ko so maturirali, razvijali različno. Od vseh je razstavljal samo Boštjan lansko zimo. Zakaj samo on, je težko reči. Meznerja sta zelo ovirala študij in morda še prevelika skromnost, Slivnika nemara komodnost. Razen tega pa je Ljubljana nevarna mladim, samokritičnim talentom, ker jim skoraj vsak dan na najrazličnejših razstavah kaže evropsko in svetovno slikarstvo, ki ob njem mlad človek lahko kaj kmalu dobi občutek manjvrednosti.

Ostal je torej Boštjan, ki pa se je tudi pošteno razgibal šele po lanski razstavi in je z veliko marljivostjo ustvaril v manj kot letu dni nad petdeset grafik in olj.

Ko smo obiskali domačega slikarja, ki živi na Ravnah po vzoru vseh slikarjev na svetu na podstrešju ene od ravenških

stolpnic in se mora človek res zanimati za slikarstvo, če se namerava peš napotiti k njemu, je povedal, da bo razstavljal še letošnjo zimo in ko je potem pokazal svoja dela, je postalo jasno, da bo namero izpolnil.

Kakšne so njegove slike, ki jih bomo gledali na skorajšnji razstavi?

Najprej in podčrtano: Boštjan je od svoje prve razstave nedvomno napredoval.

Večina njegovih slik kaže koroško pokrajino. S posebno ljubeznijo so naslikane stoletne hiše, bajte in žage, čebelnjaki. Figur in industrijskih objektov je precej manj in tako smemo reči, da Boštjana na sedanji stopnji razvoja najbolj zanima koroška pokrajina, pri tem pa še tisto, kar je človek v stoletjih ustvaril v njej takega, da ji je dalo svojevrstni pečat, ki loči Koroško od sosednjih pokrajin. Zdi se, da so Boštjanu nadvse pri srcu starine, vse, kar je nenavadno, ljudsko in staro, sliko-

struj, ki jim z eno samo obupano besedo pravimo -izmi, delujejo Boštjanove slike kot osvežilo in mu želimo, da bi s svojo razstavo gostoval tudi izven Raven, ne moremo mimo vprašanja, ki ga bo nekoč treba rešiti.

Imamo študijsko knjižnico, ki ji med Celjem in Mariborom ni enake, medtem ko se po svojih lepo urejenih prostorih lahko postavlja med prve v Sloveniji. Imamo gimnazijo, muzej, k nam prihaja mariborsko gledališče, nimamo pa svojega razstavnega prostora. Bo kdo rekel:

Nevoščljivi ste Slovenjegraščanom. Ni res. Treba je samo vedeti, da hodijo vsako leto celi razredi dijakov na ekskurzije v Slovenj Gradec, ko bi lahko njihove razstave hodile k nam, da bi jih lahko videli tudi ljudje, ki ne utegnejo v Slovenj Gradec. Primeren prostor na Gradu — ali tudi kje drugje — stik z umetnostnimi galerijami po Sloveniji in kraj bi bil za pomembno kulturno ustanovo bogatejši. Likovna vzgoja bi šla v korak z literarno, glasbeno in gledališko, kič po izložbah, izveskih in plakatih bi bil kmalu obsojen, med mladino pa bi kmalu našli nove talente.

Premislilmo!

Marjan Kolar

* Medtem je že uspel

Razstavo smo odprli pod pokroviteljstvom sindikalne organizacije Železarne Ravne in DPD Svoboda Ravne na Koroškem za praznik domovine — 29. novembra 1961 v avli gimnazije.

V zelo ličnem aranžmaju je Franc Boštjan pokazal naslednja dela:

Grafike:

1. Šrotnek I.
2. Šrotnek II.
3. Farna vas
4. Bricmanovo
5. Z Raven
6. Flotacija v Heleni
7. Proti Ravnam

8. Koroška pripovedka
9. Lubasovo
10. Pepi
11. V logu
12. Kebrov hlev
13. Cvelbarjeva bajta I.
14. Cvelbarjeva bajta II.
15. Proti Peci
16. Mihela žaga
17. V Mežici
18. Pri Mihelu
19. Pri čebelnjaku
20. Španarjevo
21. Jesen v parku
22. Stara gimnazija

Akvareli:

23. Proti Prevaljam
24. Proti Črni

Olja:

25. Peca I.
26. Peca II.
27. Pomlad v Šentanelu
28. S Prevalj
29. Vrtnice
30. Mežica
31. Pernice
32. Pogled na tovarno
33. Pokrajina
34. Astre
35. Na stopnišču
36. Jesen v parku
37. Na Čečovju
38. Portret
39. Jesen
40. Proti Prevaljam

Boštjan je polno uspel. Vse skupaj je bilo zelo lepo, predvsem pa grafika. Vse dni razstave je žel topla priznanja in čestitke. Imel je skozi velik obisk. Lepo gesto je napravil tudi Mario Vilhar (razstavljal lani na Ravnah), ki je prišel na otvoritev prijateljeve razstave iz Ljubljane ter mu med prvimi iskreno čestital.

Veseli smo se zmage domačega talenta ter mu ob prvem uspelem koraku v umetniški svet brez bojazni zmote prorokujemo lepe nadaljnje uspehe. (Uredništvo)

ference, morali skoraj vse noči pisati in sporočati v domovino tisto, kar so čez dan posneli iz govorov in razprav. Tako se niso teden dni pošteno naspali in potem ta pot iz Beograda v Ljubljano, Celje, Maribor, Ravne, preko Črne v Velenje, Ljubljano, na Bled in v Portorož. V nekaj dneh in po popolnoma nepoznani deželi, kjer predstavlja vsaka vas nov vtis. Moralo se jim je zdeti, da gledajo film in da je ta film, čeprav so soglasno izjavljali, da je izredno lep, utrudljiv.

To smo povedali pač zato, da bo bolj razumljivo, zakaj se pogovori z njimi večinoma niso dvignili nad ljubeznivo-utrujeno »hvala, hvala, lepo, zelo lepo« in se niso dotikali aktualnih političnih vprašanj.

Ko so se poslovili, smo videli, da imajo Ravne nove prijatelje in vedeli, da bo lični tovarniški znak prišel za spomin v Indonezijo in v Centralno Afriko, z njim vred pa seveda spomin na prisrčen sprejem in na izredno gostoljubnost kraja.

Posebej zadovoljni pa zabeležujemo njihovo končno pripombo ob slovesu iz Slovenije, da so odnesli najgloblje vtise iz koperskega »Tomosa« in z železarskih Raven.

HOTEL V ČRNI

V Črni na Koroškem smo dobili v preteklem letu torej imenitno tujsko-prometno postojanko: hotel ter taki restavracijski, kavarniški itd. prostori v zares čedni izvedbi. Seveda pa bi lahko bila zazidava tudi drugačna, toda, kar je, je, in je tako tudi lepo.

Nočemo reči, da Črna prej ni imela ničesar takega, vendar je bilo za tak kraj vsega premalo. Črna je eden najvrednejših letoviških krajev v deželi. Ob najhujši pripeki te kar ovije svežost, ko stopiš v to svetlo vas pod skalami; pozimi pa spet smučarstvo do mere velikih prireditev. Ko smo dobili to novo gostinstvo in prenočiščno možnost, je Črna kar koroška »Kranjska gora« — po vsej priliki pa ji lahko damo še prednost.

Ob pravem sodelovanju s tujsko-prometnimi ustanovami bo ta nova postojanka kar naprej polna. Če bo uvedla še take koroške specialitete v prehrani, pazila, da bo pri obrokih več jedila kot krožnikov, predvsem pa oskrbela točenje samo pristnih vin (odklanjala cisterne in čim več nabavljala direktno), bo to največji ponos in donos. Prav zaradi splošnega tujsko-prometnega pomena in namena te pridobitve ne kaže obesiti kaki tovarni (kakor se je že čulo). Ta namreč stvar najprej in logično zapre zase prav takrat, ko bi postojanko najbolj potrebovali tudi drugi, potem pa jo še nehoti omrtvičiti v pozornosti in strežbi. Če namreč poverjeni sami delajo in skrbijo za vse, se bolj potrudio tako v častnem kakor v materialnem interesu. Neka svežost je več v lokalih. Oddaje torej ni treba. Razglasite samo zadosti glasno, da n. pr. obrok solate poleti ne stane toliko kot pozimi ter da točite n. pr. pristno bizeljsko belo in črno vino, pa bo v Črni nenehno vse črno gostov.

POSTREŽNINA NI KAJ

Nedavno uvedena obvezna postrežnina v gostinstvu ni prav ničesar spremenila na boljše, temveč pomeni le golo podražitev obrokov. Samo strežbo po lokalih pa je to posplošenje še poslabšalo, ker jamči 10% tudi za brezbriznost.

Če kje, bi bila dobesedna postrežnina morda res dobesedna v prodajalnah damskih čevljev, kjer mora prodajalec preturati vse vzorce in vse škatle tolikokrat, kolikor je pač teh nežnih obiskov — a mora biti pri tem še nasmejane volje. Če je torej tam ni, nikjer drugod ni upravičena.

»Nikjer nas niso sprejeli z godbo«

so rekli novinarji azijskih in afriških dežel, ki so 8. septembra letos obiskali na svoji poti po Sloveniji tudi Ravne

Začetki so bili seveda taki, kot je pri nas skoraj že navada. Obvestilo, da pridejo ob 11. uri, nato ob 12., ob 14., 15. uri itd. Zato napeto pričakanje, ki se spreminja v razočarano mrmranje pa spet čakanje. Pri vsem tem dež — kot nalašč se je jesen začela letos prav te dni. Naposled so vendarle prišli. Ravenčani so jih pozdravili z godbo in ploskanjem, otroci pa so prišli čisto blizu. Nikoli pač še niso videli temnopoltega človeka in je torej srečanje predstavljalo zanje edinstven dogodek.

Gostje pa so tudi v resnici predstavljali pisano skupino, čeprav je bil samo eden od njih pokrit z nacionalnim pokrivalom, sicer pa se tudi on v noši ni razlikoval od kolegov, ki so bili oblečeni praktično — evropsko. Največ jih je bilo iz ZAR, nekaj iz Indije, Indonezije pa iz Rodezije, Njase in

iz severnoafriških dežel. Zamuda se je tudi hitro pojasnila — kljub temu, da je »Izletnik« planiral njihov obisk do ure natančno, so se vendarle povsod zadržali dalj.

Seveda so jih toplo pozdravili predstavniki naše železarne, med slavnostnim kosilom pa jim je nazdravil predsednik občine Ivan Hercog.

Gostje so kmalu pokazali, da se znajo razživeti in prilagoditi okolju, in tako je že kosilo minilo v prijetnem razpoloženju, prav tako ogled železarne in metalurške industrijske šole, muzeja ter študijske knjižnice. Le od planirane novinarske konference ni bilo nič, ker so bili gostje — utrujeni.

Treba je pač vedeti, da so oni takrat, ko smo mi lepo v posteljah pričakali rezultate posameznih zasedanj beograjske kon-

STROKOVNA KNJIŽNICA JE UREJENA

Uporabljajmo jo za lastni dvig in za napredek dela

Ureditev

Aprila letos smo začeli našo knjižnico urejati in decembra lahko končno rečemo, da je urejena. Čemu je trajalo delo tako dolgo, zakaj je bilo sploh potrebno, ko vendar vsi vemo, da je bila knjižnica urejena tudi že prej in je dolga leta lepo stregla in služila svojemu namenu. O vsem tem pa še o novih pridobitvah bo povedal ta članek.

O tem, kaj so standardi in norme, tehniki ni treba govoriti, prav tako ne, čemu so potrebni. Vsakomur pa, tudi netehniku bo stvar jasna, če sežem po prispodobo in rečem, da so mnoge knjižnice — do nedavnega tudi naša — urejene v primerjavi z veliko večino drugih tako, kakor da bi ene uporabljale cele in inče, večina pa centimetre. Urejanje je bilo torej potrebno zato, da smo od zastarelega sistema col prešli k enotnejšemu sistemu centimetrov.

Pridobili smo tri stvari: abecedni — imenski katalog (AIK), stvarni katalog (DK) in dokumentacijsko kartoteko strokovnih člankov, ki je prav tako urejena po sistemu UDK. Vsi ti katalogi (seznam) imajo obliko kartonov, ki so zloženi v za-bojčkih in predalih in različno razporejeni.

AIK je urejen preprosto po abecedi. Služil bo tistemu, ki pride v knjižnico in ve za pisca knjige. Mihajlova bo n. pr. hitro našel pod črko M. Takšen je vzorec:

3382

MIHAJLOV Oleg Aleksandrovič

O. A. Mihajlov: Matematičeskaja statistika i linejnoe programirovanie v černej metallurgii.

Moskva, Metallurgizdat 1961, 160 str. 8° (cir.).

Primer:

519.2 : 669.1

3382

MIHAJLOV Oleg Aleksandrovič

O. A. Mihajlov: Matematičeskaja statistika i linejnoe programirovanie v černej metallurgii.

Moskva 1961. 8°.

Vsaka knjiga ima tak karton, za to pa, kako se kartoni pišejo, obstajajo posebna pravila. Ker so letos ustanovili v Ljubljani Centralni katalog, ki bo obsežen seznam vseh strokovnih knjig v Sloveniji, bodo vse knjižnice poslane tej ustanovi prepise svojih AIK. S tem bo ustvarjen pregled in omogočeno medsebojno izposojanje, tako da ne bo treba vsake malenkosti takoj drago kupovati.

Pisatelj tehničnih knjig seveda v večini primerov ne vemo in zato je še veliko važnejši **stvarni katalog**, ki razporeja knjige po njihovih strokah. Urejen je po UDK, ki sem o njej že govoril, pa se ne bi danes ponavljal. V knjižnici visi pregledna tabla UDK, ki omogoča lahko orientacijo, poleg tega pa je tudi v katalogu samem poleg številke vedno tudi z besedo napisana stroka.

Pri vsem tem pa je za primer, če bi stvar le še ne bila jasna, tu še strežno osebje, ki bo zaželeno stvar takoj postavilo na mizo.

Kaj nam pove ta list?

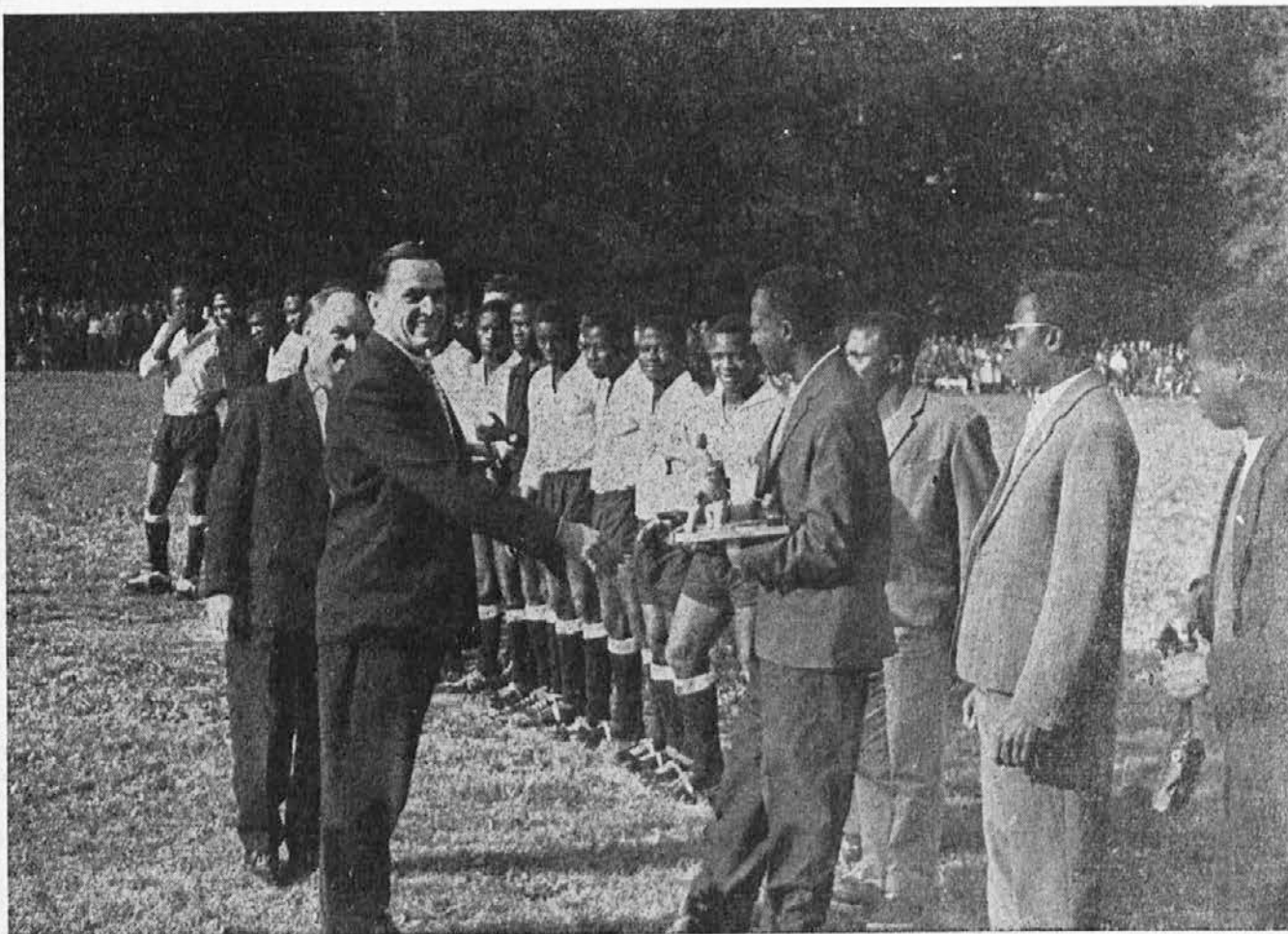
519.2 pomeni: matematična statistika, 669.1 pomeni: črna metalurgija.

Ker gre torej za dva pojma, morata biti tudi dva listka, le da bo na drugem vrstni red številčk zamenjan: 669.1 : 519.2. Knjigo torej najdemo tako pod matematiko kot pod metalurgijo. 3382 pomeni signaturo (številko), pod katero stoji knjiga v omari.

Nazadnje pa imamo še **dokumentacijsko kartoteko strokovnih člankov**. Primer:

Nekdo študira proizvodnjo surovega železa in se posebej zanima za globinske peči. V naši kartoteki bo naletel na kartonček in ga na hitro preletel iz tako imenovanega »zelenega biltena«, ki ga izdaja Jugoslovanski center za znanstveno in tehniško dokumentacijo, mi pa smo naročeni na naslednje izdaje:

metalurgija, kemija, elektrotehnika, goriva-maziva, 2 biltena strojništva.

Afrika na našem igrišču. Pozdrav ganskih nogometašev

Da, kdo bi še nedavno na to pomislil! Načela naše domovine ustvarjajo prijateljstva čez in čez

669.162.8.041.44

Schlack A.: STRUJANJE PLINOVA I TOPLITNA BILANSA SAVREMENIH DUBINSKIH PEČI (Strömungsverhältnisse und Wärmebilanz neuzeitlicher Tieföfen) Stahl u. Eisen, 74/1954/23. nov., str. 1502—1509

Peči sa jednim zavojem i peči sa dva zavoja struje plinova sagorevaju u peči. Rezultati jedne žarne komore, prilikom žarenja jednog velikog odljevka. Zaključci koji slijede iz toga pokusa za gore navedene peči. Pritisak plina pred ulazak u gorionik i impuls plinske struje. Toplotna bilansa i zračenje kroz otvore za poklopce. — 5 sl., 6 pod. cit. lit.

B. Koželj

Če mu bo ta kratka vsebina povedala, da bo zanj zanimiv ves članek, bo zahteval revijo Stahl und Eisen iz leta 1954, hitro našel članek (str. 1502) in ga preštudiral. Če članek zanj ne bo zanimiv, bo preletel naslednje kartončke. Na vsak način pa mu bo prihranjeno neskončno brskanje po vseh mogočih revijah in utrudljivo iskanje, ker so kartončki z vsebinami zloženi točno po posameznih strokah, obveščajo nas pa o novostih z največ enoletno in najmanj šestmesečno zamudo.

Iz teh nekaj primerov vidimo naslednje:

1. vsaka knjiga zahteva najmanj dva točno izpolnjena kartona (vseh skupaj je trenutno okoli 4000), navadno pa več,

2. kartoteka z vsebinami člankov obsega nekaj desetstisoč kartonov, vsak mesec pa prihaja na stotine novih.

V tem je odgovor na vprašanje, čemu je trajalo urejanje tako dolgo, obenem pa tudi pojasnilo, kakšno bo delo v prihodnje oziroma kakšno je sploh delo v knjižnici.

Poslovanje

Delo v knjižnici usmerja in nadzira knjižnični svet, ki ga sestavljajo: predsed-

nik inž. Šipek, člani: inž. Borštner, inž. Geršak, inž. Perman, inž. Rodič, glavni analitik tov. Terseglav, glavni mehanik tov. Zupan.

Izposojanje poteka po že ustaljenem redu in se zato pri njem ne bi dalje zadrževal.

Naročila novih knjig in revij ter fotokopij in mikrofilmov bodo tudi odslej šla preko strokovne knjižnice, in sicer bodo posamezni obrati dobili tiskane naročilne obrazce.

Treba bo preprosto izpolniti obrazce v dveh izvodih in jih oddati v knjižnici. O naročilih razpravlja posebna komisija. Kolikor naročilo iz kakršnih koli razlogov ne bi bilo sprejeto, bo knjižnica naročnika o tem takoj obvestila.

Članke iz strokovnih revij, na katere naša knjižnica ni naročena, naročamo v obliki fotokopij ali mikrofilmov. Posebej pa opozarjamo strokovnjake na to, da Jugoslovanski centar za naučno i tehn. dokumentacijo v Beogradu sprejema tudi naročila za tako imenovano **stalno obveščanje** s katerega koli specialnega področja tehnike in se obveže, da bo v najkraj-

šem možnem času pošiljal s tega področja najnovejše izsledke.

Načrt za nadaljnje delo

Nadaljevali bomo že opisano delo; veliko ga bo posebno še pri dokumentacijski kartoteki, knjižnični svet pa bo posvetil posebno pozornost rednemu obveščanju kolektiva o novostih tako glede knjig kot revij. Treba bo najti uspešen način, kako izpolniti domačo dokumentacijo, ki je za sedaj (mesečna poročila o novitetah po obratih) še precej preprosta. Urediti bo treba fotokopije in mikrofilme ter nabaviti mikročitač. Skratka, treba bo kot doslej, v okviru danih možnosti pa morda tudi bolje kot doslej, obveščati kolektiv in strokovnjake in jim streči.

Marjan Kolar

NA PREGLEDU

— Dragi moj, pila torej ne bova nič več. Prenehajte takoj — smrtno nevarno!

— Ampak, gospod doktor, jaz sploh ne pijem.

— A tako?! Potem pa nič več kaditi!

— Pa tudi kadim ne...

— Dobro, toda vsak napor vam je prepo-

vedan.

— Napora nimam nobenega.

— Toda šport pa morate opustiti vsak!

— S športom se pa še sploh nisem bavil.

— Zlomka...! Kaj pa pražen krompir, ali ga radi jeste?

— Oh, kako rad!

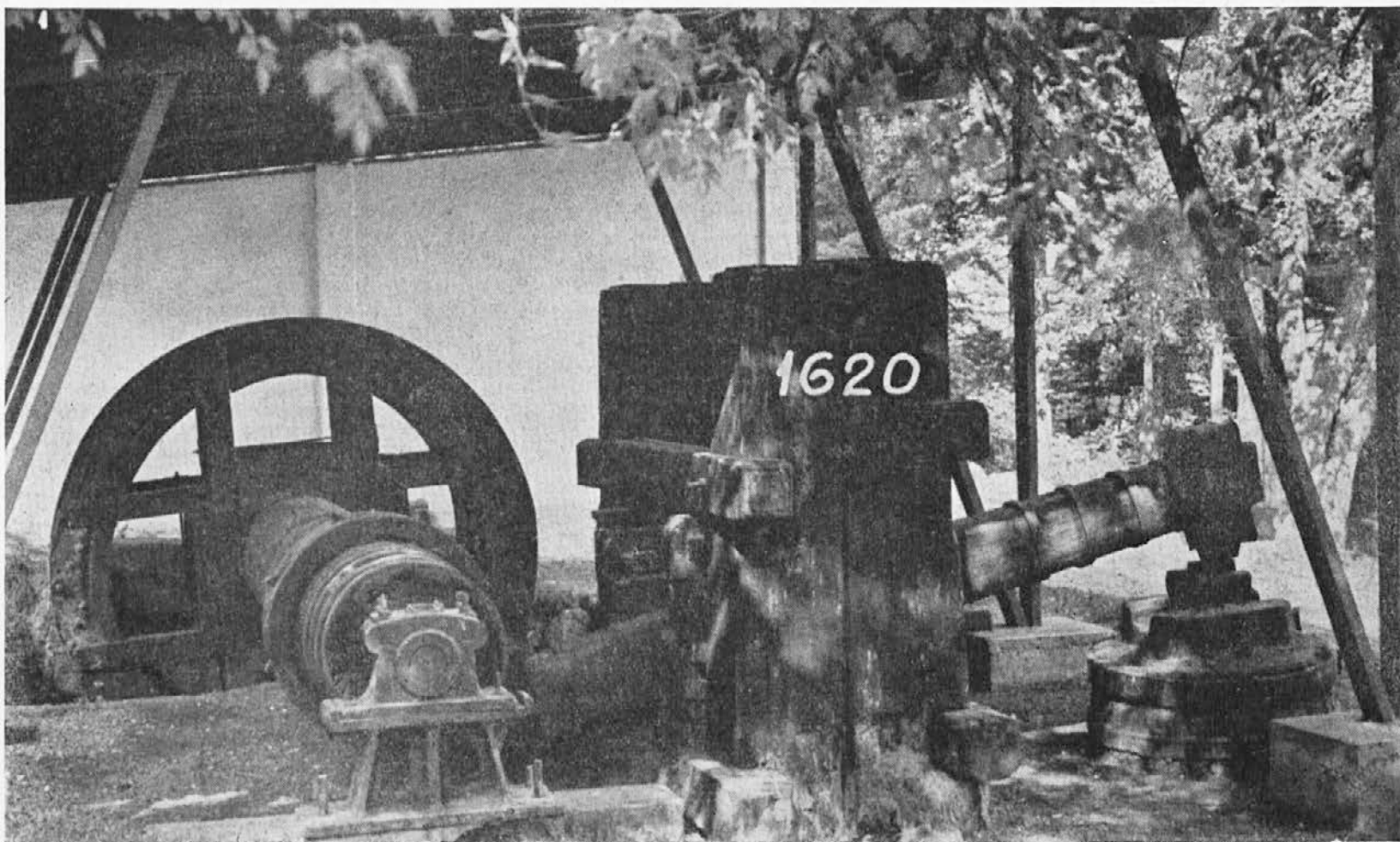
— No, potem pa opustite pražen krompir!

(Po Pavlihi)

☆

— Ali ti bolj ugajajo ženske, ki kar naprej klepečejo, ali one druge?

— Katere druge...?

Naj še repač pomaga dopovedati, da je železarska zadeva v naši dolini starejša kot pa smo doslej menili: Ustanovitveno leto naših fužin na Meži ni 1774, ampak 1620!

NAŠ NOVI KOLODVOR

OBESILI SMO GA KAR NA TIČLERJEV BREG. POSREČENA ZAMISEL PROJEKTANTA IN IMENITNO DELO GRADBENEGA PODJETJA DRAVOGRAD.

Gre torej za naše novo postajno poslopje, na katerega smo čakali že nekaj let. Tudi in predvsem v našem listu smo kar naprej vreli ter utemeljevali potrebo te gradnje, zato je v tem smislu vsem vse znano.

Danes je pridobitev tu — zadosti prostorna za dolgo dobo (če se bomo pametno razmnoževali), lepa oziroma zanimiva. Kar v breg smo jo pritrčili — torej svojstvena rešitev in dokaz, da neke ravnine na Ravnah tudi za to ni.

V naslednjem citiramo popis, ki sta nam ga odstopila gradbeno podjetje oziroma projektant inž. Stane Jerman in iz katerega je razvidno vse, kar nas bliže zanima.

Problem izgradnje novega postajnega poslopja na Ravnah je nastopal že precej let. Prejšnje postajališčno poslopje (lesena zgradba) je dotrajalo in po velikosti že zdavnaj ni zadoščalo več potrebam tega razvijajočega se industrijskega kraja. Vendar je železnica zaradi pomanjkanja finančnih sredstev pristopila k reševanju tega problema s projektiranjem novega postajnega objekta šele v letu 1958. Za novo postajno poslopje so bili v letih 1958 do 1960 izdelani trije idejni projekti. Prvi je bil izdelan spomladi 1958, ki je predvideval novo postajno poslopje oddaljeno 53 metrov od dosedanjega lesenega, v smeri proti Prevaljam. Po skupni analizi te lokacije s strani zastopnikov železnice, OLO in železarne je bilo ugotovljeno, da je to mesto zaradi rekonstrukcije in povečanja železarne, ki potrebuje poleg cestne zveze k skladiščem še industrijske tire, nadalje zaradi potreb naselja po lokotovornem skladišču (sedaj na Prevaljah) ter slednjič zaradi prehoda potnikov čez nezavarovane industrijske tire, nepravilno izbrano in kot tako nesprejemljivo. Na podlagi teh ugotovitev je bil poleti 1958 izdelan nov idejni projekt postajnega poslopja na mestu, kjer je zgrajen sedanji objekt. Ker je ta projekt predvideval poleg bogatih prostorov in stanovanja še dovozni cestni plato pod objektom ter je zaradi velikih nasipov, drenaž, dragih temeljev ter drage zunanje

ureditve z investicijsko vsoto presegal moči investitorjev (železnica, OLO, železarne) in ker je tudi Izvršni svet LRS pri odobravanju tega projekta nakazal in priporočil cenejšo rešitev, je bil izdelan v decembru 1959 še tretji idejni projekt, ki je bil odobren ter po njem izdelan glavni projekt. To je objekt, ki ga je izvedlo gradbeno podjetje Dravograd.

Izbrano mesto je v skladu s takrat izdelanim načrtom urbanistične ureditve Ravn. Vsekakor je ta lega urbanistično zelo ugodna, ker je dominantna ter nudi lep razgled na stari del Raven in na novi na Čečovju. Ugodna je tudi zato, ker je približana naselju. Manj je pa seveda ugodna zaradi gradnje same, ker je objekt potisnjen med tir in strmino na starem železniškem nasipu. Pri višinski razliki 9 m med tirom in spodnjim terenom ter pri geološko neugodni strukturi terena (nasip, prepereli škrljeveci in gnajsi, vlažna peščena glina) je velikost nekaterih stebrov s temelji, ki nosijo podolgovato maso objekta, kar precej čez 10 m. Arhitektonsko učinkuje objekt izredno lahkotno z vertikalno poanto opečnega profiliranega obeliska, ki pa je le dimnik centralne kurjave. Ni niti napačna — celo zelo posrečena primerjava objekta s polico v bregu. Vsekakor je zbirka vseh gradbeno neugodnih okoliščin izsilila to interesantno rešitev postajnega objekta, ki je gotovo do sedaj edina.

Postajni plato, ki je dolg 160 m, kar je dovolj za normalno kompozicijo vlaka, je dostopen po poti, ki se odcepi od obstoječe ceste, ki vodi k stari postaji. Je razmerno strma — predvidena pač za pešce in ročne vozičke. Nepokriti peron pred postajnim objektom je makadamiziran, posut s peskom in opremljen s klopmi. Nepokriti peron od postajnega objekta v smeri proti Dravogradu pa je izveden na železobetonski plošči, ki leži na starem obstoječem opornem zidu ter je podprta s stebri. Postajni objekt, ki je nekako v sredi med obema nepokritima peronom, ima poleg potrebnih službenih prostorov kapaciteto

za 450 potnikov v konici prometa, ki jim v primeru slabega vremena s pokritim peronom in čakalnico nudi zaščito pred padavinami.

Gradbeno tehnično je objekt železobetonska konstrukcija z opečnimi polnili ter montažnimi okenskimi elementi na južni strani.

Slike za zdaj ne objavljamo, ker ustrežne še nimamo (ni še bilo vse čisto dogotovljeno), bomo pa ob času pokazali tudi to, do tedaj je treba pač počakati ali pa si zadevo ogledati na bregu samem.

Žrtve in izgube na fronti dela

Iz take študijske obdelave za borbo proti nesrečam pri delu v ameriški industriji povzemamo naslednje podatke:

— Velika Britanija je v pretekli svetovni vojni izgubila na mesec povprečno 3462 mrtvih, 3912 ranjenih ter 752 pogrešanih — skupno torej 8126 vojniških žrtev.

Izračun za dobo šestih let (1939—1944) pa kaže, da so imeli samo v predelovalni industriji povprečno mesečno 107 smrtnih ter 22.002 siceršnjih poškodb pri delu — torej skupno 22.109 žrtev dela.

— Združene države Amerike so utrpele v času druge svetovne vojne povprečno mesečno 6084 mrtvih, 15.161 ranjenih ter 763 pogrešanih — skupno torej 22.008 vojniških žrtev.

Medtem pa je bilo v času 1942 do 1944 v ameriški industriji povpr. mesečno 1219 smrtno ponesrečenih, 121 trajno popolnoma onespoblenih, 7051 trajno delno onespoblenih ter 142.356 začasno onespoblenih — skupno torej 160.747 žrtev dela.

Žrtve nesreč pri delu se torej po podatkih iz omenjenih dežel lahko kar kosajo z žrtvami operacije velike svetovne vojne (puščajoč za trenutek ob strani resnost poškodb). Nikjer drugod pa v pogledu pogostosti nesreč pri delu ni boljše, temveč prej slabše.

V isti razpravi je tudi zapisano, da znašajo direktni in indirektni stroški za vsako obratno poškodbo, zaradi katere mora prizadeti zapustiti delo, 1828 dolarjev. Mislite morda, da so nezgode drugod cenejše...?

Koliko imamo še vsi skupaj truda in dela, da bo ta strahovita izguba pri delu odpravljena oziroma vsaj zmanjšana!

Popravki

Vsega, kar »Fužinar« narobe piše, seveda nikoli ne bomo popravili; niti tega ne moremo storiti, pa še namena ni takega. Opozorili pa bi tu na sledeče pomanjkljivosti oziroma napake v zadnji številki, in sicer:

Na prilogi manjka podpis avtorja. To imenitno gospodinjsko stvar je popisal in opremil Ivan Globočnik, upravnik stanovanjske skupnosti v Čečovju, ki je zvesti sodelavec našega lista že od kraj kraja.

Komponist »javorskih melodij« na strani 39 je tam za deset let prestar — ima jih šele dvainšedemdeset.

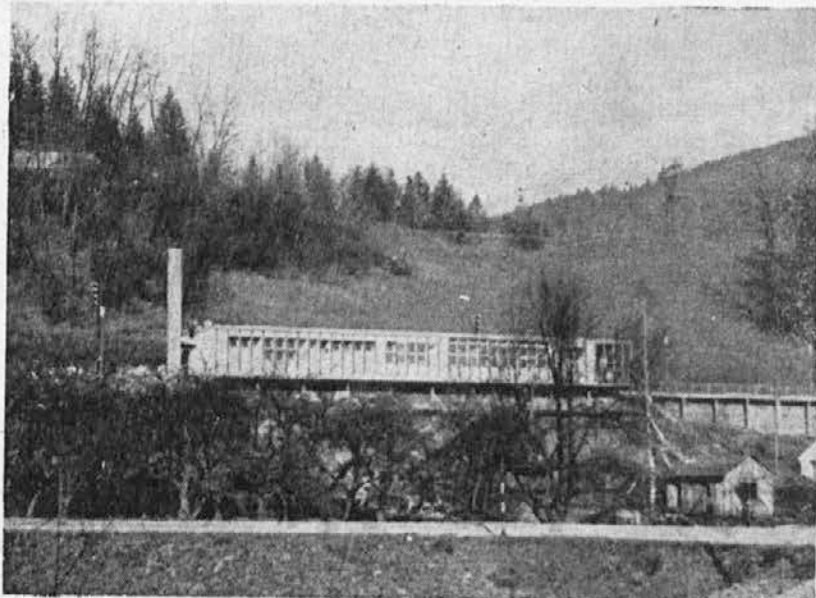
V »uspavanki« na strani 40 ima pesnik pravico, da zapiše: po s a m n i glasovi ptičic — tako je tudi zapisal in zapel, pa je treba v drugi kitici to popraviti.

Pri oceni »VRESJA« na strani 43, kjer je zapisano, da naj bi bilo vse skupaj bolj burno, je treba popraviti, da je vse skupaj zelo dobro.

Ko smo zadnjič ponovili tisto redkobesednost na »-an«, sta izostali prvi dve sapi, zato tu dopolnjujemo.

Razgovor in trgovini je bil v resnici takle:

Dober dan!
Dober dan!
Ali imate morda parmezan?
Parmezan...?
Parmezan!
Parmezan je razprodan!
Razprodan...?
Razprodan!

In nazadnje tudi še slika nove postaje

Karel Doberšek:

OD COKELJC DO DILC

SMUČARSKA POVEST Z NAŠIH BREGOV

S sestavkom, ki ga objavljamo dobesedno, smo prejeli takole pismo:

»Dragi 'Fužinar'! Pošiljam vam športno gradivo, če ga boste mogli uporabiti. Žal nisem mogel izločiti samega sebe, tako da izgleda morda na gotovih mestih osebno vsiljivo, ker si pač drugače nisem mogel pomagati. Vseeno pa je ta reč doprinos k zgodovini športnega prizadevanja v naši Koroški, čeprav je stvar osredotočena samo na Leše, Prevalje in Ojstrico. Hotel sem prikazati, da se športno udejstvovanje širi pač najbolj tam, kjer so take terenske potrebe — težje stanovanjske prilike. Avantgarda pa so naravno otroci. Opozoriti pa sem hotel tudi na družbeni vacuum, v katerega stopajo šolarji, brž ko zapustijo šolanje, in ki je najnevarnejši za mladino te starosti. Danes je to daleč boljše, vendar se mi zdi še zmerom preveč enostransko zajeto. Nekaj več športnega duha in prizadevanja ne bi škodovalo...«

S tem avtor zanimivo športno razpravo sam najbližje opredeli.

Beseda šport nam je donela pred blizu 70 leti kakor iz čarobne piščali. Čuli smo jo v zvezi s tekmo vozačev na prečudnih biciklih z velikimi prednjimi in zelo malimi zadnjimi kolesi na državni cesti onstran Drave med Velikovcem in Rudo, kjer je zmagal neki Prevaljčan zato, ker si od prevelike vneme ni vzel časa, da obriše vsiljivi dolgi svečki, ki sta mu viseli izpod nosa. Šport je bilo tudi to, če so se odrasli oblekli v posebne planinske obleke z nažebjanimi in šivanimi gojzerji, na glavi klobuke s kozjo brado, »rešpetlini« na eno oko v žepih ter dolgo, okovano palico v roki, in ki so jim nosači nosili nabito polne nahrbtnike jestvin in še po kak sodček piva na ramenih, kajti pot do Sv. Uršule je bila tedaj še truda- in žejeapolna. Izvzemši nosačev se je sleherni prišteval k junaškom, če se je vrnil nepoškodovan. Še večje junaštvo se je pa priznavalo tistemu, ki so ga prinesli s polomljenimi udi. Pa tudi v zimskem času je uganjala gospoda šport na zaledenem ribniku na Prevaljah. V visokih klobučastih škornjih, v katerih so tiščale obute noge, z lisičjimi kožami podloženimi površniki, so možje streljali po ledu z okroglo-ploščatimi okovanimi tolkači na postavljene kocke, iz bližnje gostilne pa so jim strežaji nosili tople pijače in tople krape (krofe). Šport je bil šport, ker ga je uganjala samo gospoda in ker je bil drag. Brez denarja nisi mogel postati športnik, ker si nisi mogel kupiti ne dvo-kolesa, ne športne obleke, ne »rešpetlina«, ne tolkačev, ne ostalih dobrot za krepčilo in zabavo. Pojmovanje športa je bilo vsebinsko docela oddvojeno od resničnega vsakdanjega življenja in v neredkem domačem očitku »uganjati šport« je bila zajeta nabava robe, ki ni bila naravnost življenjsko potrebna za obstanek.

Nam rudarskim otrokom pa je primanjkovalo vsega, še zdravega zraka. Stanovanja, sobica-kuhinjica, so bila pretesna, otrok pa na pretek. Poleti je še šlo, a pozimi smo mogli gledati skozi okence v beli svet samo izmenično. Zadušljiv zrak v stanovanjih je bil pravilo, kakor tudi tuberkuloza in vse druge otroške nalezljive bo-

lezni. Kadar so bili vsi otroci doma, pač niso mogli biti vsi doma, posebno dečki ne. Po sili prilik jih je iztisnilo pri vratih na beli dan, na sveži zrak in sneg. Medtem ko so se starejši fantje razgubili po leških klancih, se je najmlajši še z repkom na zadku poizkušal drsati (ruzlati) v maminih cokljah. Ko pa ga je zanohtalo zaradi pomanjkljive obleke, mu je mama olajšala bolečine z mrzlo vodo. Brž pa, ko so se solze posušile, je že bil zopet na svežem zraku ali na terenu, kakor danes pravimo. Tako so se pričeli vaditi že najmlajši in utrjevati svoje zdravje, rekli bi: v »maminem območju« do vstopa v leško dvorazredno osnovno šolo. Otroških zavetišč in vrtcev ni bilo še nikjer, snega pa vsako leto več ko dovolj. Še orati so ga morali že v začetku novembra; zime so bile daljše ko danes.

Z vstopom v šolo smo dobili prve cokljčke po meri, lepo nažebljene s posebnimi žebli za coklje, da so bili podplati kakor srebrni. Za nas so pomenile cokljčke več kakor čevlji, ker se v teh ne bi smeli »ruzlati«, ko so bili za naše razmere tako dragi. S cokljčki pa je šlo po mili volji, saj klancev je bilo dovolj nad šolo in pod njo. Po njih smo si ustvarili po lastni vztrajnosti dolga ledena drsališča, ki smo na njih lovili ravnotežje, in se drsali pred poukom, v odmorih in po pouku. Nismo bili lačni do poznega popoldneva. Umaknili smo se šele višji sili, in to šolarjem, ki so se vrnili s Prevalj s svojimi drsalkami. Za ruzlače ni bilo več prostora do drugega jutra. Redko kdaj nam je kaka sosedla potrosila vročega pepela na ledene drče, kar smo knjižili kot surov poseg v naše pravice. Pretežno pa so bile razumnejše in nam privoščile našo zimsko radost, ki je niso hotele prikrajšati lastnim otrokom.

Proti vigredi se je ponavadi snežena skorja tako strdila, da smo coklarji prenesli torišče našega športašenja na robove,

rebra in dosti strma pobočja. Ovirali so nas pa pri drsanju po snegu žebli na cokljačkah in ostanki — škrbine, kolikor jih je še ostalo na lesenih podplatih. Posebno pa so nam delale napotja pete. Na skrivaj smo izdrli vse, kar je delalo ovire, pete pa so izginile s pomočjo sekire, noža in kladi. Z raznimi pripomočki smo ogladili stopalo in ves trud je bil poplačan že na strminah, nekaterim pa še doma, ker cokljčki nikakor niso hoteli tako rožljati, kakor prej in kakor so bili starši vajeni. Da, ko bi imeli vsak po dva para cokljč — enega za sneg, enega za šolo, bi ne bilo nobenih neprijetnosti. Tako je pa ostalo samo pri želji, kajti otrok je bilo preveč, zaslužil pa je samo oče po 2,4 krone na šiht.

Brž ko smo obvladali potrebno znanje v nemščini obeh razredov leške šole, smo napredovali v tretji razred šole na Prevaljah. Po nepisanem pravu so ostanke naših cokljč dedovali nesrečni zanamci, nam pa so starši za dolgo pot nabavili nove čevlje z usnjenimi podplati in peto, ki nas je najbolj zanimala. Manj srečni pa so dobili čevlje z lesenimi podplati, ki najbolj kvarijo otrokom noge. Mrzlično smo stikali za železnimi drsalkami, ko je zapadel sneg, vendar jih je bilo težko stakniti. Zato smo razpolovili primerno debel in dolg leskov kol, zabili na ravnem delu po dve prečnici na vsaki polovici in drsalke so bile gotove. S prečnicami privezani na čevlje so dale možnost, da dobi otrok prve pojme o tehniki drsalkanja, več ne. Nikakor pa bi ne mogel pridrsati do Prevalj. Višek poželjivosti in sreče so predstavljale za nas pač samo železne drsalke na vijak, ki se z njim zagodzi maček v usnjeno peto, z jermenom pa se pritrdi še drsalke na stopalo. Žal pa so bile za nas predrage, stale so 1,2 do 1,6 krone, in to po velikosti, kakor smo razvideli iz izložbe trgovine z železnino na Prevaljah, kamor smo si jih v opoldanšnjih odmorih hodili ogledovat. Ne vem več vsega, kar smo obljubljali staršem, da bi nam jih kupili, zato me je obšla nepopisna radost, ko je potegnil oče izpod malega božičnega drevesca nove, bleščeče, železne drsalke s svetlim jermenjem ter mi jih podaril, in povrh še črno kosmato zimsko kapo, ki se je dala potegniti preko ušes. On je moral

USTANOVITVENO LETO JE NAROB

Skoro polovico naše železarske tradicije zataji

V številki 12 našega lista z dne 29. novembra 1960 smo na strani 21 zadosti jasno obrazložili, kako napačno je navajati letnico 1774 za ustanovitveno leto naših fužin. Povedali smo tudi, zakaj naj se kot ustanovitveno leto železarstva ob Meži osvoji letnica 1620.

Naš prvi poznavalec tudi železarske delavnosti na Slovenskem, predsednik Tehniškega muzeja Slovenije, prof. Franjo Baš, je ta naš predlog podprl z vso avtoriteto.

Vseeno pa neki (ki navedene utemeljitve verjetno niso brali) še zmerom navajajo staro rojstno leto 1774. Celo v naše novejšje natiske se je še vrinila ta spodnešena letnica.

Da, ni to nobena taka reč, vendar prav je prav, narobe pa narobe, predvsem še zato, ker smo prejšnjo letnico (1774) našli v za priznanje slovenski delavnosti zadosti ozkih predalih. Dolgo smo jo še sami gojili in celo sami vnesli tudi v gospodarsko literaturo ter jo tako ožilavili.

Toda, ker je prav samo prav, še enkrat opozarjamo na to naše lepoticje ter vabimo vse, da zadevno razpravo v navedenem našem listu le preberejo.

Leška šola na smučeh. Slika iz leta 1928. Na desni za učencem prvi sistematični propagator smučarskega športa v našem kraju in avtor pričujočega zanimivega popisa, Karel Doberšek

opraviti za to darilo nedeljski ših, dosegljiv samo po milosti. Seveda sem drsalke še isti večer navil in navezal na čevlje in nobene druge želje nisem več čutil, kakor te, da bi bilo že jutro. Božičnih in novoletnih počitnic tedaj še ni bilo, vendar cerkvene praznike smo praznovali. Tako smo lahko vadili začetniki drsalkanja od jutra do večera na malem klancu, lovili ravnotežje s primernimi odkloni in pokloni, kadar pa so hotele drsalke nekam brez nas, smo pač treščili na trda tla in tedaj pogosto tudi dokazovali, da hranimo dovolj krvi pod kožo tudi za bodočnost. Nismo čutili ne lakote ne mraza ne bolečin. Po taki vztrajnosti smo postali sposobni, da se pridružimo že prvi šolski dan drugim šolarjem-drsalkarjem, ki so se vsak dan zbirali na vrhnem klancu, kakor lastovke v jeseni, za polet na Prevalje v dolgem, strogem gosjem redu. Začetniki so smeli podaljšati samo rep. Po nepisanem pravilu je veljalo za težko sramoto, z drsalkami zamuditi pouk.

Občutka večvrednosti pa nismo nosili sedaj samo v sebi, ampak smo ga pokazali napram sošolcem-peščem, kar smo bili nedavno še sami. Pa tudi v gosjem redu ni bilo kar tako. Vodič je moral biti najdrznejši drsalkar, za njim pa so se uvrstili pogumnejši in zlasti izkušenejši tovariši, ki so ostale sošolce pravočasno opozarjali na priložnostne ovire na klancih in ovinkih. Na čelna mesta je mogel priti drsalkar samo na podlagi dokazil, da je za tako mesto dovolj sposoben. Zato nas je vodil nekak tekmovalni duh na prav strme klanke, ki so po njih spravljali kmetije jamski les k rudnikom. Obvladati take strmine brez večje nezgode, za to je bilo v resnici potrebno dovolj poguma, prisotnosti duha, spretnosti in vztrajnosti; uvrstiti se med prve ni bilo lahko.

Kadar so bili klanci prepolni drsalkarjev, nam je nudil zamrzli mali ribnik na

Lešah nekaj priložnosti za vaje na ledu. Drsalkanje po njem pa je zahtevalo več previdnosti. Naša, na cestah obrušena drsala (dolnji del drsalk) so postala polkroglasta ter nismo mogli ubrati običajne brzine brez padcev na gladkem ledu. Zato nam je bil v veliko pomoč stari, upokojeni fužinar Tominc na Prevaljah. Njegova delavnica še stoji ob Žnidaršičevi hiši. Za mal denar, največkrat pa za »boh lonaj«, nam je izdobil drsala, da so dobila po vsej dolžini ostrorobne žlebičke, ki so omogočili drsalcem ravnesje. Popravljal nam je tudi vijake, brusil mačke za pete ali zvaril nalomljene kovinske dele drsalk. Užival je naše neomejeno spoštovanje tudi zato, ker se je menil z nami lepo po domače, po slovensko, kar ni bila navada prevajalskih obrtnikov, ki jim je veljala nemščina kot jezik za »nobl« ljudi.

Značilno za čase pred 60 leti je bilo, da je veljalo za neprimerno, ako bi iz osnovne šole stopivša mladina v prostem času še športala kakor prej. Med šolsko mladino dejansko ni spadala več in se z njo tudi ni družila, med odraslejšo pa se še ni mogla uvrstiti, ker za to še ni bila dovolj življenjsko zrela... Stopila je v nekak prazen družbeni prostor, kjer ni našla take povezave, kakor jo lahko ima danes z družbenim življenjem v raznih organizacijah. Ako upoštevamo, da se je mogla zaposliti pri rudniku samo po milosti, prav izjemno pri kakem obrtniku, kjer je bila priklenjena na hišo kot pes na verigo, da zanjo doma ni bilo več prostora in je morala sprejeti vsako zaposlitev na kmetih, potem razumemo, da se je morala čutiti družbeno zapostavljena. Tedaj so bili pač še časi, ko so ciganke coprale po hišah in ko so otrokom neznane bolezni kar »dol pomolili«.

Ko sem prišel leta 1903 v Celovec, še ni bilo ne duha ne sluha o smučarskem športu, pač pa se je gojilo smotrno in mno-

žično drsalkanje na zamrzlem celovškem jezeru. Temu valu sem se predal tudi jaz ter si utrjeval vse sklepe nog in kolen ter narte v stopalih, vseh pet zim z vsemi sistemi drsalk za umetno drsalkanje do onih za tek na dolge proge. Prve začetke smučarstva sem opazil šele zadnjo zimo na Križni gori pri Celovcu. Skupina štirih fantov je nosila dilce, podprte z dolgo, okovano planinsko palico, na ramenih. Z največjim zanimanjem sem opazoval, kako jih natikajo na svoje gojzerce in kako se premikajo po položni hribini. Palica jim je služila za pogon in zavoro; bili so začetniki. Zanašajoč se na pridobljeno spretnost v drsalkanju, sem se težko prevaral, ko mi je ponudil neki fant svoje smuči na poizkušnjo. Mislil sem, da ne bom imel nobenih težav, vendar kar po prvem premiku navzdol so mi smučke šle križem, da sem treščil na trda tla. Torej bo treba začeti pri pilki. Zanimanje za smuko pa je ostalo že zaradi tega, ker kot bodoči slovenski učitelj na Koroškem nisem imel upanja na boljša službena mesta, kakor najoddaljenejše vasi ali celo le planinske šole, snega pa bo povsod.

Tako je tudi bilo. Brž ko me je šolska oblast jeseni 1908 poslala na Ojstrico pri Dravogradu kot upravitelja samemu sebi, sem si priskrbel ves smučarski pribor za bližnjo zimo in ga plačal iz prve nakazane plače. Smučke so stale 32, palica 3, gojzerce pa 14 kron. Prvi sneg je rahlo naletaval, ko sem nosil svojo »prtljago« skozi Dravograd. Radovedni so me ustavljali znanci, da sem jim moral razlagati uporabo smučk. Prizanesljivo so se mi nasmihali, češ »na svidenje nad zvezdami«. Za enega naslednjih dni je bil šolski odbor povabljen od okrajnega glavarja v Dravograd, da bi našli načine za boljši šolski obisk na Ojstrici, ko otroci že leta niso mogli po cele tedne pozimi v šolo. Na samem posvetovanju so se kmetije izgovarjali na slaba, zasnežena pota, na velike oddaljenosti od šole, na slabo obutev preteznega števila otrok itd. Slednjič je glavar predlagal, naj bi otroci prihajali v skupinah v šolo, in to tako, da bi najbolj oddaljeni otroci, pripadajoči skupini, ki je stanovala ob isti poti, prvi odšli od doma do naslednje domačije, kjer bi jih pričakali šolarji te kmetije in bi skupno zbrali še one z drugih domačij ter bi slednjič priromali v šolo, kamor bi se stekale še druge, enako zbrane skupine. Kot novincu mi šolski okoliš še ni bil znan, pa vendar sem nehote bleknil: »In če prvi izostanejo?« Glavar je bil užaljen ter mi je očital mojo zelo slabo pisavo. Očitek me je presenetil, vendar sem obljubil, da se bom poboljšal, saj sem si jo res pokvaril s stenografiranjem. Zato, da ne bi napravil še slabšega vtisa, nisem hotel staviti svojega predloga. Počakal bom, da bo zapadlo dovolj snega.

Brž pa, ko je zapadel sneg, otrok nekaj dni ni bilo v šolo. To priložnost sem izrabil in sem od jutra do večera vadil smučanje. Gležnji so me močno skeleli vsak večer zaradi negibljive kovinske oblike, v kateri so tičale pete. Takšne so pač bile smuči znamke »Lilienfeld«. Do prihoda šolarjev, ko so s potjo k maši kmetije napravili gazi tudi zanje, sem se toliko izuril, da sem mogel otrokom obrazložiti tehniko smučanja v teoriji in praksi. Prvo jesen je bilo

120 šolarjev, ki prej nikoli niso »prišli noter«, zdaj pa vsi, kakor smo v šali rekali. Učilnica je zajela največ 80 otrok, stisnjenih ko ribe. Pozimi so bili pač fantje najštevilnejše zastopani; za smuko kakor nalašč! V vsakim dnu jih je bilo več, ki so prismočali na preprostih dogah ali na debelo cepljenih škodljivih, ki so jih domači znali upogniti s pomočjo vrele vode. Prečnice za stopala so bile iz kože ter kar pribite na primernem mestu na dilce, pete pa so se gibale kar prosto. Navzdol je še šlo, navzgor pa teže, ker pete niso imele opore na dilcah. Z iznajdljivostjo pa smo si pomagali tudi v takih primerih, zlasti še, ko so se pričeli zanimati tudi odrasli fantje, ki so začeli izdelovati smuči »made in Ojstrica« v vedno boljši obliki tudi zase. Smučke pa so rešile tudi problem obutve, saj so otroci lahko vtikali v prečnice tudi coklje in čevlje z lesenimi podplat, da ni bilo treba gaziti po celem. Šolska soba je ostala prazna samo takrat, če je bila posebno huda burja. Z dejanjem smo izpolnili glavarjevo željo, ki je bila seveda tudi naša. Smučke pa so pripomogle, da nam planinska samota ni bila več to, kot prej. Tudi v hudi zimi smo dobivali časnike in življenje je postalo lepše.

Tedaj se s smučkami še niso vozili po vlakih. Ko sem z njimi prvič stopil v prazen vagon za Prevalje, me je nahrulil sprevodnik kakor neotesanca:

»Schauns dos hinaus kuman mit'n Krafl!« (Glejte, da izginete z ropotijo! — dial.) Beseda je dala besedo in utihnil je šele potem, ko sem mu zagrozil s pritožbo pri postajnem načelniku na Prevaljah, kar sem tudi uresničil. On je dobil primeren pouk, jaz pa sem imel mir. Moj »krafl« in tudi mene je imel še pogostokrat priložnost gledati prav grdo, tega pa mu, privilegirane mu kulturonoscu, kamor se je prišteval, kot zaveden Slovenec nisem mogel zabraniti.

Naj na tem mestu omenim še to, da sem po dvajsetih letih s prevaljskimi šolarji napravil izlet na Košenjak, kjer je planinska flora prelepa. Nazaj grede smo si ogledali tudi leseno šolsko poslopje na Ojstrici. Pogovarjala sva se s tedanjim učiteljem pa sem ga vprašal zastran smučarstva med šolarji.

»Oh, kaj! Vse smučke sem jim pobral, še noge bi si polomili!« Tak odgovor smo čuli in se seveda takoj poslovili, ker sem imel med izletniki kar lepo število smučarjev. Med potjo so me potem vprašali, če jim bom tudi jaz pobral smučke. Ne, sem dejal, pozimi pojdemo na smuko v planino in še fotografirali se bomo. Tako smo tudi naredili.

Na fotografijo sta se vrinili že tudi smučarki Pepca in Milenka, pa ne kar tako. Na njej so samo najboljši smučarji vseh razredov prevaljske šole, ki so si upali premagati vse težave na planinskem izletu preko smučarske koč v Kotlje in na Prevalje. Slabši smučarji, začetniki in taki, ki niso imeli dovolj toplih oblek, so ostali doma. Medtem je poteklo že sedem let, odkar smo smučali že tudi na šoli in smo prirejali na senčni strani Brinjeve gore prav resna tekmovanja, kjer je odnesel Senčarjev Duško, danes po vsej državi znani smučar, svojo prvo zmago. Tako

množičnega smučanja, kakor na Ojstrici, ni bilo. Smuka je postala že zavesten šport, ki o njem mnogi še danes mislijo, da ni potreben.

Po drugi svetovni vojni sem bil postavljen v službovanje spet v kraj, kjer sem pred pol stoletjem skrivaj predelaval svoje cokeljčke v »smučke«. Drsalk zdaj sploh ni bilo več, uveljavile so se že sanke. Kmalu so tudi najmlajši prismočali v šolo na preprostih smučkah in smotrna smuka je postala del telovadbe tudi uradno. Zanimanje je raslo tudi za skoke, saj smo vestno zasledovali časopisna poročila. Ja-

nez Polda je bil naš športni »as«, ki so ga otroci zasledovali na vseh tekmovanjih. Seveda tudi ni manjkalo tekem in izletov na Jugov travnik, ki so se jih udeleževali smučarji obeh spolov in kjer sem tudi jaz zaključil — v veliko veselje najmlajših smučarjev — svoje smučarsko udejstvovanje kot 60-letnik, seveda s padcem, vendar še vedno brez polomljenih nog. Iz vrst teh zadnjih in najmlajših smučarjev so se pozneje izluščili fantje in dekleta, ki v smuki le malo zaostajajo za svojim leškim sovrstnikom Ivanom Ivartnikom, znanim smučarjem-tekmovalcem.

Delo koroškega aerokluba

Jesensko deževje, pomešano s snegom, je prekinilo delovanje marsikateri športni panogi ter ji zaprlo vrata na prosto. Ista usoda je doletela tudi koroške letalce in jih prisilila k tlom. Prazno in premočeno letališče, ki je bilo pred dnevi polno življenja in razgibanosti mladih in pogumnih letalcev, se je spremenilo v pravcato puščavo. Veliki čebelnjak ali hanger, kakor ga letalci imenujejo, je postal zimsko zavetišče velikih krilatih pošasti, ki se nepremično stiskajo v njem in čakajo sončnih žarkov, ki bodo spomladi pokukali skozi špranje velikih vrat.

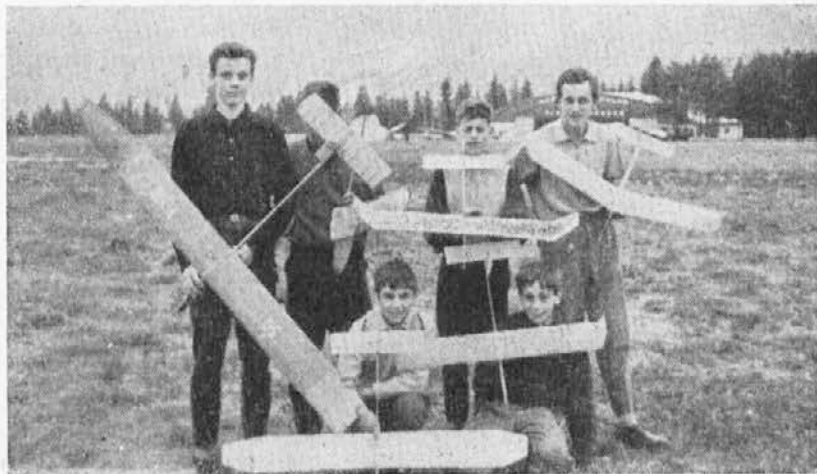
Vse je utihnilo. Ne sliši se več brnenje in stokanje izmučenih letalskih motorjev, ne sliši se več žvižganje jeklenih žic na jadrlnih letalih in dinamiranje padalskih kupol, ne sliši se več vpitje razigranih pilotov in padalcev. Slišijo se le gozdni prebivalci, ki je bilo njihovo petje vse leto prevpito. Končno si tudi letalci, četudi so raje v zraku kot pa na zemlji, z veseljem privoščijo nekaj mesecev počitka, ki ga pa najdejo v zakurjenih klubskih sobah ali učilnicah, kjer kramljajo o dogodkih iz letalskega življenja, drugi primerjajo uspehe in dosežke z lanskeletnimi, obnavljajo teoretično znanje in podobno.

Takšno zadovoljno vzdušje traja med njimi tja do pomladi, ko jih toplo spomladansko sonce zopet privabi na spočito letališče. Med njimi bo takrat nekaj novih, nekaj takih, ki bi želeli v zrak, pa jim še niso zrastle krila, nekoliko takšnih, ki bodo s svojo nesebično voljo in delom uspeli ter v doglednem času postali sposobni in enakovredni ostalim.

Športna dejavnost na področju letalstva

je morda res dejavnost posebne vrste, morda jo pa kot takšno gledajo le poedinici. Ima toliko pozitivnih in naprednih idej kot tudi lastnosti, da je tudi najpopolnejša športna panoga ne bi mogla zasenčiti. Da je tako, govorijo mnogi, ki so okusili zrak na kakršen koli način, da je tako, dokazujejo številke pripadnikov in ljubiteljev tega športa, ki si spričo kratke tradicije pri nas utira pot v množičnost. Sicer pa letalske dejavnosti ne gledamo več samo kot športno panogo. Letalstvo si v še večjem obsegu utira pot tudi v gospodarstvo, za kar se imamo zahvaliti predvsem naglo razvijajoči se tehniki, ki je v zadnjih letih prav na področju letalstva dosegla ogromno uspehov. Pri vsem tem pa seveda ne smemo pozabiti na obrambo domovine, ki ima trenutno pri nas in na vsem svetu pretežni del letalskih sredstev, v katera tudi precej vlaga. Če omenim samo eno od funkcij, ki bi jih v gospodarstvu opravljal letalo, bi to bil medmestni letalski promet. Letala za ta namen imajo danes razna podjetja in industrijski centri že tudi pri nas, da o drugih razvitejših deželah sploh ne govorimo. Zato upam, da ne bo noben Ravenčan presenečen, ko bo v bližnji bodočnosti zagledal nad Ravnamo letalo, ki bo last Železarne Ravne. Letalo bo nabavljeno izključno v gospodarske namene in verjetno ne bo dolgo edino v tem koroškem koncu.

Spričo perspektiv in predvidene potrebe po letalskem kadru v bližnji bodočnosti je nujno, da s sredstvi raste tudi kader, ki bo sposoben ta sredstva vzdrževati in jih uporabljati. To nalogo ima pri nas Aero-klub Slovenj Gradec, ki v sklopu z aero-

Naši modelarji

Ekonomske enote prevzemajo tudi spodbudo za preprečevanje nezgod

Delavski svet podjetja je na posebnem zasedanju razpravljaj o nujnosti in načinih še bližjega zainteresiranja za borbo proti nesrečam pri delu v samih ekonomskih enotah.

Sprejet je bil predlog, da se s primernim obračunom pri delitvi osebnega dohodka zainteresira za preprečevanje nesreč predvsem tudi ekonomska enota oziroma vsak posameznik v svoji ekonomski enoti.

Ceprav je interes oziroma dolžnost nas vseh, da zmanjšamo to nesrečo in škodo po obratih, bo uvedba omenjenega upoštevanja pri obračunu osebnih dohodkov spodbudila še bliže. Vsaka nesreča pri delu se bo izkazala kot minus (odbitek), vsako zmanjšanje nesreč v ekonomski enoti pa bo izkazano kot plus (dodatek) na dohodku.

Dosedanje premije za borbo proti nesrečam pri delu bodo povečane

Delavski svet podjetja je sprejel tudi predlog, da se dosedanja mera obletnih premij za preprečevanje nesreč pri delu poveča ter da se za še večji učinek tega nagrajevanja premije izplačujejo polletno — torej dvakrat na leto.

Novo nagrajevanje po sklepih delavskega sveta podjetja bo veljalo od 1. januarja 1962. Bližje izračune oziroma pravilnik tega premiranja (za primer preveč nesreč v ekonomski enoti pa gotovih odbitkov) bomo objavili v prihodnji številki, ker so sedaj o teh stvareh še razprave na več forumih pa tudi medtovarniško. Gre namreč za veliko stvar: da se boj za preprečevanje nesreč pri delu prenese dolžnostno in spodbudno na vse sodelavce, kajti

**zmanjšanje števila in ostrine nesreč
je bitno vprašanje sodelovanja vseh!**

klubom in letalsko šolo Ravne na Koroškem vsako leto izšola določeno število padalcev, jadralnih in motornih pilotov. Vzporedno s tem pa uvaja na raznih področjih tudi podmladek, to je sekcije modelarjev.

Letalska dejavnost ni zasnovana samo na sposobnih, zdravih in predanih državljanih, ampak tudi na precejšnjih finančnih sredstvih, ki jih pa nobena letalska šola zaradi svoje neproduktivnosti ne more ustvariti sama, temveč je odvisna od dotacij družbe. Razumljivo je potem, da je uspeh in obstoj take organizacije odvisen tudi od razumevanja in odnosa članov družbe do nje. Nič manj ali pa še več odgovornosti in dolžnosti odpade na same člane aerokluba. Vsa njihova dejavnost na tem področju poteka, kot povsod drugod, v prostem času. Delo, ki ga opravljajo člani aerokluba, ni plačano; le redke usluge se honorirajo. Če pri tem omenim še oddaljenost letališča, na katerem se pravzaprav opravljajo vsa dela, je prav, če omenim še to, da je velik problem tudi prevoz članov na letališče. To je problem, ki finančno teži bodisi aeroklub ali pa posameznike same. Pri delu letalske šole čisto naletimo na kup problemov, ki jih rešujejo letalci s pomočjo vodstva velikokrat samo delno, velikokrat se pa sploh ne rešijo ter se prenašajo iz leta v leto. Vodstvo aerokluba, na čelu s tov. Francem Faletom, si prizadeva, da bi izvedlo organizacijo in šolanje samo, da bi se le to razvijalo uspešneje.

Koroški letalci spričo že nakazanih problemov nesebično vztrajajo in delajo. Njihova želja in cilj je, leteti, leteti in zopet leteti. Njihov trud in prizadevanje je pa temu primerno kronan z uspehom, saj so v pretekli sezoni opravili preko 1300 udarniških ur, od katerih preko 700 samo Ravenčani.

V pretekli sezoni se je aktivno udeleževalo preko 80 članov, med njimi je bilo preko 30 Ravenčanov.

Uspeh šole v pretekli sezoni pa je bil sledeč: Padalska sekcija je izšolala

43 »A« padalcev,

13 »B« padalcev,

2 »C« padalca,

ki so opravili 293 skokov s padalom. Jadralna sekcija je v pretekli sezoni utrpela en manjši in en večji lom jadralnega letala. V zvezi s tem je bil tudi uspeh te sekcije slabši. Naziv »B« pilota jadralnega letala je doseglo 5 članov. Skupno pa so jadralni piloti, ki se jih je aktivno udeleževalo 19, opravili na domačem letališču 134 poletov, ki so trajali 73 ur. Naziv diplomiranega pilota je doseglo 7 članov.

Sekcija motornih pilotov je podobno kot padalska bila v pretekli sezoni zelo plodna. Osem pilotov, kolikor se jih je aktivno udeleževalo, je opravilo 1208 poletov, ki so trajali 330 ur. Osnovno znanje športnega pilota so dosegli trije člani, dočim sta dva izpolnila pogoje za športnega pilota. Pripomniti moram, da so preko 50 % vseh poletov opravili Ravenčani.

Sekcija modelarjev je bila najaktivnejša na Ravnah. Čeprav so maloštevilni, vendar so s svojimi modeli uspeli tudi na tekmovanjih. Člani sekcij so sodelovali na dveh padalskih in štirih tekmovanjih motornih pilotov, od katerih so dva priredili na domačem letališču. Uspehe, ki so jih

Herman Vogel:

O mežiškem narečju

Kako »sekamo«, »vlečemo«, »pojemo«...

Ko stopi človek iz svojega ozkega kraja malo dlje med ljudi, bo najprej opazil, da je govorica le-teh ljudi vsaj nekoliko drugačna od njegove. Navadno pravimo, da nekod ljudje »pojejo«, drugod »sekajo«, spet kje drugje »vlečejo«. Bolj učeno pravimo temu, da govorijo ljudje različna narečja.

Zgodovinski razvoj, ki je do teh narečij pripeljal, je bil dolgotrajen proces, ki še danes ni zaustavljen. Njegova posledica je celo, da niti v dveh bližnjih vaseh ni govorica čisto enaka. Na prvi pogled morda tega ne opazimo. Če pa pazljivo prisluhnemo, bomo takoj spoznali, da se po ritmu in tempu govora, po barvi vokalov, po melodiji in valovanju glasu vsaj nekoliko loči. Vprašamo se torej lahko, kako je prišlo do narečij.

Takoj po naselitvi Slovanov na Balkanskem polotoku je bil njihov občevalni jezik vsaj v najznačilnejših potezah enoten. Pozneje so v tem jeziku nastale prve manjše razlike, ki so se vedno bolj večale in sta tako nastali dve veliki narečni skupini: prva, v Panonski nižini, je postala osnova današnjemu srbohrvatskemu jeziku; druga v goratih alpskih predelih Balkanskega polotoka, torej na ozemlju današnje Slovenije, pa je bila enoten jezik, kakršen nam je ohranjen v brižinskih spomenikih. To je bila prvotna slovenščina, osnova današnji. In ta prvotna slovenščina se je cepila še naprej. Kdaj so se v njej pojavile prve težnje po dialektizaciji, nam ni točno znano. Vsekakor pa lahko trdimo, da se je to zgodilo po desetem stoletju, kajti brižinski spomeniki, ki so nastali okoli leta 1000, so pisani še v enotnem jeziku, oni, ki so nastali okoli pol tisočletja pozneje, pa že kažejo najpomembnejše poteze posameznih slovenskih narečij. Tako ima celovski rokopis vse bistvene lastnosti koroškega narečja, stiški rokopis dolenskega, v beneško slovenskem rokopisu zaznamo elemente beneškega, v prisegah kranjskega mesta pa elemente gorenjskega narečja. Med desetim in petnajstim stoletjem so se torej izoblikovala današnja slovenska narečja: koroško, primorsko, rovtarsko, gorenjsko, dolensko, štajersko in panonsko.

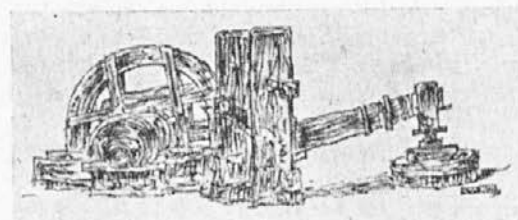
Pri oblikovanju narečij so imele odločilen vpliv politične razmere, geografska lega, kulturna svojstva in socialni odnosi. Razumljivo je, da ni vseeno, ali je neka

dosegli na tekmovanju, lahko prištevamo k odličnim. Letala koroškega aerokluba je bilo opaziti v pretekli sezoni na raznih mitingih, prireditvah, proslavah in kmemoracijah, kar pomeni, da so člani bili voljni vsakomur priskočiti na pomoč ter s tem prispevati svoj delež skupnosti. Kljub napakam lahko njihovo delo le pohvalimo.

Tako jim po kratkem odmoru iz srca želimo srečen in uspeha poln polet v novo letalsko sezono 1962.

Milan Klemenčič

dežela uživala samostojnost, ali pa je bila podrejena. Tudi ni vseeno, ali je neka pokrajina gorata ali pa nižinska. In ni vseeno, ali je bila neka pokrajina nenehno izpostavljena tujejezičnim vplivom, druga pa ne. Zanimivo je, da je prav zemljepisna lega imela na diferenciacijo jezika najmočnejši vpliv. Razne meje so ločile

prebivalce zemeljskih enot: doline, kotline, gorski predeli itd. Tu je bil stik z zunanjim svetom tesnejši, prometna povezanost boljša kot nekje drugje. Zato je postala govorica tu gibnejša in hitrejša, drugje pa počasna in okorna.

Ostrih mej med narečji nikakor ni mogoče začrtati, zlasti ne danes, ko se ljudje močno mešajo, govorica pa se od kraja do kraja spreminja. Lep primer za to je naše slovensko ozemlje: tako majhno je, pa naštejemo na njem kar okoli 50 podnarečij ali narečij, če imamo prej naštetih narečja za narečne skupine.

Koroška narečna skupina obsega šest narečij: rožansko, ziljsko, podjunsko, obirsko, mežiško in remšniško. Med njimi so najizrazitejša tri: rožansko, ziljsko in podjunsko. Teh se je zavedal že Janez Scheinigg, ki je zapisal: »Koroška slovenščina se cepi v tri razrečja: junsko, rožansko, ziljsko. Prvo razrečje, ki se je najčistejše ohranilo v planinah koroško-kranjske štajerske meje, govori se po dekanijah Pliberk, Doberlaves, Velikovec in v nekaterih župnijah dravberške dekanije. Po izgovarjanju zaimka ta, to in prirečij tu, teka (tukaj), ki se glase šta, što, štu, šteka, zovejo se prebivalci imenovanih pokrajinskih pri ostalih koroških Slovencih, Štekarji, katerih je okoli 54.000.« (J. Scheinigg: Obraz rožanskega razrečja na Koroškem, Kres I, II.) Mežiško narečje je Scheinigg potemtakem prištel kar podjunkskemu pa tudi drugih ni omenil.

Koroški dialekti so precej močno ločeni od ostalih slovenskih. V tem ločenem položaju so ohranili celo vrsto arhaičnih potez, ki so še na prvotnoslovenski stopnji (razvoj nosnikov, razvoj polglasnikov). Zelo značilna je izgovarjava z zelo izrazitim toničnim menjavanjem, artikulacijo jezika in ustnic. Vokali so dobili posebno zamolklo barvo in votel zvok. Energična ustnična artikulacija je slišna predvsem pri glasu l, napeta jezična artikulacija pa napravi kljub zamolklosti nekaterih glasov vtis jasnega in mehkega izgovora.

*

Na jugovzhodnem koncu Koroške leži vedno živahna Mežiška dolina. Mogočni mejniki: Peca, Uršlja gora, Strojna in Po-

horje jo zibljejo v svojem naročju in jo z mogočnim oklepom varujejo pred svetom. Le Drava se zaje skozi in Mislinja prinese s Štajerske pozdrav. Meža pa je vsa njena, vez med Olševo in Pohorjem. Grčava je ta dežela — dežela dihurjev in samorastnikov, dežela neupogljivih kmetov in fret, črnih rudarjev in potnih jeklarjev. Grčavi so njeni ljudje. In njihova beseda je krepka, okorna, zato pa lepa. Posebno še, če jo zapoje fantje izpod Pece in Uršlje gore. Takrat je nediuana, drugače, pri delu pa je groba in trda, usedna.

Kakor je dežela zaprta vase, pa ni ostala skrita vdoru tujih narodov, ki so v našo čisto materino besedo navlekli smeti in jo pokvarili. Vseeno pa je vsaj v bistvu ostala taka, kakršna je bila nekoč.

In o tej govorici, z drugo besedo, mežiškem narečju, bi rad nekaj povedal. Nekaj, kar je zanjo res značilno, kar je samo naše.

Kaj je narečje, smo torej spoznali. In mežiško narečje? To je govorica, ki jo govorijo ljudje od Črne do Slovenjega Gradca. To je beseda Šentanelca, beseda Jazbincev. In je njihova pesem njihova najgloblja izpoved.

Vsako narečje ima svoje značilnosti, posebnosti in specifičnosti. Ta svojstva si bomo na kratko ogledali za naše narečje. Pri tem nikakor ni mogoče upoštevati vseh podrobnosti, tudi ne resnice, da govori drugače Mežičan kot Dravograjčan, drugače Šentanelec kot Koprivčan.

Najprej naj omenim vpliv, ki ga je na naše narečje imel nemški jezik. Nemščina (v nekaj primerih tudi italijanski jezik) je vplivala na koroška narečja v taki meri kot nikjer drugje. Ta vpliv je morda v mežiščini nekoliko milejši kot v ostalih koroških narečjih, je pa še zmeraj dosti velik in je občutno oblikoval našo govorico ter prispeval svoje k našemu besednemu zakladu. Vdor germanizacije je seveda čisto razumljiv in utemeljen iz vseh vidikov: kulturnih, gospodarskih in političnih. Saj se je pričela germanizacija že ob naselitvi slovanskih plemen na ozemlju današnje Koroške. Seveda je bila ta germanizacija nujna posledica stikov med germanskimi in slovanskimi plemeni. Vse kaj drugega je bilo pozneje, ko so pričeli slovenske dežele germanizirati načrtno. Koroška je bila v neposrednem stiku z Nemci, zato jo je germanizacija najhuje prizadela. Dolga leta je bila skupno z ostalo Slovenijo podrejena nemški oblasti. To je bil čas najhujšega tujerodnega pritiska na naš življenjski, ko naj bi zbrisali slovenski narod z zemljevida.

Nič manjšega pomena niso gospodarski in kulturni vzroki. Skoraj nemogoče je, da bi ostala dva sosedna naroda popolnoma izolirana, posebno še, če je ozemlje tako, da nudi dober prehod. Tako mora priti do gospodarskih in kulturnih izmenjav. Če je imela zahodnoevropska kultura velik vpliv na vzhodnoevropsko, je naravno, da je imela še večjega na ozemlje, ki se je preko njega razširjala na vzhod. Skratka: pri srečanjih in medsebojnem občevanju nemškega in koroškega ljudstva, je nemški jezik tako vplival na našega, da ga je ponekod celo izrinil, drugod pa je zapustil vsaj občutne sledi. Jezik se je pačil, ker so naši ljudje prikrojevali nemške besede

tako, kot je bilo njim prav (od tod dolga vrsta nemških popačenk, ki so pri nas, žal, že kar v vsakdanji rabi: glih, fajn, fauš, guaš itd.).

Glede italijanščine naj omenim le toliko, da je imela na našo govorico neprijetno manjši vpliv; pač zato, ker naši kraji z italijanskimi niso bili kulturno in gospodarsko tako tesno povezani kot z nemškimi, pa tudi naravne ovire so dokaj večje. Nekaj redkih primerov (gambola, gambelač, gauda, kanalijska itd.) so posledica šibkih gospodarskih stikov.

Najlepši dokaz, kako so Korošci pomešali svojo govorico z nemško, je teh nekaj dejstev:

1. Pod vplivom nemškega jezika uporabljamo določni in nedoločni člen (ena baba je zunaj).

2. Zelo je razširjena stavčna konstrukcija za + nedoločnik (imate kaj za piti, jesti).

3. Zanimive tvorbe besed, ki so sestavljene iz nemškega in slovenskega dela (c'mano, c'vejko).

Ti primeri so najizrazitejši in najpogostejši. Je pa seveda še mnogo mnogo drugih. Že samih popačenk bi bilo dovolj za kar zajeten slovar, saj sestavljajo dovršen del našega besednega zaklada. To so značilnosti, ki so storile naše narečje na prvi pogled tako neslovensko. Na srečo pa bodo sčasoma izginjale in ostale le še priča o naši težki zgodovini, kajti, odkar smo si izbojevali svobodo, se narečje čisti teh tujih navlak in primesi. Nikakor pa ne smemo zaradi tega obsojati naših prednikov, saj je bilo med njimi dosti takih, ki so za koroško besedo živeli. Njim gre zahvala, da se z našim narečjem ni zgodilo še kaj hujšega.

Kar sem zgoraj omenil, mora imeti vsakdo zmeraj pred očmi, če hoče ustroj mežiškega narečja pravilno dojeti. Mislim reči, da ne bo videl v naši govorici le neko grobost in okornost, ki sta največkrat samo navidezni, da ne bo videl v mežiškem narečju samo kup nemških popačenk, ampak da bo videl tudi njegove prave značilnosti, ki so posledica dolgega besednega razvoja. In da bo spoznal, da imamo v naši domači besedi tudi zanimive in lepe stvari, ki jih je vredno poznati.

Te stvari omenjam čisto na kratko in v splošnih obrisih; toliko bolj, ker dajejo pravo podobo mežiškega narečja.

Čisto na splošno bi mežiščino označil takole: Po zaslugi samoglasnikov daje vtis precejšnje zamolklosti in temnih tonov. Zato pa ima tudi nenavadno velik čustven poudarek. Prednji samoglasniki se zelo pogosto reducirajo ali pa popolnoma onemijo (g'spued, otr'k). Sploh je pojav moderne vokalne redukcije pogost. Nastopa feminizacija nevtrala in razne glasovne spremembe, ki jih drugod ne srečamo. Zanimiv je pojav štekanja. Če ta svojstva, predvsem moderna vokalna redukcija, pričajo o zelo hitrem razvoju, pa srečamo na drugi strani celo vrsto stvari, ki razodevajo zaostalost. Tudi glede veznikov je naše narečje zelo revno, saj poznamo skorajda samo veznik pa, drugih pa ne. Kar prisluhnimo govorjenju kakega pristnega Korošca pa bomo opazili, da bo rabil samo veznik pa, ali pa bo nasilno trgal stavke in delal pavze tam, kjer najmanj pričakujemo.

In na splošno: mežiško narečje je okorno, zlasti ga je nerodno in težko zapisovati ter obravnavati. Ko pa ga slišimo med ljudmi, kako ga govore naši preprosti domačini, se takega občutka znebimo. Še več — dobimo celo vtis, da je precej zgovorno. Res, da so besede trde in krepke, ampak take tudi nekaj pomenijo, posebno še, če jih ljudje govore iz srca in z ljubeznijo.

Jezik določa v glavnem barva vokalov, ki daje govorici osnovno melodijo in ritem. V mežiščini so samoglasniki doživeli posebno razvojno pot. Iz praslovanskih nosnikov in polglasnikov so se razvili predvsem v zadnje vokale, ki jih delamo nekje globoko v grlu, tako da zvenijo zamolklo in temno. Ta zvok prepoji potem ves zlog in vpliva na prednje samoglasnike, da se, ali okrajšajo, reducirajo, ali pa popolnoma onemijo. Prej omenjena redukcija prednjih vokalov pripelje do kopičenja soglasnikov, kar škoduje blagovžvočnosti. Je pa zato na drugi strani velik čustven poudarek, ki bi ga bilo zanimivo raziskati.

Predvsem dve stvari sta, ki karakterizirata mežiško narečje in ki jih tujec najprej opazi: izgovarjava zvočnega soglasnika l, ki postane pri nas dvoustnični u

tudi v zlogu la (šua, rekua itn.), kar je res edinstven primer v slovenskih narečjih (ima le še gorenjščina) in pojav štekanja.

Pojav štekanja srečamo v našem mežiškem in podjurskem narečju. Ime je pojav dobil po krajevnom prislovu teka — šteka (tukaj). Prislov je podkrepljen s soglasnikom š, enako tudi vsi ostali prislovi in kazalni zaimki, ki so izpeljani iz korena -ta-, -to-.

Nekaj primerov:

ta, ta, to — šta, šta, što;

teti, teta, teto — šteti, šteta, šteto ali z disimilacijo prvega t šeti, šeta, šeto;

tak, taka, tako — štak, štaka, štako;

toliko: tejko — štejko;

tako: tk — štk;

todi — štodi; tja: tota — štota itd.

Teh primerov je veliko in jih tu ne bom našteval. Kako je do tega pojava prišlo, razlagajo zelo različno. Štrekelj pravi, da pride š pred kazalnimi zaimki in prislovi iz besede viš, kar je z razvojem dalo: viš: vš: š. Ramovš pripominja, da dobe kazalni zaimki in prislovi, izvedeni iz korena — ta — to spredaj še adverb — še — ali reduciran š, kadar hočejo dati prvotnemu pomenu še posebno oznako. Mogoče pa je vplival na štekanje stik s tujci. Naši ljudje jih niso razumeli, zato so si morali čestokrat pomagati z gestami in s podkrepitvijo že znanih besed. Na primer: če v Mežiški dolini vprašajo koga, kje je kaj, pa vprašani brezbrizno odgovori, da je tam, tako da mora tujec vprašanje ponoviti, bo domačin z roko pokazal na stvar in mu povedal: »Maj, štam!« S tem hoče reči: »No, vidiš tam!« To potrjuje posrečenost Štrekljeve razlage (dr. Janko Kotnik: Štekanje, Ramovšev zbornik).

Še nekaj o feminizaciji nevtrala v našem narečju. To je pojav, pri katerem postanejo samostalniki IV. sklanjatve pri pregibanju v dvojini in množini ženske narave (tri leta — tri liete).

Naj bo toliko dovolj o najznačilnejših črtah mežiškega narečja. Seveda je še kup stvari, zanimivih in svojiskih, pa bodisi o kratkem infinitivu, ki je pri nas enak namenilniku, o neosebni glagolskih oblikah in o nepregibnih besednih vrstah, ali pa o našem besednem zakladu, ki bi jih bilo treba omeniti, saj bi le tako lahko podali kolikor toliko popolno sliko mežiškega narečja. A to zahteva znanstvene obdelave, moj namen pa je bil, preprosto povedati besedo ali dve o govorici, ki jo govorimo, o naši domači besedi, ki jo povsod slišimo, pa je kljub temu ne poznamo dovolj. Znanstvena razlaga pa čaka ljudi, ki bi tudi na tem področju kaj storili in premaknili.

V ilustracijo navajam za konec nekaj tipičnih mežiških besedi in ustaljenih stavčnih klišejev in konstrukcij. Med temi besedami jih je nekaj takih, ki so že našle svoje mesto v slovenskem pravopisu, dosti pa takih, ki tega mesta še nimajo, pa bi ga vsekakor zaslužile. (Op.: Ker bi nastale težave pri tiskanju, ne morem tu uporabljati zapletene transkripcije, z običajnimi znaki pa ni možno podati prave podobe besed, z vsemi barvnimi otenki.)

biti gor vzet — biti v čislh, v časteh

delo ga bode — delo mu smrdi

biti si v zobeh — v hudem

Čečovje — Vsi so pomagali pri urejevanju naselja, zato grede in nasade tudi vsi čuvajo

na vsem lepem — nenadoma
 vlačiti koga po zobeh — obrekovati ga
 iti na posluhe — vleči na ušesa — pri-
 sluškovati
 vedeti komu šego — poznati ga
 iti od rok — delo gre od rok
 biti barik — biti pripravljen
 birn — birenj (60 kg)
 cezula — cezulja, vejica
 čudn — čuden — nenavaden, nevsakda-
 nji, velik
 čira — hči
 dečva — dekle
 dieužek — devžek — žep
 freta — ubožna kmetija, huba
 fretati — životariti
 gare — vprežno vozilo na dveh kolesih
 gorica — dvorišče
 kela — klin, zagozda
 klešar — kleščar — rogač
 mrčnik — mračnjak — netopir
 korenak — korenjak — s koreniki
 izdrt štor
 kuadune — nečke
 les — les — gozd
 marnuat — govoriti
 najoseten — grabežljiv — sebičen
 nasiuat — nasevati — sejati žito
 nediu — sopraznik
 nedieum — nedeljen — prazničen

usedn — vseden — vsakdanji, delaven
 nicina — senčna stran
 obauten — obautem — neroden
 odročn — odročn — neprimeren, nelep
 usmešiti — spraviti v smeh
 prieuast — poklada živini, sveža trava
 ograd — zemljišče, ki je ograjeno z le-
 senim plotom, tudi pašnik
 goune, gone — gonje — živinska pot na
 pašo, na obeh straneh ograjena s plotom
 zagarjati — zagorevati (po prevoju)
 opuaz — oplaz — del neobrnjene brazde
 Teh nekaj primerov je samo majhen iz-
 sek iz velikanskega obsega, ki ga naše
 hrečje nudi in ki čaka, da bi se ga kdo
 lotil. Pa kljub temu vidimo, da je mnogo
 besed, ki jih knjižno ne moremo povedati
 in jih moramo opisati. Zakaj jih ne bi
 torej kar obdržali in vključili v slovenski
 besedni slovar?

*

Nekega poletnega večera, ko je sonce
 zagarjalo in s čudovitimi barvami obsijalo
 zadnjič dolino, sem poslušal neko našo
 ljudsko pesem. S hriba je valovala v do-
 lino, se odbila in vzplavala v nebo... In
 so jo povzeli lesovi pa polja in samotne
 kmetije. O, kako lepo je našo besedo do-
 živeti in čutiti v srcu ter duši!

Opozarjamo, vabimo in prosimo do prenaveličanosti

Tolikokrat smo že opozorili na to, da se nam vsaj po družinah že smejejo, a vseeno, moramo še ponovno, kajti 50 nesreč pri delu bi bilo lani manj, če bi žerjavovodje in privezovalci ter vsi tisti, ki delajo na dvigalnih elementih, bolj pazili vsaj nase.

— Nikar ne dajajte znaka za dvig bremena, dokler se privezovalci ni zadosti odstranil.

— Sploh ne dvigajte ničesar prej, dokler ni okoli bremena vse odmaknjeno.

— Predvsem ne nategujte verige ali vrvi, dokler ima sodelavec še prste vmes.

— Nikoli ne prenašajte bremen z žerjavi preko delovnih mest, kjer se nahajajo ljudje.

— Dajajte predpisane signale, zvonite, opozarjajte drug drugega.

Za našim opozorilom je petdeset nesreč, ki ga potemtakem zadosti utemeljujejo.

Teran - zdravilno vino

Iz tržaškega slovenskega glasila »GOSPODARSTVO« povzemamo pričujoči naprev enemu izmed prekrasnih vin slovenske domovine. Najbolje kar dobesedno:

Že pred pol stoletjem sem se v Gorjanskem po naključju seznanil z ravnateljem geološkega zavoda na Dunaju, ki je prihajal na Kras v študijske namene. Beseda je med drugim nanesla tudi na naša vina in posebnosti kraškega terana. Z nekim posebnim zanimanjem in poudarkom je rekel, da se Kraševci ne zavedajo, kaj imajo v tem vinu. Kemična analiza terana je pokazala, da je to vino zaradi vsebovanega železa, mlečne in ogljikove kisline zdravilno in predvsem kot takšno naj bi šlo v promet.

Mož mi je povedal nekaj novega in teh ter drugih njegovih besed sem se

večkrat spomnil in še posebno takrat, ko je fašizem razen nas potisnil med neuvajevano količino tudi teran, češ da ne doseže zadostne gradacije (9° alkohola). Dasi je to merilo moralo popustiti, nima to vino priznanja, ki ga po svoji vrednosti zasluži. Narava mu je prisodila prednost, ki je niti tostran niti onstran državne meje ne znamo ali pa nočemo priznati. Že tržna cena ga nekaj loči od drugih vin, in to verjetno zato, ker je tega prijetnega vina razmeroma zelo malo; ne bomo daleč od resnice, če računamo njegov pridelek na jugoslovanskem Krasu, na kakih 10.000 hl, na Tržaškem pa na 800. Strokovnjaki so mnenja, da sega na tržaškem Krasu področje za teran od Cola (Repentabra) do Trnovice, torej v krajih, kjer so nekoč pridelovali skoro izključno teran, a je

ta danes v primeri z belimi sortami na podrejenem mestu. Pristen teran rodi samo ena trta: kraška črnina ali kraški refošk (teranovka). Ta uspeva na primerno težki rdeči zemlji do določene nadmorske višine; te pogoje daje le Kras (Sežansko in Komensko ter zgoraj imenovani tržaški rajon). Mešanje druge črnine (merlot, modra frankinja, barbera i. c.) s teranom pomeni teran mrevariti oziroma ga oropati njegovih značilnosti in narave. Takšna črnina, pa naj je še tako pitna in prijetna, ni več teran.

Vinogradniki pravijo, da se refošk ne izplača, ker malo da, nima primerne cene in se težko proda. Kolikor to drži, pa je zato več vzrokov. Predvsem drži da je refoška zelo malo in zato ni »zajčje krvi«, kot so nekoč rekli pristnemu teranu. Pri nas je še vedno toliko ljubiteljev terana, da bi ga mogli ugodno prodati. Kar pa zadeva količino tega pridelka, velja tudi za refošk pravilo: čim bolje in umneje mu strežeš, tem bolje ti vrača. To potrjujejo mnogi primeri.

Mislimo torej, da ni gospodarsko upravičeno, če to odlično trto s tolikšnimi prednostmi opuščamo. Mislimo si na mestu našega pridelovalca terana kakšne druge napredne vinogradnike (Francoze, Nemce i. c.). Ti bi znali teran pridelati in vnovečiti. Za to (vnovečenje) pa sta potrebni organizacijska in propagandistična prožnost. To pa našemu pridelovalcu manjka. Sicer pa je res, da dobra kaplja ni niti v naših pogojih sira. Tako si razlagamo primer, ko neki naš kmet v dobrih osmih dneh stoči na osmici 12 hl terana po 260 lir. Če imamo v mislih le pristen teran, moramo hkrati misliti na popolnoma zdravo in zrelo grozdje in na pravilno nego mošta in vina, kar pa je našim vinogradnikom znano. Vino zoreva v aprilu in maju. Tedaj se vrši tako imenovano mlečno-kislo vrenje. Iz surove jabolčne kisline se tvori prijetna mlečna in ogljikova kislina. Ti dve sta razen rubinaste prosojne barve z rdečo peno značilni za teran. Sodijo, da posebna teranova cvetica po malinah izvira od železa bogate rdeče kraške zemlje. Mlečna kislina odlično vpliva na prebavila, ustvarja dober tek in deluje na organizem kot zdravilo. Prednost tega vina je tudi v tem, ker je zaužitje večje količine brez neprijetnih posledic.

Pridelovalec in potrošnik naj se torej zavedata, da je teran medicinsko vino.

L. B.

LINEARNO PROGRAMIRANJE V INDUSTRIJI

V prihodnji številki bomo objavili izveček iz predavanja uglednega matematika dr. Vadnala v okviru Društva rudarskih in metalurških inženirjev in tehnikov na Ravnah. Polna dvorana v Domu železarjev je pokazala, kako veliko zanimanje za napredek znanosti in tehnike vlada tudi med našimi gorami. Drugače tudi ne more in ne sme biti.

Djuro Haramija:

MLADINA JE ZBOROVALA

Čelo konference

Letošnje leto je jubilejno za vse naše državljane, kar zlasti velja za mladino. Mladi se temeljito pripravljamo za VII. kongres LMS, ki bo že januarja 1962 v Kranju. Dejansko pa kongres za nas mlade traja že dalj časa. Kongres so za mladino naše občine predstavljale konference aktivov in občinska konferenca 10. decembra 1961. Na občinski konferenci se je zbralo nad 200 delegatov ter številni gostje, med njimi tudi član sekretariata OK ZKS Maribor tov. Ivan Janžekovič, predsednik OK LMS Maribor tov. Slavko Ožbolt, predsednik ObLO Ravne tov. Ivan Hercog, sekretar obč. komiteja ZKS tov. Vončina Drago, predsednik občinskega odbora SZDL tov. Jože Kolmančič, predsednik in tajnik obč. sind. sveta tov. Ivan Strmčnik in Franc Čehovin, zvezni ljudski poslanec tov. Gregor Klančnik, ravnatelj ravenške gimnazije tov. dr. Franc Sušnik, direktor izobraževalnega centra tov. Ladislav Kupec, upravnik delavske univerze tov. Pavle Golmajer in drugi.

Že dejstvo, da se je konference udeležilo tako lepo število visokih gostov, nam jasno dokazuje, da je celotna družba zelo zainteresirana za delo in življenje mladih. Konferenca se je začela zelo slovesno — pozdravili so jo pionirji obeh ravenških osnovnih šol.

Skrbno pripravljena referat in poročilo ter živahna in plodna diskusija delegatov in gostov so samokritično prikazali dosežene uspehe pa tudi tisto, česar nismo uspeli uresničiti. Pri vsem tem pa so oči vseh bile uprte v prihodnost, v načrte in delovne programe, v katerih skušamo zajeti naša hotenja, želje in potrebe, da bi si tako ustvarili življenje lepše in bogatejše.

Mladina naše občine je šla v korak z najnaprednejšimi silami. Tesno ob Zvezi komunistov in ob Socialistični zvezi

ter skupaj z njima si je, združena v svoji mladinski organizaciji, prizadevala uresničiti Program ZKJ, ki ga je sprejela za svoj program.

Osnovna smer delovanja LMS v občini je bila prežeta s prizadevnostjo, da bi mladina kar najbolj spoznavala zakonitosti našega razvoja in da bi tako usposobljena zavestno in s polno mero odgovornosti, vključena v širok mehanizem ljudske samouprave, delovala in skupno z ostalimi naprednimi silami reševala naloge za večjo proizvodnjo, za popolno uresničitev načel nove šole in utrjevanja novih odnosov med ljudmi. V obdobju, za katerega smo polagali obračun, so bile v ospredju naloge, ki si jih je naša organizacija zastavila in kamor smo usmerili našo dejavnost.

Nagel in nezadržen razvoj gospodarstva v občini, močan razvoj tehnike, čedalje bolj uspešno uveljavljanje stimulativnega načina nagrajevanja je prav občutno vplivalo na napredek proizvodnje in naraščanje življenjske ravni delovnih ljudi in mladine. Novi ukrepi v gospodarstvu, predvsem pa še ustanovitve ekonomskih enot in obratnih delavskih svetov, obračunavanje osebnega dohodka po vložnem delu, prihajajo v času zelo hitrega razvoja našega gospodarstva in družbe nasploh. Pojavi, ki poglobljajo pomen delavskega samoupravljanja in dajejo najširšemu krogu članov kolektiva otipljiv primer samoodločanja, postavljajo našega proizvajalca, zlasti mladega državljan, v novo okolje, v nov vrtnec družbenega dogajanja. Vse to je postavljalo tudi pred organizacijo LMS zahtevo, da organizira takšne oblike in vsebine aktivnosti, ki bodo spodbujale mladega državljan, ki vse večjemu družbeno političnemu in strokovnemu izobraževanju. Številne razprave, seminarji in tečaji, ki smo jih

organizirali v okviru organizacije LMS, so se razvili v stalno in nepogrešljivo vzgojo naše mladine. Prizadevali smo si, da bi razgrnili pred znanja željno mladino odgovore na vprašanja, ki jih mladi ljudje srečujemo v vsakdanjem življenju.

Na naših šolah se vse pogostejše srečujemo z vprašanji uveljavljanja načel nove šolske reforme. Še pred leti smo govorili, da šolske skupnosti in šolski odbori ne najdejo pravega področja delovanja. Danes ugotavljamo, da sta družbeno upravljanje in šola pod močnejšim vplivom tega upravljanja dosegla vidne uspehe v vsebinskem in metodološkem pogledu sodobne vzgoje. Ko ugotavljamo napredek, ne moremo prezreti aktivnosti mladine, zlasti na ravenški gimnaziji, ki si je skupno z naprednimi prosvetnimi delavci in drugimi, ki so vključeni v upravljanje naših šol, prizadevala, da bi v praksi čimprej uresničili načela nove šole. Utrjevanje in nadaljnje razvijanje družbenega upravljanja na šolah, delo razrednih in šolskih skupnosti, boj za sodobno vsebino in nove metode pouka, razvijanje svobodnih aktivnosti bodo še nadalje morali ostati osrednja področja delovanja LMS na šolah.

Naša hribovska vas doživlja iz dneva v dan korenitejšo družbene spremembe. Zal moramo ugotavljati, da te spremembe ne dohitevajo razvoja industrije in središč. Aktivni LMS na vasi niso, kljub požrtvovalnemu delu, našli prave politične vsebine. V bodoče se bo Ljudska mladina morala vpričo še zakoreninjenih pogledov temeljito spoprijeti s problemi uveljavljanja socializacije na vasi.

Ena izmed pglavitnih nalog v preteklem obdobju je bila, razširiti in okrepiti vrste organizacije LMS v občini. Število članov se je od leta 1958 povečalo od 1164 na 1894, število aktivov pa od 14 na 30. Tu je bil sicer dosežen napredek, vendar še vedno stojimo pred nalogo, številčno okrepiti naše vrste, saj je v naši občini še vedno izven organizacije 32,5 % mladih do 20 let starosti, mnogo slabša slika se nam kaže pri mladini od 20 do 25 let, saj je te mladine izven naše organizacije kar 76 %. Ta podatek nam zgovorno priča, da še nismo uspeli prilagoditi vsebine in oblike našega dela vsem starostnim stopnjam mladine.

Društveno in zabavno življenje mladine je v naši občini zelo dobro razvito. Udejstvovanje v društvih postaja nujna potreba za večino naše mladine. V vsa društva v občini je vključeno 1350 mladincev in mladink, kar znaša 70 %. Če k temu še dodamo, da nastopajo kot organizatorji društvene aktivnosti (športne, kulturne) tudi aktivni LMS, potem lahko trdimo, da je le majhno število mladih, ki se ne bavijo z nobeno društveno dejavnostjo. Ne moremo pa biti vedno v polni meri zadovoljni z vzgojnimi vplivi društev, zlasti športnih, na mladino. Nedvomno je, da je uspešnost dela društev odvisna od obstoječih ma-

terialnih pogojev, ki so v konkretnem primeru zagotovljeni, in pa od kadrov, ki društva vodijo in v njih delajo. Konferenca je ugotovila, da je mladina v tistih društvih, kjer omenjena dva pogoja imajo, in da je ni tam, kjer tega nimajo. Osnovno napotilo pri ocenjevanju in usmerjanju mladine nam mora biti razvojna resnica, pogojena v življenjski stvarnosti, da je človek produkt okolja, v katerem živi. Če se tega zavedamo, nam ne bo in ne more biti vseeno, kako mladina pri nas izrablja svoj prosti čas, kako se oblikuje njena zavest, s čim se srečuje v dnevnem življenju, kakšen postaja njen odnos do družbe.

Naša naloga je bila, in v bodoče bo v še večji meri, vplivati na društva in jim pomagati uveljaviti sodobna načela vzgoje in pestre oblike dejavnosti, ne da bi podcenjevali potrebo po zabavi, kar je mladini lastno.

Mladinske delovne akcije so predstavljale za našo organizacijo pomembno področje dela. Pri tej nalogi je sodelovalo precej aktivov zlasti pa občinsko mladinsko vodstvo. Delovne akcije in prostovoljno mladinsko delo bodo še nadalje ostale eno poglobitvenih področij dela Ljudske mladine, ker se zavedamo, da zelo pozitivno vplivajo na mladi rod, še posebej pa na šolsko mladino. Šolska mladina mora tudi fizično delati, da tako

spozna in zna pravilno vrednotiti vsako delo. V večjih lokalnih in zveznih delovnih akcijah je letos sodelovalo 146 mladincev in mladink, kar pomeni, da je bil vsak 14. član LMS naše občine v brigadi. Da je tako veliko število mladine šlo skozi šolo mladinskih delovnih brigad, ima prav gotovo pozitiven odraz v organizaciji LMS, čeprav še vedno nismo v popolnosti uspeli uresničiti te šole za to, da bi organizacijo tudi kadrovsko okrepili.

Samo na lokalni delovni akciji v Vodicah pri Ljubljani je sodelovalo v sklopu VII. Koroške MDB »Prežihov Voranc« 75 mladih, večina z gimnazije. Mladinci so se dobro izkazali, saj je bilo kar 19 udarnikov.

Pri nas na ravanskem stadionu pa je sodelovala I. ljubljanska MDB »Majde Silc« s 60 brigadirji. Ekonomski uspeh brigade nam povedo te številke: vrednost opravljenih del znaša 1.563.742 din, celotni stroški brigade (prevozi, oprema, prehrana, itd.) pa znašajo 1.316.627 din.

V brigadah smo letos imeli samoupravljanje, kar se je zelo pozitivno zrcalilo zlasti v notranjih brigadnih odnosih z izpopolnjeno obliko samoupravnih brigad, s še večjo kompetenco brigadnega sveta in kolektiva brigade bomo nadaljevali tudi v prihodnje.

Kolikor pomenijo brigade, prav toliko, če ne še več, pa pomeni občasno pro-

stovoljno delo mladih. Ne smemo prezreti, da je pri različnih akcijah s prostovoljnimi delom sodelovalo letos 810 mladih ter opravilo 10.360 ur, kar za družbo precej pomeni tako v materialnem predvsem pa v vzgojnem pomenu.

Mladi diskutanti so pokazali, da je mladina pravilno usmerjena, da zna ločiti plevel od plodnega semena. Diskusija je pokazala, da se mladina zanima ne le za »mladinske« temveč tudi, in predvsem, za splošno družbene probleme. Zelo razsodno in zdravo so spregovorili o naslednjih problemih: zaposlitev ženske delovne sile in njihova aktivnost, kritična ocenitev dela mladih komunistov v naši organizaciji, problemi in odnosi v zvezi z maloobmejnimi prometom, o gradnji novih šol in kulturnih domov, o družbeni prehrani in samskih stanovanjih, o problemih idejne vzgoje, o razponu osebnih dohodkov, o perečih problemih mladine v obrti itd. Skratka o vsem, kar tare današnji čas. Diskusije so bile zelo koristne in obenem pravilne, s polno mero optimizma in mladostnega elana.

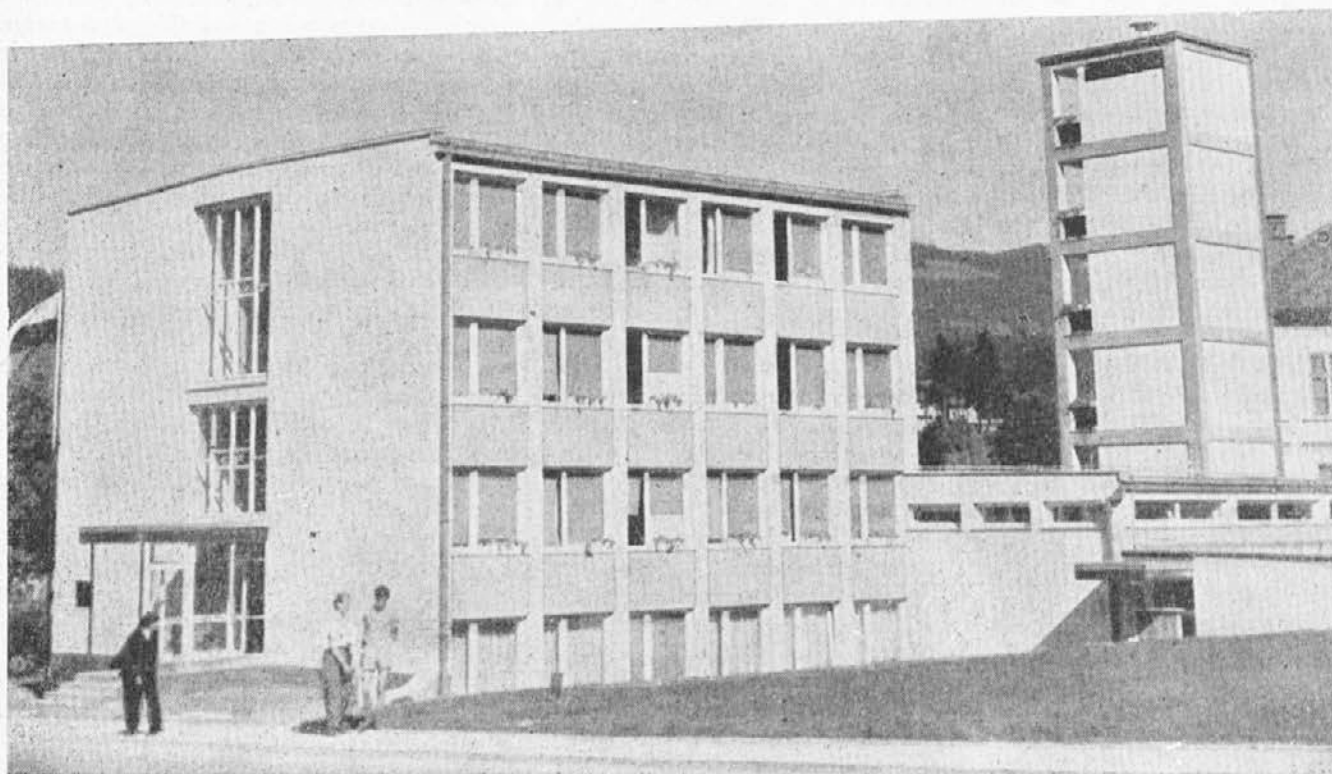
Delegati so na podlagi referata, poročila in diskusije sprejeli nekaj koristnih sklepov za prihodnje delo. Izvoljen je bil 29-članski komite iz vrst predanih mladincev. Nov komite pa je takoj po konferenci izvolil iz svoje vrste 7-članski sekretariat v sestavi: Strah Janez —

Trgovski dom na Čečovju — notranjost tehničnega oddelka

NAJLEPŠI GASILSKI DOM NA SLOVENSKEM

Odrpli so ga s kulturnimi prireditvami, z delovnimi nastopi in s priznanji zaslužnim članom

Dom gasilcev —
zaukratk samo
z južne strani

Ravensko gasilstvo (skupno industrijski in »mestni«) je dobilo septembra 1961 novi dom. Pravzaprav pa to niti ni novi gasilski dom, kajti prejšnja orodišča oziroma take shrambe niso mogla nositi domovskega naslova, čeprav so bili gasilci zmerom požrtvovalni. Šele sedanja zgradba in ureditev so take, da smo lahko na čelo objekta ponosno zapisali: Dom gasilcev.

Že čisto svojstven izgled — stolp, garaže in stanovanjski del, predvsem pa notrajšnje ureditve in možnosti! Gasilci tam delajo, bedijo v pripravljenosti, se izobražujejo in za velik del tam tudi domujejo. Torej pravi dom gasilcev!

Ta svoj lepi dom so odrpli s prireditvijo 17. septembra 1961. Za ta dan so obiskala Ravne zastopstva 21 gasilskih društev iz Slovenije pa še iz Šmihela pri Pliberku. Ne bi popisovali nastopov in ponavljali čestitk in nagovorov; prav pa je, da zabeležimo imena članov, ki so ob tej priliki prejeli priznanja za dolgoletno požrtvovalno delo v prostovoljnih gasilskih društvih, in sicer:

30-letno službovanje:

Gradišnik Franc in
Ulc Viktor.

20-letno službovanje:

Štekl Drago,
Šloj Alojz in
Štehnar Jože.

10-letno službovanje:

Anželak Ivan,
Ikovič Rafael,
Johman Franc,
Kerbec Ignac,
Kolar Peter,
Lah Jože,
Pečnik Franc,
Pristovšek Lado,
Plazovnik Ivan,
Skitek Franc,
Šarkezi Rudolf,
Škergo Zvonko,
Štehnar Adolf,
Vidmar Alojz,
Čuk Anton,
Logar Jakob,
Nabernik Alojz,
Rancelli Gino in
Vajs Jakob.

Okrajni gasilski poveljnik Milan Klemenčič, ki je poudaril zaslugo Železarne Ravne, da so dobile Ravne na Koroškem najlepši gasilski dom v Sloveniji, je podelil nato gasilska priznanja posameznih stopenj še naslednjim gasilcem:

Gradišnik Franc,
Gašper Franc,
Plazovnik Ivan,
Wutej Rado,
Vališer Vlado,
Mezner Mirko,

Šloj Alojz,
Drofenik Franc,
Skitek Ignac,
Novinšek Edvard,
Gradišnik Oto,
Lasnik Henrik,
Sotošek Jožef,
Klančnik Alojz,
Paradiš Jakob in
Štehnar Jožef.

Ravenski gasilci so bili zmerom požrtvovalni — sedaj bo že skoro sto let njihovega obstoja — čeprav so delali v zadosti skromnih razmerah, zato se toliko bolj zavedajo pridobitve v novi domovini. Vse prednosti in možnosti, ki so jim dane v njihovem lepem domu bodo uporabili za povečanje pripravljenosti in udarnosti te službe za skupnost.

Tudi to zgradbo je postavilo Gradbeno podjetje Dravograd v splošno zadovoljstvo.

ŽELEZARSKI ŠTUDENSKI DOM

Vse železarne skupaj so postavile v Študentskem naselju v Ljubljani dom za svoje študente. Zgradba ter notranje ureditve so zelo lepa reč ter pomenijo veliko pridobitev učeči se mladini. Naše podjetje ima v domu zakupljenih 30 mest (postelj), Zenica 50, Jesenice tudi 30 itd. Skupno je v tem domu 178 postelj.

OD HLAPCA DO RAVenskega ŽUPANA

Luka Juh piše spomine. Naprosili smo ga za tak pregled njegove poti in vztrajanja na napredni strani. Do sedaj je povedal nekako do leta 1908. Objavili bomo potem vse skupaj.

predsednik, Haramija Djuro — sekretar, Gorenšek Emilija — blagajničarka, ter člani: Lojze Janežič, Polajner Hugo, Šegel Ivica in Kavčič Jože.

Mladina je dokazala, da se zaveda, da boj za socializem še zdaleč ni končan. Je še veliko nerošenih problemov,

razvoj sam pa bo porajal še nove, ki jih bomo z izkušnjami starejših in z članom mladih gotovo rešili ter še hitreje stopili boljši prihodnosti naproti. V novem letu pričakujemo še več plodne in uspešne dejavnosti organizacije mladih.

Urbanisti so posegli vmes

Naš kraj je ves tako lep in praktičen, ko da bi bili urbanisti pri urejanju že od kraja kraja zraven. Nekateri pa spet menijo, da je ta skladnost tu zato taka, ker vsaj poklicnih urbanistov pri naselitvenem itd. organiziranju našega selišča doslej menda sploh še ni bilo zraven. Nekako je to že moralo biti. Poglejmo od prej samo lego in izraz javorniškega gradu, ki je gotovo eden najlepših starinskih pojavov — gradičev na Koroškem. Ali pa starodavni zaključni trg, ki je še danes po svoje služnostno sodoben oziroma vsaj praktičen. Tudi nekdanje sejmišče — nekak izolacijski park pred tovarno (ki pa so ga med okupacijo neokusno kar počez zazidali), je spadalo med take zamisli.

In predvsem sedaj po osvoboditvi je bilo na tem področju ogromno narejenega. Kljub tako obsežnemu in predvsem hitremu razmahu kraja, pa ga nikjer nismo polomili tudi v urbanističnem smislu ne. Ravne niso samo zmerom večje, temveč tudi zmerom bolj logične, praktične in lepše. To nam priznava ves dosegljivi svet. Odgovorni so se na te stvari ali sami spoznali, jih študirali in načrtovali, ali pa so toliko bliže sodelovali z urbanističnimi strokovnjaki.

Sedaj pa je napoved oziroma medtem menda tudi že dejstvo, da je na Ravnah ustanovljena podružnica Zavoda za urbanizem. Ves kraj to toplo pozdravlja. Berimo razprave direktorja Klančnika o nadaljnjem razvoju Ravn v današnji številki, pa bomo spoznali, kako veliko možnosti, odgovornosti in dela bodo imeli strokovnjaki tega zavoda pri izdelovanju in uveljavljanju urbanističnega načrta kraja, da bo vse prav. Gre namreč za preval še zmerom idiličnih zelenih Ravn v izrazit industrijski center. Gre za načrtovanje stanovanjskih zazidav — za lokacije objektov družbenega standarda sploh, za smotrno izpolnitev potreb šolstva, zdrav-

stva, telesne vzgoje, poštne in sodnega poslopja ter predvsem cele vrste zadev sedeža velike koroške komune. Kratko: gre za zgodovinsko izgradnjo, organizacijo in funkcionalnost kraja.

Ko pozdravljamo instalacijo oziroma še večji poudarek tega skrbstva, želimo strokovnjakom polnega vživetja v deželo ter srčnih potez. Pomagajte dograditi na železarski osnovi mogočne, lepe in srečne Ravne. Poudarek je na: lepe in srečne.

Ampak, kolikor se tiče stvar tudi vas, na vodo opozarjamo. Voda preti porast prebivalstva menda prva zavozlati. Tu bo treba zelo daleč pa hitro. Morda boste ugotovili tudi ustrezne prostore za gradnjo stanovanj kjerkoli na tleh, da ne bi bilo treba že sedaj zazidati še zadnje ravenske ravnice na Javorniku. Naš častni občan Franc Leskošek-Luka jih je takih mimogrede opazil v starem delu za nad 3000 ljudi. Na Javorniku pa bi morda kdaj namesto gostilne vselili raje umetnostne paviljone.

Torej to in ono. Preden kaj načrtujete, pogledajte po deželi. To je vaša šola, vaš poklic in to bo največja prednost za vas in za kraj.

Ne pijmo alkohola med delom

Zavračajmo grde pijače na vseh koncih in krajih. Gojimo zmernost tudi za delopust

Nekaj številč in misli za mesec boja proti alkoholizmu:

Ljudje »ga« od nekda pijejo. Pijejo ga za radost, za žalost in obup, ob rojenicah in za smrt. Pije ga, kdor ne more prav spati, in po kozarec tega v domnevi, kdor preveč smrči. Če je mraz, letijo lastavice v točilnice, vročina toliko bolj naganja k pitju. Začeti te pri delu in toliko bolj ti čuti požele za delopust.

Takó je to bilo in bo, dokler še in kóder bo.

Vse je v redu, če je zmernost in če vsaj med delom alkoholne stvari popolnoma izločimo. Kadar pa preide v strast, je zlo. Da, od česar koli užitnega vzameš preveč, te ugonobi, pa če je to tudi samo ljubo mleko ali med ali pečenka ali banane — celo zdravilna voda te izgleda. Preveč je preveč! Toda pri vseh drugih hranilih in pijačah je neka čutna zaklopka, ki sama zapre usta človeku. Enostavno začutimo, da je mera polna ter nehamo še pri taki poslastici. To rešuje — pamet. Ko pa vlivaš vase tako pijačo, ta zaklopka žal več povsod ne regulira. Nasprotno: prav ko ga imaš že preveč, poželji naprej. Zaklopka prepozno zapre, prej ti vzame razum in zdravje. Oprta te s prepiri, z nesrečami, z bedo. Tu najbolj drži tista: Kogar hoče usoda ugonobiti, mu vzame najprej pamet.

Zaradi tega se trudi in prireja napredni svet že kar mednarodne akcije proti alkoholizmu. Pridružujemo se jim s polnim srcem, vendar pa z nekim prirodnim pridržkom, da zaradi nekaj trnov le ne kaže uničiti cele cvetlične grede, temveč je treba tudi borbo proti alkoholizmu (pijančevanju) voditi obzirno na vrednosti in prednosti gotovih pijač.

Takole bi pripomnili k posameznim zadevam:

— VESTNIK Rdečega križa objavlja, da je proizvodnja umetnih vin danes v Jugoslaviji za 1100 % večja kot je bila pred II. svetovno vojno.

To sorto bi že kazalo v celoti izvažati, če jo kdo želi. Ni je prida, pa jo vseeno cezajmimo in mašimo ljudem.

— Letno pridelamo v Jugoslaviji povprečno 42.430 vagonov vina, izvozimo ga okrog 2100 vagonov, 400 vagonov ga (žal!) predelamo v razne vinske destilate, 230 vagonov pa za vinski kis. Ostalo (baje) popijemo doma.

Ko bi le tako bilo! Vendar kljub omenjeni lepi pridelavi te nebeške kapljice po vinskih gorah, naravnega vina skoro ni več dobiti po naših točilnicah.

— Povprečno izdelamo v Jugoslaviji na leto 11.296 vagonov žganih pijač. Ker zaradi visokih carin izvozimo letno komaj 10 vagonov tega zlodja, pomeni, da celotni ta prepečenec popijemo doma.

No, posamezne dežele že vedo, zakaj in za kaj zaščitna carina. Te tinkture so nazadnje zares zgaga — povsod na svetu. Če sta šilce ali dva še koristna za pranje črev, ti razvada skrivanči trebuh in pamet, pa si tam. To peko in to pitje bi smeli opustiti in se raje vreči na čim večjo pridelavo ter pametno uživanje prekrasnih naravnih vin (kakor Francozi: pri vsakem obroku doma še čašo te prelesti za boljšo prebavo — pa čim manj za pijanost). Če pa že kdo kaj peče in kuha za »arenije«, naj to dela tisti, ki zna in prirodnosti ne kviri — le kmetje so še mojstri za pridelavo naravnih žganih dišečih specialitet.

Ko smo takó prepisali ter potolmačili nekaj takih zabeležb iz VESTNIKA Rdečega križa v mesec boja proti alkoholizmu, moramo reči, da je ta boj uspešen tudi že na morda nepredvideni strani. Z vso energijo se namreč bojujejo proti zauživanju alkoholnih pijač tudi gostinci oziroma liferanti sami, ki nekaj naravnega in dobrega skoro več ne nudijo. Zraven pa so tudi že cene nujenih tinktur v službi treznjenja. Zanimivo: domala noben gostinec več ne pije, namesto da bi bil k temu primoran, ker bi potem bolj pazil, kaj preliva ljudem. Tako se je razvijala stvar predvsem ponekod drugod. Na primer veliki narodi na našem severu že pijejo največ le vodo (pivo), medtem ko se vino ob nekajkratnih naših cenah že odmika od ljudstva, da bo menda dosegljivo le še na kakih banketih tistih, ki so to streznjenje pogruntali. Toda ta način boja proti alkoholizmu pri nas ni potreben in predvsem ni namen.

Zavračajmo grde pijače in strasti, naravnih vin pa se veselimo in jih uživajmo tako daleč, da ne bo škode za nas in za družbo. Samo to je ločnica med pametjo in prekrški — za prekrške pa so kazni — in naj so!

☆

— Vsakokrat, ko zagledaš kako lepo punco, pozabiš, da si poročen...

— Nasprotno — prav tedaj se tega zmerom spomnim.

Takratni park pred tovarno

KMETIJCI SO DALI KAŠTO

Otvoritvi zanimive pridobitve muzeja na Ravnah je prisostvoval tudi okrajni sekretar ZKS Miloš Ledinek

Ravenski muzej je dobil sedaj že peti zunanji objekt — pravo kmečko kašto z vso pristno ropotijo, ki ponazarje okolje dela in življenja burnih pavrov koroškega predela v komaj odmaknjeni dobi. Kakor že prej dimnico, so dali tudi kašto kmetijci, ki se tako pri upostavljanju naše muzejske ustanove pridno kosajo z drugo delavnostjo v kraju.

Že osem let zapovrstjo se zbirajo pobudniki in sodelavci te kulturne ustanove za vključenje novih dopolnitev vsako leto za praznik domovine — 29. november. Tudi za to pridobitev je bil tak namen, pa je vreme delo na kašti zavleklo za nekaj dni in smo jo odprli šele 3. decembra 1961. Udeležence je pozdravil predsednik upravnega odbora muzeja, Franc Fale, se zahvalil požrtvovalnim iskalcem ter uvidnim darovalcem posameznih predmetov, podpornikom in graditeljem te nove pridobitve muzejske ustanove. Posebno zahvalo je izrekel še spodbudniku in tudi vsebinskemu graditelju Benu Kotniku, katerega je zaprosil za bližjo razlago starinske vrednosti in pomembnosti objekta. In ko je tedaj stopil med nas okrajni sekretar Miloš Ledinek, so ga obdali topel pozdrav, hvaležnost in ponos vseh prisotnih toliko bolj, ker visoki funkcionar že vsa leta tako prijateljsko zasleduje spodbude in delo te kulturne postojanke v kraju.

Podrobnosti o gradnji in o kašti je povedal potem Beno Kotnik, in sicer:

Obljuba, ki sta jo dala pred tremi leti Franc Šmarčan, takrat upravnik KZ Tolsti vrh, in Rok Gorenšek, takrat upravnik zadruge Kotlje, je danes s postavitvijo te kašte izpolnjena. Mislim, da je za naš Delavski muzej zelo prav, da je bila kašta postavljena prav letos, ko naši jugoslovanski narodi obhajajo 20-letnico vstaje.

Letos poleti smo si nekateri člani upravnega odbora muzeja ogledali nekaj kašt. Prvotno smo se odločili za Janečo. Takrat kašte nismo prav dobro ogledali, ker nas je Janet precej zmotil s svojim moštom. Po ponovnem pregledu sem ugotovil, da bi bila ta kašta neuporabna, če bi jo začeli razdirati, ker je les zagnit, od podgan objeden, vrhu tega pa ima izrezan vhod in povečana okna. Zato smo to kašto pustili in sporazumno s tovarišema Šmarčanom in Kočnikom, ki sta to kašto kupila od Kmetijske zadruge Kotlje, smo se odločili za Kraupersko. Janeča kašta nam je nekoliko služila za vzorec in za mero. Vsaka kašta ima tudi svoj inventar. Pri zbiranju inventarja sem poudaril predvsem posode starih koroških mer za pijačo, žito in težo. Kašta, ki je tu postavljena, ima pet prostorov: klet, shrambo za žito z lopo, shrambo za meso, hodnik in prešo. Klet je opremljena s posodo s starimi merami za pijačo, in sicer od najnižje, to je od frakeljna, do štetinjaka. Tako vidimo v kleti naslednjo posodo:

frakelj, ki meri	0,09 l
zajtl, ki meri	0,34 l
polič, ki meri	0,75 l
firtl, ki meri	1,5 l
mevtra, ki meri	13 l
putrih, ki meri	52 l ali 4 mevtre
polovnjak, ki meri	286 l ali 22 mevtr
štetnjak, ki meri	572 l ali 2 polovnjaka, kar je 44 mevtr.

V kleti je še škafor za mošt, lakovnica, dva puča za mošt, star firtl za pijačo, ki ga je licitiral rajni Podpečnik v začetku stare Jugoslavije, pri javni razprodaji Čebulove zapuščine iz Guštanja, dva domača vlačilca za mošt (cuh mu pravimo po domače) in ena stara velika 50 l steklenica za žganje.

V žitni shrambi je koš za žito, razni škafi za žito in moko, iz dolbenih smrek, mešl, ki meri 4 l, žigosan piskrč iz leta 1913, ki meri 20 l, ena vreča, ki predstavlja en birn, en meh, ki se uporablja za moko iz mline. Birn ima štiri peskriče ali 80 l. Koroška deželna vlada je predpisala uzance, po katerih je moral tehtati en birn pšenice najmanj 60 kg, ječmena 65 kg, ovsa 48—50 kg. Na piskriče se meri danes tudi krompir, in marsikateri kmet pravi, da imajo saberkjeri sajeno toliko in toliko peskričev repice. Čuje se tudi, da je ta in ta kmet predelal toliko birnov žita. V žitni kašti je kmet shranjeval tudi še drugo ropotijo, kot na primer: movžnarje, kuščar, štehvarje, razne verige in zavirače. Med zanimivimi starinami v tem delu kašte vidimo posodo iz leta 1828, s katero je hotuljski mežnar meril svojo biro. Lesene stopnice vodijo v zgornji del kašte, kjer se shranjuje meso, slanina, svinjski želodci in klobase. Vsa mesnina visi na za to pripravljenih glistah. Tu je shranjena še tudi razna glinasta posoda za olje in rinje za peko šartljinov. Po večini izvira ta glinasta posoda od obeh guštanjskih lončarjev (Abnerjev), in sicer: črnega Abnerja, ki je imel svojo delavnico v sedanjem Čadeževem vrtu in belega Abnerja, ki pa je bival v stari hiši blizu Veršnika. V tem delu kašte se nahaja tudi preša, za izdelavo olja na kajlo, pinja za ometanje masla na lesen komprat in še razna druga ropotija. Otroci so z gospodarjem s posebnim veseljem šli v ta del kašte, ker je tu bila tudi skrinja za suho sadje, kot na primer: kvoce, šibrlni, češplji in orehi, zato tudi na to skrinjo nismo pozabili. Kmet je tu navadno obešal in sušil kože doma zaklanih živali in divjačine. Tu je bila navadno tudi vaga na funte in cente shranjena. Na hodniku je kmet navadno shranjeval svoje poljsko orodje, zato smo tudi mi izpopolnili hodnik s tem orodjem.

Pred nedavnim sem imel opravke v zemljiški knjigi. Ko sem listal po stari zemljiški knjigi, sem slučajno naletel na vknjižen prevžitek nekega srednjega kmeta iz Mežiške doline. Glasil se je: dosmrtno brezplačno hasnovanje stanovanjskih prostorov v bajti. Letno dva centa težko očiščeno svinjo, 2 birna pšenice, 2 birna rži, 2 birna ječmena, 2 birna ovsa, 1 birn kurje krme, 2 mesna phanij jegljičev, dnevno 2 poliča mleka, letno 4 funte masla, 3 firtlne žganja, vsaki 6 polovnjak mošta, 1 putrih jesiha, 2 hodni srajci, 1 resnate hlače, 2 para podplatov, usnja za ene punčke, usnje za spodnji del enih škornjev, en voz tresk in dve klaftri suhih drv domov postavljenih (klaftra je 400×100×80 cm). Kadar umre eden od obeh prevžitkarjev, se prevžitek zmanjša na polovico. Pri tem prevžitku imamo precej starih mer, ki so bile pri nas v rabi na začetku tega stoletja, nekaj pa jih uporabljajo še danes.

Opisal bi še prešo, ki je na zadnji strani kašte. Preša ima veliko klado, ki je navadno iz hrastovega lesa. V njej je izdolbena odprtina za koš in odtok mošta. Na

Kašta — Beno Kotnik tolmači zbirko

vsaki strani so pritrjeni štirje stebri, ki so udletveni in z lesenimi cveki pribiti, po dolžini sta prav tako še dva stebra. Vezani so po dveh raki, da držijo koš ali škaflo. Sleme, ki se dviga in spušča na dolgem lesenem vijaku, nosi tako zvani žmek ali žmekar. Nekako pol metra od spodnjega dela vijaka pa je pritrjen star mlinski kamen. Ponekod imajo tu iz vrhja napravljeno ogrodje, v katero je nadevano kamenje. Ko je koš sestavljen, se meče v mevtro nabirano sadje, ki je že zmečkano, v koš. Ko je koš poln, se to zmečkano sadje s tolkačo še potlači, nato pa se položi vanj tako zvana baba (babica). Na njo se postavi poba, to je močan okrogel les ca. 30 cm premera in 50 cm dolžine. Vijak se nato zavrti in sleme se nasloni na poba. Tedaj se na stropni strani vijaka sleme močno zakajla. Nato gonimo vijak na nasprotno stran. Sleme začne močno pritiskati na poba, pob na baba, ta pa na sadno drožje. Ko se mošt nekoliko odteče, se sleme zopet dvigne in ponovno močno zakajla. Pri drugem stiskanju se vijak kmalu dvigne iz svojega ležaja. Dvigne se ga navadno do prsne višine človeka. Težki kamen počasi pritiska na sadno drožje, dokler se po kakih šestih urah vijak zopet usede. Med tem časom je mošt iz tropin precej iztisnjen. Tropine se držijo močno skupaj in tem stisnjenim tropinam, ki so štiri oglate ali okrogle, kakršen je pač koš, pravet štok. V slabih sadnih letinah naš kmet te štoke ponovno stiska. V korito se navadno drobota dva štoka, katera ponovno zelo dobro potolčejo. Na te pretolčene tropine po navadi vlijejo dve mevtri vode. Štoki se navadno namakajo čez noč, nakar jih ponovno stiskajo. Moštu, ki se iztisne na ta način, pravimo marternik. Marternik se mora spiti čez zimo, ker se pozneje skisa.

Mislim, da sem s tem kašto in stare koroške mere v glavnem opisal. Kašta sedaj stoji. Kaj bi naše kmetijstvo še lahko dalo delavskemu muzeju na Ravnah? Zbirka poljskega orodja od lesenega rala do traktorskega pluga bi bila zelo na mestu. Tudi farnača in kmečki mlin na vodni pogon spadata danes že v muzej. Kadar bi bili na razpolago v muzeju večji prostori, bi bilo zelo primerno, če bi pokazali, s kakšno domačo obrtjo se je pečal naš kmet. Prikazali bi ves proces in vse orodje, ki je potrebno za izdelovanje platna. Prav tako orodje in delo od volne do nogavic in jop. Vse to orodje je še danes na jespah naših kmečkih domačij, precej pa ga je muzej že zbral. Za izpopolnitev kmetijskega oddelka sem nakazal nekaj smernic. Gotovo pa ima eden ali drugi tudi kakšno svojo zamisel.

Mislim da je prav, da se spomnimo danes dne 21. novembra umrlega pridnega delavca in tesarja Grega Kočnika. Pomagal je postaviti dimnico, zadnje njegovo delo v življenju je bilo za muzej. Ko sem ga nagovarjal, da bi pomagal pri postavljanju kašte, mi je rekel, da je strašno zanoan. Pokriti ima še Senčrjevo bajto, nato pa je dejal: »Šintne bom že nacepil in streho še pred praznikom pokril toliko, da bom imel vuržeh priti na štrukeljne.« V nedeljo dopoldan je prišel k meni in z nekakim ponosom povedal, da je šintne nacepil. »4120 jih je,« je dejal. Naj mu dam žico, da jih bo povezal, nato bo pa s krit-

jem začel že v torek. Popoldne mu je postalo slabo v črevesju, zvečer so ga že odpeljali v bolnico in v ponedeljek je tam umrl. Šintne je napravil, strehe ni mogel več pokriti in tudi štrukelnov ne bo več jedel. Slava Greganu Kočniku!

Da ne bo vprašanj zaradi tega, ker smo dali vrh strehe poleg petelina še peterokrako zvezdo, češ da na tako starinsko stvar ne paše, bi omenil, da je v petokraki zvezdi vrisana tako zvana morska noga. Naš kmečki živelj še danes veruje v njo. Nekdaj si morskogo nogo videl narisano na zibelkah, »da mora« ali »truta« otroka ne sesa. Na vratih svinjskih in govejih hlevov jo vidiš še danes narisano, in sicer z namenom, da obvaruje živini pred raznimi boleznimi, posebno pa pred »urakom«. Morska noga na kašti pa obvaruje kmetijo pred raznimi »ujmi«, kot pred točo, prevelikimi nalivi in sušo, tako da je kašta zmeraj polna mošta, žita, suhega sadja in mesa.

Ob koncu bi še omenil, da smo naleteli pri delu s kašto na veliko zanimanje in tudi naklonjenost pri vseh podjetjih in ustanovah, kjer smo se oglasili s prošnjo za pomoč. Prav tako smo našli razumevanje pri preprostem kmetu in delavcu. Zato bi se v imenu muzeja zahvalil kmetijskim zadrugam Prevalje in Črna za denarno pomoč, Železarni Ravne za pomoč pri zidarskih delih, državnemu posestvu Javornik za vožnje in prešo, gozdarskemu obratu na Ravnah za les za novo streho, Metalurški industrijski šoli za razna dela, Mesariji Ravne za meso, Jugu in Mihevu za kruh, Rutniku pa za lipovo pleče in klobase, mežnariji v Kotljah, Podpečniku, Lužniku, Pavšerju, Nacesniku, Mihevu, Lubasu, Nadovžniku, Zvodniku, Spodnjemu Pratekarju in Vorančevi vdovi za vse darovane dragocene predmete. Ne smem pozabiti tudi graditeljev naše kašte, to so: mojster Gašper, njegovi zidarji in strežarji, tesarski mojster Plazovnik, ki je kašto prav lepo sciral, njegove pomagače oba Korata, Štruc, Pavše in Paradiž ter krovce strehe: Lahovnik, Zgornji Pratekar in Lipš Voler. Vsem izrekam v imenu muzeja

presrčno hvalo za storjeno delo, pošteno plačilo bo pa sledilo.

Naš kmet se je zmeraj bal za ključke od kašte, zato jih je navadno skrival v svoji postelji. Želim, da bi muzej ravno tako skrbno zaklepal kašto in ključke čuval; kadar pa bo dobil obisk, naj se vrata kašte vsem na široko odprejo, posebno pa še naši mladini, ki smo ji postavili to kašto v pouk in spomin.

Sledil je ogled, nato pa so kmetijci priredili spet svojevrstno »južino« po naslednjem jedilniku: (glej spodaj).

Lepa pridobitev, lepa prireditel — hvala! Na vseh nas od Ojstrice do Tople je, da mislimo na nadaljnje dopolnitve muzeja in jih ustvarjamo. Dosedanja ta spodbuda v kraju je dokazala, da ne bo zatajila.

Kar tu pa bi opozorili še na tako nevspečnost v muzeju. Zunanji objekti: repač, talilna peč iz Žerjava, žerjav iz prevajlske železarnice ter sedaj še kašta so imenitne ohranitve stare tehnike. Vse skupaj je tudi lepo nameščeno, tako da napravi svoj vtis. No, in okoli teh zgodovinskih zadev je že skozi vse leto navlaka lesa — brun in hlodov za na žago. To strašno kviri. Gozdarji, ki so toliko stonili za muzej, ne smejo dopustiti, da bi bil ta prostor tako navlečen. Nikoli tam ni bilo skladišče lesa, pa ga tudi sedaj ni treba. Prosimo gozdarje in se jim za obzir v naprej zahvalimo.

O naših krajevnih imenih

Zadnjič smo v popisu »Javorske melodije« nehoti načeli vprašanje, ali se naziva kraj: Javorje, Javorja ..., ali pa: Javorje, Javorij ... Takrat smo se tam z opombo opredelili za: Javorje, Javorij ...

Tedaj smo z gimnazije prejeli takole tolmačenje:

Ali pravijo domači ljudje »v Jávórju« ali »na Jávórjah«? — Pravimo smrekóvje, macesnóvje, boróvje, jelšje, javóvje, jese-nóvje, gabróvje, bukóvje — od tod imamo krajevna imena: Jávórje, Brezje — »v Brezju je služil« (to »Brezje« je danes — žal! — »Pirkof«), toda »na Brezjah« (pa tudi »na Brezju«) je bila »v kirfati«, »na Bukóvju« pri Dravogradu, toda »v Boróvjah« pred Pliberkom. —

Druga reč je pa tale: Nekateri so začeli hoditi na »Bleiburg« in na »Kühnsdorf« in na »Villach« ali pa na »Lavamünd«. To je hudo za uho, ki ve, da je to Pliberk. Sinča ves, Beljak ... »Lavamünd« slovenijo nekateri »Labúd«, ko da so labudi tam. Književno po slovensko je prav »Láboť«, še bolj prav pa, kakor domači ljudje po starem govorijo: »Uáboť« = Láboť, v »Uáboť« = Láboť grem ...

Vidimo torej (v prvem delu tolmačenja), da je oblika, za katero smo se zavzeli, docela sprejeta kot ena izmed oblik poimenovanja kraja. Mi pa bi proti obliki: Javorje, Javorja, Javorju ... itd. za kraj naprej rovarili. Brez vsakega hudobnega namena nas namreč lahko ta oblika vsaj pri razgovoru zavede v grmovje. Enostavno malih in velikih začetnic ne čujemo, pa smo že tam. Medtem pa so Javorje, Javorij ... čisto določene in proste vseh zavajalnih misli na letno steljo. In tu gre za kraj, kar ljudstvo okoli naše gore strahovito loči.

Tudi prof. dr. Janko Kotnik (domačin z Dobri) je v Slavistični reviji 1950, stran 466, ko govori o meji »štekanja«, postavil takole: »...od Črne ob Črnjanskem potoku preko Javorij in Razbora ...« (podčrtali mi). Kotnik torej kar mimogrede in kot samo po sebi umevno piše obliko: Javorje — Javorij. Drugeče v našem kraju tudi ne more biti.

Pavrske rihte
na mizo dane ob državnem prazniku
29. Novembra 1961. ko so pavri Meziške
doline za mladi rod v delavskem muzeju
na Ravnah odprli hašto in isto posta-
vili tudi v čast 20. obletnice vstaje jugo-
slovanških narodov.

Mała južina

1. Masovnik z namiznikom.
2. Čaj.

Južina

1. Nudiceva župa
2. Goveje s kuhanim koroškim hrenom in praženo repico
3. Kvocevi štruklji z grumpami zabeljeni
4. Mešana meso. Telečje in kurelina z rižem in solato
5. Mezli močnik

K vsaki rihti se lahko vzame pomladnica, za žejó mošče pa bo koga grizlo, mu bo ponujen črničec.

Ivan Forstner:

Nekaj dogodkov in podatkov iz borb mežiških rudarjev za svoje pravice

Da, samo nekaj, kajti ob tej svinčarski delavnosti pod Peco je toliko zanimivosti, usod in borb delavskega življenja, da jih brez posebnega zasledovanja in študija zlepa kdo ne bi mogel zajeti v tak spominski popis. V tem smislu je za določeno dobo izpolnila vrzel Möderndorferjeva knjiga »Boji in napredek mežiških rudarjev«, ki je izšla leta 1926. Tu pa bi spomnil na stvari, ki sem jih sam doživljal. Zanimivo bo vsekakor za mlade generacije, da zvedo čim več o življenju in delu svojih očetov, kajti, kdor pozna zgodovino borb delavskega razreda, ta šele zna ceniti sedanost.

Začetki mežiških rudnikov morajo segati precej daleč nazaj (naj drugi določene napišejo). To potrjujejo predvsem tudi začetni rovi, ki niso bili izdelani na način navrtanja in razstrelitve, temveč so jih v pravem pomenu besede zares kopal oziroma z ostrim dletom (po rudarsko »štahom«) klesali in luščili kamen. Zaradi tega so delali rove res samo neobhodno velike. Še danes so vidni ti rovi, ki so le za srednjevelikega človeka.

Iz teh začetnih časov obdelovanja izvira tudi dobesedna beseda »kopač«. Ta naziv si bo menda rudar-kopač kar obdržal, čeprav bi mu po današnjem načinu dela morali že davno reči »vrtalec«. Tudi prislovica, da je rudar v starih časih skozi celi šihl samo toliko nakopal, da je lahko v malhi nesel iz rova, je dolgo držala tudi še v našo dobo, kajti še leta 1920 in še nekaj naprej, ko je rudnik prevzela angleška družba »The Central European Mines Limited«, je obstajalo še ročno vrtanje ter je en kopač na dnino zavrtal samo dve do pet strelnih lukenj, kar je odstrelilo le 2 do 6 samokolnic kamenitega materiala. Šele čez čas je angleška družba odpravila ročno vrtanje ter uvedla povsod pnevmatska vrtna kladiva oziroma stroje, s katerimi so neprimerno več producirali.

Kratko bi karakteriziral ta tehniški oziroma racionalni napredek v načinu oziroma storitvi dela tako, da sedaj »kopač« v eni dnini več naredi, kot pa je pri prejšnjem načinu napravil v več mesecih. Ta izkopni material — ruda — je moral biti pri prejšnjem načinu rudarskega dela jako drag. Kapitalisti se tedaj gotovo niso pečali s tem poslom, ker pač ni bilo zaželenih dobičkov. Že zaradi tega je jasno, da so se z rudarstvom bavili posamezniki, ki so storitve tudi sami prodajali.

Z odkritjem smodnika (odstreljevanje) pa je nastal preobrat predvsem tudi pri »kopanju«; produkcija se je neprimerno povečala. Tudi delo s 7 kg težkimi pnevmatskimi vrtnimi kladivi je bilo nadvse težko, kajti kladiva niso imela podpornih nog in je bilo treba orodje držati na ramah oziroma na kolenih. Zrahljalo ti je vse kosti in izmučilo do onemoglosti. Še z 12 kg pnevmatskimi kladivi so delali nekaj časa brez podpornih nog. Šele z uvedbo težjih pnevmatskih kladiv, kot so RK 18 in RK 21 s podpornimi nogami, katere izdeluje Železarna Ravne, z uvedbo bolj obstoječih svedrov in močnejših kompresorjev se je zmanjšalo trpljenje kopačev ter se je produkcija dvignila spet vsaj za 100 %.

V času avstro-ogrske okupacije, ko smo delali »vse za vero, dom, cesarja«, je imela mežiški rudnik družba »Bleiberger Bergwerke Union« — BBU s sedežem v Celovcu. Dosledno je preganjala vsakega naprednejšega delavca, ki si je upal glasno povedati potrebno oziroma naprednejšo misel za dobrobit delavcev. O tem vedo več povedati stari rudarji, nekaj spominov pa je ohranjenih v prej omenjeni Möderndorferjevi knjigi. Tudi delavske časopise in brošure so mogli delavci le skrivaj brati. Če so koga zalotili, se je že moral zagovarjati pred svojimi podjetniškimi predstojniki. Posluževali pa so se tudi tega, da so

naprednejše in agilnejše delavce povišali za paznike itd. ter jih s tem vezali na svoj sistem. Seveda so taka napredovanja logična, vendar so bila tu predvsem v drugem namenu. Družba BBU je bila tudi absolutni gospodar v občini in šoli. Na roke ji je šel ves državni aparat in delavec ni imel v oblastvenih ustanovah nobene socialne, gospodarske ali politične zaslombe.

Mračnost stare dobe za delavstvo naj osvetli primer, da so leta 1870, ko je dobilo podjetje od državne oblasti nalog, da naj skrajša delovni čas od 12 na 10 ur dnevno, delavci protestirali rekoč: »Še sedaj ne moremo dovolj zaslužiti, kako bomo potem preživljali družine, ko bo šihl še za dve uri krajši...« Podjetje se je temu protestu seveda radostno nasmejal in ga predložilo oblasti, vendar skrajšanja delovnega časa ni moglo preprečiti, ker je bil od naprednejših delavcev že izbojevan in uzakonjen. Tudi nekako tedaj zapisana »pesem od knapov«, ki ima kar 24 kitic, precej jasno obeležuje tedanji nivo mišljenja delavcev že v prvi nastavi, ki se glasi:

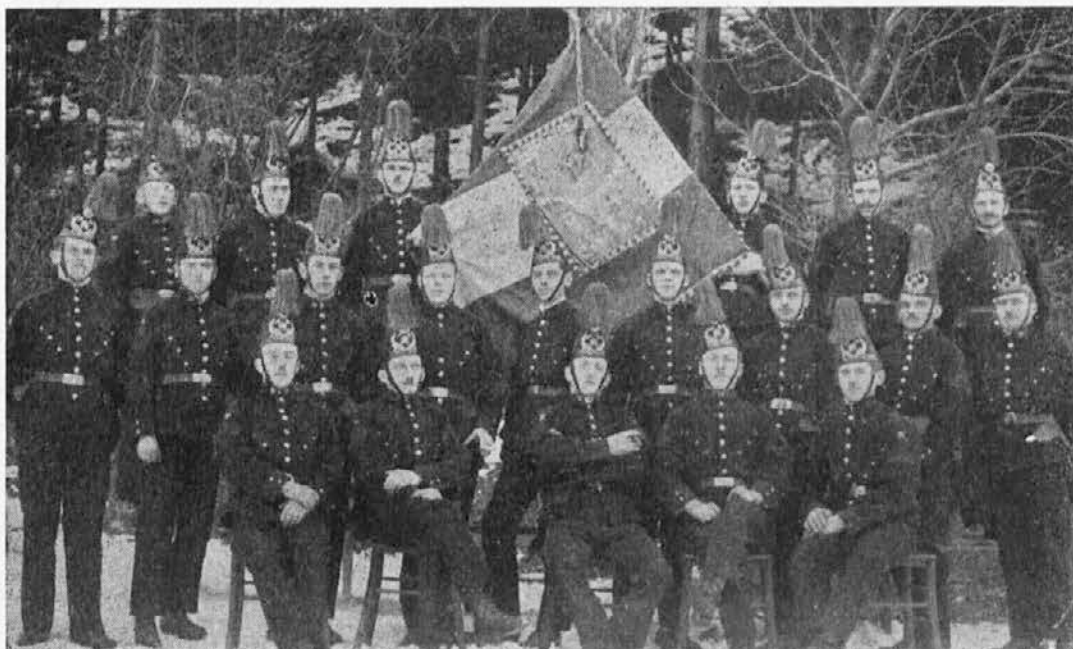
»Lep in častit je knapovski stan,
od višje gospode obražtan, spoznan.
Časti je vreden, še gospod ga časti,
ker mu žlahtnega blaga iz zemlje
dobi...«

Poleg vsega takega, je podjetje imelo tudi lastne prodajalne. V teh prodajalnah je dajalo svojim delavcem življenjske potreščine tudi na kredit — na knjigo. Pogosti so bili primeri, da so delavci ob plačilnih dnevih dobivali samo prazne plačilne kuverte, na kateri so lahko razbrali, koliko so zaslužili ter da jim je zaslužek odtegnjen za dolg v trgovini. Tudi na ta način je bil delavec popolnoma odvisen.

Položaj delavstva pri BBU je bil tak, da na nek večji odpor ni bilo misliti. Edino leta 1917 so rudarji stavkali teden dni. Šlo je tedaj baje za to, da bi dobili večjo količino živil, ki jih je rudnik vskladiščil na škodo delavcev. S to stavko so rudarji zmagali.

Vendar pa so se tudi v tisti mračni dobi vodili tajni sestanki s strani naprednejših delavcev, pa celo na pobudo prevajalskih fužinarjev. Parole so bile: skrajšanje delovnega časa in večji zaslužek. Vmes so celo funkcionarji socialne demokracije iz Celovca prirejali zborovanja tudi za mežiške rudarje v — slovenskem jeziku. Vkljub vsemu pa se položaj delavstva mežiškega rudnika do prevrata 1918 ni bistveno spremenil, le da so ga dodatno privile še vojne razmere.

Po prevratu 1918. leta je prevzela rudnik jugoslovanska državna uprava ter postavila državnega nadzornika inž. Cihelka. Ta državni sekvester je bil delavstvu precej naklonjen in prav tedaj je delavski pokret prišel prvič do neke veljave. Takrat so ustanovili v Mežici tudi socialno demokrasko stranko.

Mežica v rudarskih uniformah

Majnika 1921 pa je mežiški rudnik prevzela angleška družba »The Central European Mines Limited«. Priredili so angleško večerjo, na katero so povabili nekatere vodilne osebe rudnika ter delavske zaupnike. Iz nagovora, ki ga je imel ob tej priložnosti ravnatelj družbe, bi povzeli sledeče: »Poznam vašo zgodovino, poznam vašo kulturo, znani so mi vaši dolgoletni boji za svobodo... Zdaj ste si pridobili svobodo... Angleška akcijska družba je kupila tukajšnji rudnik ter so vse akcije v angleških rokah...« V resnici pa se je za mežiškega rudarja malo spremenilo. Dobiček se je namesto prejšnjim nemškim delničarjem, stekal sedaj v žepe angleških delničarjev. Nekako: ti imej svobodo, mi pa dobičke.

V omenjenem nagovoru je bil značilen tudi stavek: Vpeljati hočemo najmodernejše metode dela in stroje... To se je res tudi tako občutilo. Metode so ostale vse, kakor največ priganjaške, v pogledu strojev pa so res prišla neka izboljšanja. Uvedena so bila težka vrtalna kladiva s hitrejšimi in močnejšimi udarci in s podporno nogo. En sam kopač je moral napraviti toliko, kolikor sta prej napravila dva. Konkretno: prej je bilo na enem delovnem mestu, n. pr. na sledilnem kopu, pet delavcev, in to: dva kopača, dva vozača in en strežnik (purči), Angleži pa so potem z uvedbo boljših pnevmatskih vrtalnih kladiv stalež na istem delovnem mestu zreducirali na enega kopača in enega vozača z enako storitvijo.

Angleška družba si je v resnici izboljšala situacijo. Že čez leto dni svobode za mežiške rudarje se je družba »obrnila« nanje že oziroma še z naslednjim razglasom:

»Pri vseh naddnevni in jamskih obratih je že dlje časa opažati nazadovanje uspeha pri delih, ki so plačana na podlagi gospodarskih dnin, in to pojemanje zavzema vedno večji obseg. Opomini in svarila s strani obratovodstev in nadzorstva so ostali brez uspeha, zaradi česar je bilo generalno ravnateljstvo primorano seči po skrajnem sredstvu ter kaznovati tako lene delavce z začasno izključitvijo od dela oziroma z odpustom.

Zaradi tega opozarja generalno ravnateljstvo vse delavstvo, da bo v bodoče pri ponavljanju takih primerov vsakega delomrznega delavca, ki ne bo opravljal svojega dela v zadovoljivi meri, strogo kaznovalo z izključitvijo ali z odpustom od dela.

Nadalje se množe primeri, da se oženjeni delavci, ki prejemajo zaradi svojih veččlanskih družin višje doklade nego samci oziroma oženjeni brez otrok, le z nevoljo pustijo dodeliti k akordnemu delu. Ako pa jih proti njihovi volji dodelimo k takemu delu, se dogajajo take površnosti in nepazljivosti, — da, čestokrat celo namerna poškodovanja strojev, aparatov in orodja, da trpi podjetje zlasti pri sedanjih ogromnih izdatkih za material občutno škodo.

Primeri, da so bili stroji namenoma pokvarjeni, so se v zadnjem času resnično dogodili.

Da se napravi konec temu nevzdržnemu stanju, opominja ravnateljstvo celokupno delavstvo s kar največjim poudarkom, da se v bodoče vzdrži takega

Strokovni odbor rudarjev

postopanja, ker bi bilo drugače prisiljeno vsak tak primer brezobzirno kaznovati z izključitvijo od dela oziroma s popolnim odpustom.

Obenem poziva ravnateljstvo tudi nadzorno osebje, da posveti navedenim nedostatom kar največjo pažnjo.

Končno opozarja generalno ravnateljstvo celokupno delavstvo, da je želja družbe, urediti življenjske in delavske razmere enako, kakor drugje, ter da je vedno pripravljeno sprejeti na znanje pritožbe in želje preko izvoljenih delavskih zaupnikov. Ako bi pa družbi ne bilo mogoče ustreči vsem željam delavstva in bi nekateri mogoče mislili, da imajo vzrok za nezadovoljstvo, naj ne dajejo duška svojemu nezadovoljstvu s tem, da površno delajo ali kvarijo lastnino družbe, temveč imajo vedno prosto, poiskati si drugje prijetnejšo službo...

Mežica, dne 17. avgusta 1922.

The Central European...
General Menager...

Samo dobro leto je torej minilo in že so dobili pogum ter našli ton jezika kot za kako kolonijo. Kar naprej: izključitev od dela, odpust. Resnici na ljubo povedano, strojev ni nihče namenoma kvaril. Mežiški rudar je bil preveč pošten, da bi mislil na take sabotaže. Tudi ni lenoba rudarjev ustvarjala tistih ogromnih profitov, ki so jih delavci dokazali tem angleškim delničarjem po časopisju, predvsem pa še v občinski gospodarski politiki, kjer sta se morala lastnik in rudar končno le vvesti za isto mizo in pogledati za viri dohodkov. Delavstvo je tu močno zastopalo stališče ter v stališču zmagalo, da je za kritje občinskega proračuna podjetje dolžno nositi dobičku sorazmerni poglavitni delež. Delavstvo je minimalne navedbe podjetja o dohodkih itd. dokumentarno ovrglo in izposlovalo marsikakšno vsoto več ter tako tudi potrebne doprinose za zidanje mežiške meščanske šole.

Že iz razglaš sledi, da so veliko operirali z odpusti, ki naj bi zbegali prebujajoče se delavstvo. Velike redukcije so sle-

dile v letih 1933 do 1935. Nikjer dela. Reducirani so morali iskati zaslužka v tujini — Francija, Nizozemska, Belgija — z bolečino v srcu. Domovina ni dala kruha svojim, pustila pa je gospodariti tujcu po mili volji. Delavski zaupniki so si prizadevali ublažiti redukcije na način, da bi vse delavstvo delalo nekaj dni manj v mesecu, samo da bi ne bilo treba toliko odpustov. Precej so potem to reč res ublažili, popolnoma pa redukcij niso mogli preprečiti, ker so bile pač orožje kapitalista proti delavstvu.

Tisti čas so zagnali tudi propagando — kot nekako opravičilo za to, da je cena svincu padla na 2 dinarja za kilogram ter da moramo biti kar zadovoljni, da rudnika sploh ne zaprejo. Angleška družba da ohranjuje delo nekako kar samo iz socialnega ozira. Delavstvo si je tudi v pogledu cen oskrbelo zanesljive podatke in je lahko dokazalo, da je svinec še zmerom po 11 dinarjev za kilogram, da ni nikjer tistega socialnega momenta, temveč samo težnja za večjim dobičkom. Družba je le preveč pokazala svojo profitno smer in ji zato delavstvo ničesar več ni verjelo. Rekli smo jim kar »kramarji«.

Da so se izognili delavskemu preveč radovednemu in pravilno zasledujočemu nosu, so upravo podjetja prenesli iz Mežice v Zagreb.

Kakšno podporo pa je imelo delavstvo s strani lastne države? Stalno zasledovanje naprednih delavcev, razpust socialistične stranke leta 1929, razpust delavskih telovadnih enot, prepoved proslav 1. maja, razpust »Svobode« leta 1936 itd. Če si bil kako rdeče označen, po redukciji niti dela nisi mogel več kje dobiti. In kar je bilo najbolj značilno: razcepitev ljudstva na 14 strank, da ja ne bi prišlo med delavstvom do solidarnosti. In da je bila stvar še popolnejša, se je celo socialistična stranka cepila na kristanovce in korunovce ter na bernotovce. To politično, dočim so bile te veje strokovno vseeno enota. Leta 1929 sta bili likvidirani obe ti veji, dočim je bila komunistična stranka prepovedana takoj v začetku bivše Jugoslavije. Delavstvo se je družilo tako samo v strokovni

organizaciji ter po društvih »Svoboda« oziroma pozneje »Vzajemnost«.

V tem labirintu vseh mogočih strank se nazadnje delavci le niso zmedli. Dobro so zadevo razumeli. Vsi kandidati, ki so jim jih vsiljevali, so propadli. Delavci so vedeli, da od režimskih kandidatov ne morejo česa pričakovati. Solidarnost se je jačala.

Tisti čas je podjetje začelo forsirati praznovanje rudarskega praznika — sv. Barbare. Vsak rudar je dobil polovico dnevne plače ter zastoj golaž in pivo. Po želji je podjetje rudarjem razdelilo tudi praznične rudarske uniforme, da so bili nastopi čim impozantnejši. Ta stvar seveda ni bila slaba, če ne bi imela svojega manj rudarskega namena.

Tudi za pust sta bila prosta, vendar neplačana dva dneva — ponedeljek in torek. Če si torej začel uganjati pusta v soboto zvečer in si gnal stvar do torka na noč, si bil nazadnje zares pravi norec, kar je bilo menda nekim kar všeč. Pokazal si »razredno« zavest, zapravil ves denar ter potem toliko bolj pritisnil na ših. Takrat je veljalo, da je pijanec tudi dober delavec.

Le praznovanja 1. maja — delavskega praznika, praznika borbene delavske zavesti, niso dovolili.

II. del

Leta 1939 so začeli rudarji pritiskati na vodstvo strokovne organizacije, da naj preko delavskih zaupnikov zahteva povišanje plač oziroma uvedbo draginskih doklad, kajti cene življenjskih potrebščin so kar naprej naraščale. Preden se podvzame taka predstava, je seveda treba celo reč temeljito pripraviti, da ne zletiš že pri prvem stiku skozi vrata. Cela reč mora biti tako utemeljena, da je ni mogoče kar tako odkloniti. Izgledi za uspeh delavskih zahtev po zvišanju plač oziroma po uvedbi draginskega dodatka so bili namreč vseeno klavrni z ozirom na sledeče predvidene ovire:

Že od leta 1920 je bil pri podjetju vložen indeks cen življenjskih potrebščin. Po tem indeksu so vmes že regulirali plače oziroma so se uvedle draginske doklade leta 1927. Ta stara sestava indeksa pa je bila zelo površna, ker smo leta 1920 napisali v tiste potrošne tabele pač samo artikla, ki so se tedaj dobili. Menda prav zaradi te površnosti ga je podjetje vestno hranilo.

(Dalje prihodnjič)

ŠIMAN KAMNIK

Takole se je od pokojnika poslovil Beno Kotnik:

Hotuljski zvonovi so spet stožno zapeli. Oznanjali so, da je umrl Šiman Kamnik. Ze dalj časa je bolehal, bil dvakrat operiran ter iskal zdravja tudi po zdraviliščih, vendar ni se mu povrnilo. Izdihnil je med prevozom domov.

Rodil se je 1905. leta v Koprivni. Leta 1931 se je priženil k Ladiniku na Brdinjah. Ker je posestvo majhno, si je poiskal delo v železarni. V času krize v stari Jugoslaviji je postal brezposeln. Tedaj je prevzel upravniško mesto v Sokolskem domu v Slovenjem Gradcu, kjer je bil do okupacije, ko je ponovno odšel v železarno. Kot Koprivničan je med okupacijo večkrat zahajal v svoj kraj. Zgodaj je dobil

zvezo s koroškimi aktivisti in partizani ter avgusta 1944 šel sam v partizane, kjer je bil intendant Koroškega bataljona. Po osvoboditvi je bil do januarja 1946 pri Ljudski milici, nakar je bil demobiliziran in se je spet vrnil v železarno. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost ter z ordenom zasluge za narod III. stopnje.

Kot borec NOV mu je bilo znano, da ga čakajo pri preobrazbi vasi ogromne naloge. Ni držal rok križem in užival svobodo, ampak se je udeleževal povsod, kjer je bila potreba. Marljivo je sodeloval pri Kmetijski zadrugi in bil dalje časa njen predsednik. Pri prosveti je nastopal kot igralec in tudi kot režiser ter je bil vesten odbornik. Posebno veselje do dela je imel tam, kjer so bili ljudje najbolj pomoči potrebni. S smrtjo Šimana Kamnika sta izgubila krajevni odbor Rdečega križa kakor tudi Prostovoljno gasilsko društvo v Kotljah svojega požrtvovalnega predsednika. Tudi politično se je udeleževal, saj je bil dolga leta član upravnega in nadzornega odbora SZDL Kotlje.

Marljivo je tudi delal kot predsednik nadzornega odbora krajeve ZB v Kotljah. Nekač časa je bil tudi v šolskem odboru. Petje je zelo ljubil, peti je učil mladino. Še sedaj se spominjajo dekleta, ki jih je ob zaključku šivskega in prikojevalnega tečaja, ki ga je priredila KZ, naučil več narodnih pesmi.

Dragi Šiman! Ti si doživel in tvoje truplo bomo položili v hladno zemljo. Tvoje ime bo pa ostalo živo v kronikah naših društev, pa tudi v srcih Hotuljcev in vseh tistih, ki so te poznali. Naj ti bo domača zemlja, za katero si se boril, delal in trpel — lahka!

KRISTJAN PAVŠER

Medtem pa je Kristjan Pavšer umrl čisto drugače. Pred trgovino sta stala z valjavec Zormanom in se pomenkovala o pokojninskih odločbah. V hipu je Pavšer utihnil in se že zrušil. Samo kap je taka imenitna smrt — konec človeka brez poležavanja, težav in trpljenja.

Pavšer bi glede na starost lahko živel še trideset let, saj je bil šele v šestinpetdesetem, vendar poglavitni del življenja je zaključil — bil je pred upokojitvijo. Zaključil ga je v redu. Vse življenje je bil kovač. Izučil se je pri Reberniku na Prevaljah, potem pa je od leta 1927 koval na Ravnah, najprej v kovačnici osi, potem pa na krčilnih strojih.

In čeprav je tako hitro končal ter prihranil socialnemu zavarovanju celotno vplačano vsoto, bo za Kristjanom Pavšerjem zadosti spomina. Odrezal se je namreč po koroško. Lepa Krničnična Tončka iz Skočidolske žage mu je rodila 12 otrok, dva pa je še priženil. Samo pridnost in zdržnost obeh sta storili, da je šlo tudi s tako družino. In kako so se vsi radi imeli!

S Pepijem, Feliksom in Kristjanom Pavšerjem smo se razšli nekako pred štiridesetimi leti. V hotuljsko šolo so hodili od Podhovnika (Podhomnika) nad Večkom. Kristjan je veljal za tistega, ki je uspel najti največ smole za čikanje ter si je s tem pridobil med šolarji svojo veljavo. Ko sem ga po tolikih letih spet srečal na Ravnah, je imel utrjene kovaške mišice in tako družino, jaz pa samo kup bolezní. In sedaj je — narobe — prej šel.

Prevoz svinca iz Mežice

Svinec je zelo težka reč, pa bo koga le zanimalo, kako so ga doslej spravljali do prevaljske postaje. Seveda bi bilo še bolj zanimivo, ko bi vedel kdo povedati, kako

so ga prevažali takrat, ko tudi še na Prevaljah ni bilo železnice. Vendar bo morala ta »obdelava« počakati do takrat, ko bo že toliko ljudi, da si bodo lahko razdelili tudi študije posameznih cest na kilometre, kakor cestarji ter izvršili na tem življenjska dela. Dolgo do tega ne bo več, dokler pa, naj Rudolf Jasser svoje pove:

Nekdanje rudniško podjetje B. B. U. samo ni imelo nobenih prevoznih sredstev. Imeli so samo par lahkih konjev za take domače prevoze in pa za vožnjo vsak mesec v Bistrico ter Železno Kaplo. Tam so bili delavci v rudnikih pod Obirjem ter v Podpeci, plače pa so dobivali iz Mežice in zato je moral blagajnik vsaki mesec enkrat na to pot. Tudi posamezni nadzorniki so se vozili tja.

Prevoz svinca je rudnik oddajal; seveda pa le gospodarjem, ki so imeli močne konje ter odgovarjajoče vozove-parizarje, kakor so jih nazivali, in na katere so lahko naložili po 25 do 30 plošč po 50 kg ena.

V Mežici je bil tedaj mogočen posestnik po imenu Kraut, ki je imel tudi trgovino in gostilno. Imel je po šest parov konj samo za prevoz svinca. Večkrat so mu ob taki potrebi pomagali tudi drugi posestniki, a največ se je s tem bavil pač Kraut.

Tako so opravljali prevoz do začetka prve svetovne vojne. Začetkom vojne, 1914. leta, pa je prevzela nadzorstvo nad rudnikom vojaška oblast in takó tudi nad prevozom svinca. Konje je vzela vojna, Kraut pa je prodal vsa posestva, ki jih je imel v Mežici (Krautovo, Keupovo in Obenarjevo), rudniku ter se preselil že kot vdovec na Jesenice in si tam kupil hišo, kjer se še danes reče »pri Krautu«.

Od tedaj naprej so prevažali svinec bivoli, ki so jih dobili iz spodnjih krajev, iz Banata ali od kod že, in sicer vse do zgraditve ozkotirne železnice s Prevalj do Žerjava. Gradnja te železnice je hitro napredovala. Delali so na tem večinoma ujetniki iz Galicije. Še leta 1916 sta zapihali lokomotivi na tej progi ter vozili noč in dan. Lokomotiva je peljala po deset do dvajset vagončkov naenkrat.

Železnica je bila izpeljana s prevaljskega kolodvora pod glavnim železniškim tirom, kjer so bile nekoč visoke peči, potem pa za hišami do nekdanje gostilne pri Štefanu, od tam naprej je šla tik ob glavni cesti do Poljane. Na Poljani se je železnica umaknila s ceste in je šla zadaj za cerkvijo čez travnik do mostu čez Mežo, od tam pa zopet ob cesti do Logarja, spet nekoliko čez njive do mostička ter za tem nekaj sto metrov ob cesti do blizu Mežice. Mežiške vasi se je izognila in šla tik ob Meži do blizu Glančnik rova. Od tu je bil tir spet tik ob cesti vse do Žerjava.

Leta 1921 so prevzeli upravo rudnika Angleži. Od tedaj so začeli prevažati svinec s tovornimi avtomobili in železniški tir je moral izginiti. Pobrli so tračnice, cesto pa razširili, kjer je bilo treba.

Sledovi železniškega tira se še niso povsem skrili. Spominjajo nas na vojne ujetnike in na slabe čase prve svetovne vojne. Živeža je primanjkovalo, bolezní so se širile — gripa, griža in še črne kože povrhu. Ko je bilo vojne konec in je nastala Jugoslavija, so bolezní tudi takoj prenehale, ker smo dobili živeža, moke in zabele, kolikor si potreboval.

Rudolf Jasser

PRIPRAVLJENOST V SUHI

Reševalna postaja Ravne na Koroškem je sedaj ena najbolj udarnih teh postojank v slovenski republiki

Upravnik Reševalne postaje Ravne na Koroškem, skoro že kar preveč agilni Ervin Wlodyga, je smatral za samo ob sebi umevno, da bo »Koroški fužinar« o najnovejši njihovi pridobitvi poročal kar največ, če že ne bo izšla za to posebna številka.

Ko smo po takem sem in tje tudi uvideli, da se zadeve samo s kratko notico ne bomo otresli, smo upravnika prosili za najkrajši odgovor na naslednja vprašanja:

1. Kaj ste pravzaprav doživali oziroma kaj izročate novega tej službi?

2. Zakaj ste pristopili k tej novogradnji, kaj sploh nenadoma potrebujemo to povečavo v Suhi, ko je drugega toliko kaj?

Upravnik je odgovoril na obe vprašanja skupno nekako takole: Reševalna postaja je bila ustanovljena leta 1927, ko smo dobili prvi reševalni avtomobil. Prva garaža za ta voz je bila v prizidku starega gasilskega doma. Postavila jo je železarna. Ko pa smo po osvoboditvi dobili še en avto, smo morali pač gostovati v železarniških garažah, ki so se ob razširjanju podjetja selile iz provizorija v provizorij. In ko se je morala nazadnje umakniti tudi garaža, ki je stala na prostoru, kjer je sedaj zgradba Metalurške industrijske šole, smo bili spet na »prepihu«. Tedaj smo se ojunčili in napravili vlogo na OLO Slovenj Gradec, da bi dobili nedograjeno stavbo ob Zdravstvenem domu v Suhi za naše potrebe. In res, predsednik sveta za zdravstvo, primarij dr. Strnad, nas je kmalu obvestil, da so odstopili ta objekt v uporabo nam, če se bomo znali prav zasukati. S pomočjo OLO ter železarne je bila zgradba dograjena. Pridobili smo prostor za štiri avtomobile ter še dve stanovanji, delavnico in dežurno sobo. Reševalna postaja se je tako lepo upostavila.

Ob združitvi občin Ravne in Črna na Koroškem pa se je združila tudi ta služba ter za strežbo vsej dolini povečala kar za polovico. Razširiti je bilo treba pripravljenostno službo, oskrbeti nadaljnji garažni prostor ter dodatna stanovanja za šoferje. Kljub temu, da tedaj nismo imeli nobenega denarja, pač pa zavest dolžnosti in dobro voljo, smo sklenili, da našo stavbo v Suhi povečamo za navedene prostore. Razumljivo: zmagali smo ob vsej uvidevnosti ObLO Ravne in Dravograd, kar vseh podjetij v Mežiški in Dravski dolini, kmečkih zadrug ter tudi ob velikem odzivu posameznikov. Danes ima naša skupnost za to pomembno službo na razpolago stanovanja za voznike, pet garaž, mehansko delavnico za avtomobilski park, skladišče, garderobo, dežurno sobo in pisarne.

3. Kaj pa je naslednja nujna stvar za izpopolnitev oziroma za izboljšanje reševalne službe v kraju?

Prihodnje leto je na vrsti nabava novega reševalnega avtomobila oziroma čim prej tudi oprema vozov z brezžičnimi telefoni (UKV). Oskrbeti bo treba tudi čim več javnih telefonskih govornic ob cesti Črna—Dravograd ter jih opremiti z ustreznimi optičnimi signalnimi napravami (rdeča luč, kjer je stalna telefonska služba, na primer pri vartarnici v Žerjavu, na upravi rudnika v Mežici, pri LM Prevalje itd.), ki bodo ustavljali reševalne avtomobile na terenu za vse take nujne potrebe. To bo okrepitev pripravljenosti in udarnosti te službe za dobro vseh.

Zadovoljni, da »Reševalna« nima še več problemov, smo razgovor zaključili, toda Ervin Wlodyga je zvrnil na mizo še seznam posameznikov in domačij, ki so vsi in radi prispevali. Povedal je, s kako vnemo je delal na zbiranju ves kolektiv. Nad osem sto prostovoljnih ur so dali reševalci samo na teh obhodih za zbiranje prispevkov po deželi.

Ne, mi teh seznamov v »Fužinarju« ne bomo objavili, ker je cela reč preobširna. Oprostite, enostavno ne gre. Nazadnje pa smo le klonili, in sicer: objavili bomo vse domačije, kjer se nekako pravi tudi »po domače«. Na ta način bomo v našem listu zbrali izstočasno še lep domačijski material za velik predel teh krajev. Kdorkoli bo kdaj obdeloval te stvari, bo rad segel po našem listu. Toda s tem pogojem (kjer ima domačija tudi tako domače ime), bo seznam glede prispevkov za Reševalno postajo nepopoln, kajti vse te smo iz seznama izpustili. Toliko torej v opravičilo. Pomanjkljivost pa v tem primeru zares ne bo tako huda, kajti že na čelo smo zapisali, da so pri gradnji te nove pridobitve pomagali vsi — torej tudi tisti, ki jih v seznamu ni.

DOMAČA IMENA KMETIJ

Področje KZ Črna:

TOPLA

Končnik Ivan — Končnik
Fajmut Pavel — Fajmut
Kordež Ivan — Kordež
Kordež Filip — Florin
Burjak Franc — Burjak

BISTRA

Adamič Jakob — Plaznik
Kos Ivan — Ratih
Delopst Ivan — Knez
Knez Jože — Osojnik

KOPRIVNA

Kumer Jože — Kumer
Kupec Marjeta — Jekl
Osojnik Frančiška — Golob
Keber Franc — Hed
Potočnik Janez — Zdovec
Kurnik Jernej — Mežnar
Polanšek Janez — Lipold
Zalar Ana — Lesjak
Dežman Anton — Šumec
Kaker Amalija — Ros
Kogelnik Viktor — Puc
Kumer Martin — Novak
Puc Marija — Ledrovec
Kumer Jera — Zgornji Šopar
Fortin Franc — Potočnik
Verdel Justin — Haderlap

PODPECA

Mihev Rudi — Mihev
Lenče Erna — Škrubej
Praper Ivan — Šumah
Rožanc Karl — Žačen
Mlinar Franc — Bisternik

JAVORJE

Klavž Franc — Klavž
Kumprej Pavel — Mrak
Grabner Elizabeta — Drvodet
Roženičnik Jože — Pik
Mlinar Jakob — Matvoz
Kompan Alojz — Kavnik
Poznič Danica — Lopatl (Lopanc?)
Potočnik Jože — Reberšak
Potočnik Matevž — Lukež
Kompan Simon — Jedločnik
Mazej Frančiška — Pučev
Stahne Andrej — Pukl

Reševalci ob prazniku (manjkata dva, ki sta bila na terenu)

To je sedaj ta dom v Suhi. Res, v pripravljenosti, vendar je živa želja, da bi ti vozovi čim več počivali.

Lojen Franc — Kristan
Modrej Ivan — Podkeržnik
Petrič Alojz — Komprij
Kumer Martin — Konit?
Stopar Ivan — Mežnar
Plaznik Ana — Šumnik
Pečovnik Ivan — Juvan
Klup Jera — Maligi

LUDRANSKI VRH

Obretan Frančiška — Permanšek

JAZBINA

Klavž Angela — Hober
Področje Mežica:

PODKRAJ

Merkač Terezija — Reht
Peršak Karel — Pušnik
Močilnik Franc — Avguštin
Potočnik Franc — Temelj

ONKRAJ

Vesenko Filip — Gutovnik
Pratnekar Jože — Kunc
Bivšek Rudolf — Vojak
Vesenko Marija — Obretan
Pustnik Rudolf — Pustnik
Pustnik Angela — Starej
Hermanko Jakob — Stovčnik
Pratnekar Franc — Pikavat
Bivšek Maks — Studenčnik
Šumah Ivan — Kočan
Libnik Rajko — Andrej

LOM

Hamun Zofija — Hamun
Kumprej Ivan — Vodovnik
Golob Jože — Beve
Miler Marija — Zarednik
Dlopič Blaž — Navršnik
Podričnik Jurij — Podvanšek
Kumprej Ivan — Adam
Navršnik Ivan — Merva
Vogl Ivan — Fera
Stern Jože — Ober
Ladinek Jože — Ladinek
Stern Jože — Lekše
Ladinek Franc — Danev
Petrič Ivan — Predovnik
Žaže Luka — Kajžer
Kumprej Franc — Najevnik

Področje Prevalje:

LOKOVICA

Močilnik Štefanija — Škof
Podričnik Pavel — Vogl
Stropnik Valentin — Stropnik
Vogl Ivan — Baštej
Perše Alojz — Desatnik
Gradišnik Peter — Gradišnik

DOLGA BRDA

Vogel Rudolf — Vitrih
Gerdej Pavel — Gerdej
Tominc Andrej — Zmes
Jedlovčnik Jakob — Pogač
Hajnc Elizabeta — Abram
Aleško Gašper — Rutnik
Sonjak Franc — Šort
Skitek Avgust — Kauh
Pori Štefan — Ober
Leskovec Anton — Leskovec
Piko Maks — Gulak
Rižner Matilda — Podvas

BELŠAK

Sonjak Lenart — Lenart
Halej Aleš — Obir
Podhovnik Aleš — Likeb
Potočnik Herman — Ling
Sonjak Štefan — Sonjak
Sonjak Ivan — Močevnik
Gracun Štefanija — Štrmec

JAMNICA

Sonjak Marjeta — Zvonek
Sekalo Franc — Čresnik
Potočnik Jožef — Zevnik
Libnik Helena — Gradišnik
Najrater Franc — Rjave
Hace Jakob — Murn
Stern Franc — Koroš
Kert Aleš — Perše
Kert Lovrenc — Mikl
Špiler Jože — Pečar
Koroš Franc — Pernat
Vrtič Jože — Mikie
Smolak Jože — Dvornik
Senica Jože — Gornek
Marin Avgusta — Rifel
Kajžer Peter — Lužnik
Šipek Stanko — Kolman
Kotnik Anton — Novak
Sekalo Gašper — Sekalo
Kajžer Matevž — Kajžer
Čas Milan — Pečnik
Šipek Matija — Kolman
Kumprej Ciril — Kramole
Vogl Rudi — Zig
Milar Marjana — Marin

SUHI VRH

Tratnik Marija — Kos
Čas Valentin — Zabernik
Juteršek Franc — Vodihar

LEŠE

Kresnik Štefan — Kresnik
Žaže Jakob — Papež
Kac Julijana — Polesnik
Gutovnik Marija — Motnik

PREVALJE

Kralj Ivan — Ladra
Dretnik Albin — Rifl
Ovnič Matevž — Ovnič
Kralj Franc — Kajžer
Kumprej Marija — Pristav
Pačnik Anton — Praper
Plesivčnik Jožef — Pristav

ŠELEMPERK

Božič Maks — Čevnik
Božič Franc — Uleij
Mešnjaj Franc — Lizij
Mikl Franc — Mak
Ranc Ivan — Račelj
Borovnik Stanko — Predan

TOLSTI VRH

Mozgan Terezija — Čužvah
Prikeržnik Jože — Toni
Čas Peter — Milišnik
Rezar Peter — Spodnji Lečnik
Ridl Amalija — Lampret
Pisar Mirko — Lečnik
Čebul Jože — Ruter
Žaže Štefan — Travnekar
Sekavčnik Ludvik — Pipej
Srebot Ernest — Naderžnik
Robin Ivan — Barovnik

ZAGRAD

Arnold Matilda — Ladinek
Mori Avgust — Nadvar
Podgoršek Franc — Glinik
Šumnik Peter — Kogelnik
Ulcej Ivan — Žagar
Mori Jurij — Šibovnik
Kristan Antonija — Božank

KOT

Pavše Matevž — Ravnjak
Karner Valentin — Makej
Petrič Rok-Anton — Lagoje
Štuk Franc — Rogačnik
Božank Ivan — Ocvirk

PODGORA

Gorenšek Anton — Lužnik
Dvornik Marija — Vrčnik
Plesivčnik Štefka — Janet
Zdove Ana — Rožank
Zdove Franciška — Ivartnik
Zaberšnik Maks — Kogovnik
Petrič Ivan — Podpečnik

Področje Ravne in Kotlje:

NAVRŠKI VRH

Janet Matevž — Havle

URŠLJA GORA

Potočnik Albin — Pokrov
Pavše Alojz — Kanc
Gostenčnik Albert — Ošven
Gradišnik Amalija — Podhovnik
Navodnik Franc — Veček

PREŽIHOV VRH

Simon Marija — Haber
Kuhar Marija — Prežih
Gorenšek Ivan — Okrogelnik

KOTLJE

Merkač Mirko — Matevž
Matija Jože — Zdovec

ZELOVC

Božank Franc — Tresk
Gostenčnik Franc — Mrak
Suler Ernest — Pokeržnik
Matajdl Andrej — Koren
Kotnik Simon — Čubi
Kotnik Franc — Zdik
Zajamšek Andrej — Radoh
Potočnik Peter — Zaberčnik
Višner Ivan — Napotnik
Grile Franc — Jeglinšek
Segave Jože — Briel
Segave Franc — Haber

BRDINJE

Vožank Franc — Kurtnik
Šater Alojz — Rožej
Kolar Jožefa — Meh
Kolar Anton — Jank
Janet Anton — Mlatej

- VARČEVANJE Z MATERIALOM
- BOLJŠE IZKORIŠČANJE PROIZVODNIH KAPACITET
- DISCIPLINA POGODBENIH OBVEZNOSTI in
- IZDOBAVA KVALITETNE ROBE

so imperativ izpolnjenega našega gospodarskega sistema, so nujnost za dobro gospodarjenje podjetja, zato pa najstrožja dnevna dolžnost predvsem vsega vodilnega kadra podjetja.

Pri našem podjetju je že tradicija, da se poleg zasedanj, razprav in pogovorov vseh večjih in manjših forumov delavskega samoupravljanja zbere občasno tudi zbor vodilnega tehniškega kadra podjetja. Tako konferenco je sklical direktor železarnice tudi v zadnjem tromesečju preteklega leta ter obrazložil stanje in opozoril na nujne ukrepe za boljše izpolnjevanje poslovnega plana.

Ker bodo podrobnosti zapopadene v direktorjevem obletnem poročilu, jih tu ne bomo navajali, temveč smo v naslovu poudarili terminuse zakonitosti dobrega gospodarjenja, ki so obvezne povsod, pa zato tudi pri nas.

Zabev Stefan — Marolt
Matarnik Ivan — Smonkar
Pratnekar Marija — Protič
Gorenšek Manjan — Štruc
Skabin Anton — Muš
Pori Elizabeta — Lampret
Lesjak Julijana — Pratnekar
Matija Franc — Zgornji Pratnekar
Gorenšek Franc — Volen
Večko Alojz — Mlinarič
Knez Gregor — Kotnik
Gorenšek Neža — Černjak
Lesjak Alojz — Pavel
Viternik Slavko — Žloser

DOBRIJE

Kotnik Simon — Županc
Kotnik Ludvik — Jug
Lipovnik Gašper — Potočnik

Sosednji kraji:

OTIŠKI VRH

Vrhovnik Viktor — Otišnik
Vrhovnik Franc — Kluk
Navršnik Anton — Gnamuš
Breznik Peter — Močnik
Knežar Franc — Kotnik
Navodnik Franc — Medved
Pirnat Franc — Kobolt
Močnik Simon — Dolenc
Gerhold Stefan — Anžič
Ošlovnik Viktor — Štruc
Ravljani Andrej — Breznik
Rotovnik Ignac — Bornik
Rotovnik Hinko — Bauh
Širnik Otmar — Jug

ŠENTJANŽ

Bart Ivan — Bart

LIBELIČE

Pšeničnik Marija — Prajs
Pšeničnik Mihael — Lužnik
Kordež Ivan — Gornik
Verneker Marija — Pavl
Pšeničnik Miha — Kledar
Srebotnik Franc — Trinkaš

LIBELIŠKA GORA

Uranšek Maks — Sečnik
Perovnik Franc — Poprat
Močnik Ivan — Zavrtnjak
Pesičar Anton — Štifnek
Pšeničnik Luka — Tičler
Močnik Mihael — Vobat
Kristan Filip — Obretan
Koroš Anton — Kumeš
Pšeničnik Marija — Šubernik
Dirntiš Ivan — Zavrtnjak
Jamer Franc — Naušnik

ČERNEČE

Zalesnik Marija — Zabrčnik
Lamprecht Elza — Zbrčnik
Juh Maks — Sadnik
Epšek Ivan — Epšek
Cehnar Maks — Makshofer

ČERNEŠKA GORA

Cehner Ivan — Potočnik

DOBRAVA

Kadež Jože — Kobolt
Pečoler Anton — Lipan
Kadiž Neža — Mačič
Kovač Marija — Enci
Kogelnik Alojz — Klančnik

VIČ

Pungaršek Marija — Kranjek
Gostenčnik Marija — Jelenko
Grubelnik Lovro — Kunc
Kališnik Avgust — Močnik
Gostenčnik Angela — Blažej
Bart Friderik — Vurk
Mori Franc — Pajenk

BUKOVJE

Poberžnik Franc — Bukovnik

VRATA

Požeg Ivan — Hari
Rublof Aleš — Mlinar

BOŠTJAN

Preglav Ivan — Steglej

KOZJI VRH

Sekulovnik Anton — Junček

TRBONJE

Ramšak Anton — Miklovo
Grebenc Ivan — Sitar
Jakob Otilija — Šiler
Paradiž Franc — Brikl
Stražnik Verona — Bežnik
Pavlič Anton — Apačnik
Dobnik Franc — Gornik
Pokeržnik Anton — Jamnik
Gorenšek Ana — Verhovnik
Rudolf Franc — Kavacu
Brajnik Jožef — Brdovci
Ošlovnik Friderik — Zorko

DANIEL

Vrhnjak Ivan — Urban
Grešovnik Antonija — Višnar
Hanže Anton — Kuči
Hanže Stefan — Kipar
Mori Lovrenc — Lesnik
Uršnik Daniela — Ergacovo
Korat Gašper — Grizolt
Uršnik Antonija — Durnik
Doler Miha — Mežner
Doler Adolf — Parnat
Kogelnik Ferdo — Kogelnik
Lužnik Maks — Desetnik
Mori Jakob — Božič
Brajnik Valentin — Brezovnik
Korat Marija — Vadl

GORČE

Rožej Ivan — More
Kušej Filip — Dobrovnik
Vernekar Ivan — Janež
Ring Anton — Jukič

TRIBEJ

Sajevec Alojz — Roner

Medtem so novi prostori tudi že izročeni namenu. Otvoritev je bila 10. decembra 1961 dopoldne. Čeprav sicer brez vsakih večjih oficialnih ceremonij itd., je bil praznik v Suhi lep. Zbrala se je družina tega skrbstva, prišli so od zdravstvenih ustanov ter mnogi od darovalcev. Povečani dom je odprl podpredsednik ObLO Ivan Kokal s priznanjem spodbude in podčrtanjem pomena občeljudske službe. Da, skupnost ravske reševalne je dosegla nadaljnjo zmago s pomočjo in priznanjem vsega kraja.

Aleksander Gracijansky 75-letnik

Se vedno izredno vitalni in delavni naš strokovnjak Aleksander Gracijansky je nedavno kakor mimogrede praznoval visoki življenjski jubilej.

Rodil se je v takratnem Petrogradu (danes Leningrad) na Rusovskem v družini zdravnika. Gimnazijo je obiskoval v Kovnu (danes Latvija), visoko tehniško šolo — strojno el. fakulteto pa je absolviriral v Moskvi leta 1914. Iz šolske klopi je moral kot rezervni oficir v vojsko, kjer je napredoval do podpolkovnika in na koncu poveljeval lahki artilerijski bateriji. Bil je trikrat ranjen, pa je po okrevanju prestopil h konjenici.

Zaradi preselitve poročne družine je prispel leta 1921 tudi on v Jugoslavijo, kjer je spet služboval pri obmejni finančni kontroli, pozneje pa je pustil državno službo in se zaposlil v industriji — najprej v Kranju, potem pa v Mežici. Leta 1929 je nastopil službo pri Jeklarni na Ravnah kot asistent glavnega obratovodje in konstruktor. Zapovrstjo je bil — kakor je pač nanesla potreba, ker je znal vse — glavni energetik, obratovodja valjarne in kovačnice, šef centralne priprave dela ter končno tehniški svetovalec.

Med okupacijo je bil dvakrat zaprt — junija 1941, ko je Hitler napadel Rusijo, kot Rus, leta 1943 pa zaradi zvez in sodelovanja s partizani. Obakrat ga je rešilo vodstvo jeklarne, ki ga je potrebovalo kot strokovno moč.

Po osvoboditvi je z vso voljo in z vsem znanjem pomagal obnovljati in graditi staro jeklarne ter dvigati njeno proizvodno sposobnost. Bil je vseskozi dober stanovski tovariš in dober predpostavljeni svojim delavcem. V prostem času je rad in z uspehom sodeloval pri vzgoji in študiju mladine ter se ga danes marsikateri tehnik in inženir hvaležno spominja za izkazano spodbudo in pomoč pri študiju. Če kdo česa ni vedel, se je obrnil pač na tov. Gracijanskega, ki je zmerom rad pomagal.

Mož globokega in preciznega znanja, tovariškega odnosa ter neutrudljivega dela je po 38 letih efektivnega dela v Jugoslaviji stopil lani v pokoj, pa mu želimo čim daljšega podaljšanja izživljanja njegovih vrlin.

STRAHOVITA STVAR

Ne, v New Yorku ali v Tokiu, kjer je eno na drugo po deset milijonov prebivalcev, do tega sploh ni prišlo. Ampak za Slovenj Gradec in za Radlje ob Dravi pa smo letos jeseni dvakrat brali, da si ljudje niso mogli oskrbeti sadja za zimo. Enostavno ga ni bilo v prodaji ter so morali praznih žakljev domov.

Čudna reč, kajti najmanj vsa Evropa ve, da sta prav Slovenj Gradec in Radlje ob Dravi kraja, kjer jeseni skoro ne pride skozi, ne da bi ti padlo vsaj dve sto jabolk na glavo. In letos, ko je sad v teh krajih tako obrodil, da so ga kmetje postavljali ob cesti kakor gramoz, se to še bolj čudno bere. Brali pa smo le.

Kje neki je vzrok, da sta torej omenjena sadovna kraja v sadnem letu 1961 vseeno ostala brez sadja? Vsaj po ceni, kot so ga tiščali kmetje na cesto, ga ni bilo dobiti nikjer, medtem pa ga je bilo za dvakrat tolikšno ceno, kolikor si ga hotel. Verjetno bo tudi pri tej motnji zadaj človek.

II. tradicionalni peterboj mladih metalurgov in kovinarjev večjih slovenskih podjetij
29. in 30. julija 1961 na Ravnah

Tokrat brez petega

V organizaciji TK LMS in pod pokroviteljstvom sindikalne organizacije Železarne Ravne je bil v počastitev 20. obletnice vstaje slovenskega ljudstva proti okupatorju prirejen II. tradicionalni peterboj mladinskih kolektivov železarn Jesenice, Štore in Ravne ter Litostroja iz Ljubljane, medtem ko se ekipa kranjske »Iskre« lanskega športnega srečanja mladih žal ni mogla udeležiti.

Na otvoritvi te vsakoletne športne manifestacije delavske mladine, je pozdravil nastopajoče predsednik TK LMS Železarna Ravne Milan Safošnik in zaželel v imenu mladine železarne gostujočim ekipam dobrodošlico, prijetno bivanje na Ravnah ter mnogo športnih uspehov. Prav tako je toplo pozdravil mlade športnike zastopnik pokrovitelja peterboja — Ivo Kohlenbrant. V imenu pripravljalnega odbora II. mladinskega peterboja pa je predsednik le-tega z veseljem izrazil vsem iskrena čustva zadovoljstva, da smo se tako lepo in tovariško zbrali mladi jeklarji na železarskih Ravnah.

Po uvodni slavnosti so se začela tekmovalja — sicer okrnjena, brez »Iskre«, so se prelevila le v četverboj, toda kljub temu in kljub dežju, ki je kvaril prireditelje ter delal organizatorju skrbi, so bile borbe v posameznih športnih panogah lepe, zagrizene, vendar tovariške.

Tako so si tokrat priborili najvišjo lovoriko v odbojki mladi jeklarji Železarne Ravne, 2. mesto je pripadlo resnim rivalom, mladim jeseniškim železarjem, 3. mladim štorčanom in 4. litostrojčanom.

Srečanje posameznih ekip:

LMS Ravne : Jesenice 2:1, Ravne : Litostroj 2:0, Ravne : Štore 2:0, LMS Litostroj : Štore 0:2, Jesenice : Štore 2:0, Jesenice : Litostroj 2:0.

Lestvica odbojke

1. LMS Železarne Ravne	3 3 0 6:1 5
2. LMS Železarne Jesenice	3 2 1 5:2 4
3. LMS Železarne Štore	3 1 2 2:4 3
4. LMS »Litostroj« Ljubljana	3 0 3 0:6 2

Pri namiznem tenisu je bilo mnogo upanja na prvo mesto v domači ekipi, saj imena: Mirko Bavče, Jože Grabner in Jožica Vavče nekaj pomenijo, toda kljub temu je potegnil najdaljši konec Litostroj z zelo mlado, a dobro ekipo, 2. mesto je pripadlo torej Ravnam, 3. Jesenicam in 4. Štoram.

Srečanje posameznih ekip:

LMS Ž. Ravne : Jesenice 5:4, LMS Litostroj : Štore 5:0, Ž. Ravne : Litostroj 2:5, Ž. Jesenice : Štore 5:2, Ž. Ravne : Štore 5:0, Ž. Jesenice : Litostroj 4:5.

Lestvica namiznega tenisa

1. »Litostroj« Ljubljana	3 3 0 15:6 5
2. Železarna Ravne	3 2 1 12:9 4
3. Železarna Jesenice	3 1 2 13:12 3
4. Železarna Štore	3 0 3 2:15 2

V streljanju z zračno puško niso imeli domačini kaj prida pričakovati, toda le smola jim je pobrala drugo mesto, saj so

o tem odločale med Štorami in Ravnami šele zadete devetice, medtem ko je bilo krogov in desetic v obeh ekipah enako število.

Tako je nesporno 1. mesto v streljanju pripadlo s 784 zadetimi krogi Litostroju, 2. mesto s 772 krogi Štoram, 3. s 772 krogi Ravnam in 4. s 700 krogi Jesenicam (od 900 možnih).

Tudi ob šahovnicah si mladinska ekipa Železarne Ravne ni največ obetala, saj je bil nesporen favorit Litostroj, pa tudi Jesenice zelo trd oreh. Poleg tega pa je šlo pri šahu kot zadnji disciplini še za odločitev generalnega plasmana ekip na II. mladinskem peterboju.

Po prvih treh športnih panogah sta si delili ekipi Litostroj in Raven z istim številom zbranih točk 1. in 2. mesto v skupnem plasmanu z Jesenicami tesno za petami in bi zato malenkostni spodrselj enega ali drugega zelo spremenil dokončno razvrstitev. Kljub vsemu temu smo vsi najbolj pričakovali popoln uspeh Litostroja, toda potek medsebojnih srečanj pri šahovnicah je Ravenčane spravil na noge. Za zaključek peterboja nas je obiskalo presenečenje in veselje obenem. Mladi ravenški šahisti Kolar, Jesenek, Ristič in Kokal so se zagrizli v boj in zmagali — kako ne, saj je šlo končno za dve lepi lovoriki, za 1. mesto v šahu in pri končnem skupnem plasmanu.

Dokončno je tako pripadlo 1. mesto v šahu Ravenčanom, 2. mesto Jeseničanom, 3. favoritom iz Litostroja, a šele 4. Štoram.

Dvoboji med ekipami:

LMS Ravne : Jesenice (2:2, 2:2) 4:4

LMS Litostroj : Štore (3:1, 4:0) 7:1

LMS Ravne : Litostroj (3:1, 2,5:1,5, 5,5:2,5)

LMS Jesenice : Štore (3:1, 3:1) 6:2

LMS Ravne : Štore (3:1, 4:0) 7:1

LMS Jesenice : Litostroj (2:2, 2:2) 4:4

Lestvica šaha

1. LMS Ž. Ravne	3 2 1 0 (16,5 : 7,5)
2. LMS Ž. Jesenice	3 1 2 0 (14 : 10)
3. LMS Litostroj	3 1 1 1 (13,5 : 10,5)
4. LMS Štore	3 0 0 3 (4 : 20)

Iz vseh teh zanimivih srečanj se je dokončno oblikovala tudi generalna razvrstitev na podlagi točkovnega sistema, ki dodeljuje po pravilih peterboja za vsako doseženo 1. mesto po 5 točk, za drugo pa 4 točke, tretje po 3 točke, četrto po 2 točki in peto po 1 točko.

Na tej podlagi je bilo stanje v generalnem plasmanu sledeče:

1. LMS Železarne Ravne	17 točk
2. LMS »Litostroj« Ljubljana	15 točk
3. LMS Železarne Jesenice	13 točk
4. LMS Železarne Štore	11 točk
5. LMS »Iskra« Kranj (brez borbe)	4 točke

Ob zaključku peterboja so bili podeljeni spominski pokali za vsa 1. mesta v posameznih panogah v trajno last, za osvojen 1. mesto v generalnem plasmanu pa je sprejela ekipa LMS Železarne Ravne prehodni pokal v enoletno čuvanje od ekipe Jesenic, pobudnika mladinskih petero-

bojev in istočasnega generalnega zmagovalca I. peterboja, ki je bil na Jesenicah 1960. leta, v počastitev 10. obletnice delavskega samoupravljanja. Tako je vgravirano ime mladinske organizacije Železarne Jesenice v prehodni pokal kot zmagovalca na I. peterboju, mladine Železarne Ravne pa na II. peterboju. Kdo bo najboljši na III. peterboju, je težko predvidevati. Največ upanja ima za III. peterboj predvideni prireditelj Litostroj — toda mladi ravenški jeklarji obljublajo, da se ne bodo kar tako dali ugnati — pa tudi Jeseničani, Štorčani in finomehaniki kranjske »Iskre« še nekaj pomenijo. Za najboljše mesto na III. peterboju bo torej še bolj zagrizena borba, saj gre končno tudi za to, komu bo po petih peterbojih pripadal prehodni pokal, kot najboljše, v trajno last.

Če končno spregovorim še o organizaciji II. mladinskega peterboja, lahko trdim, da je zaslužila dobro oceno — a ne najboljše, kar pa je samo po sebi umevno, saj je bila le-ta v rokah samih mladih — za tako obsežne prireditve neizkušenih mladincev. Vsem ostalim, ki so slišali glas mladine, ga razumeli in pripomogli k dobri tehnično organizacijski izvedbi peterboja, našo iskreno mladinsko zahvalo.

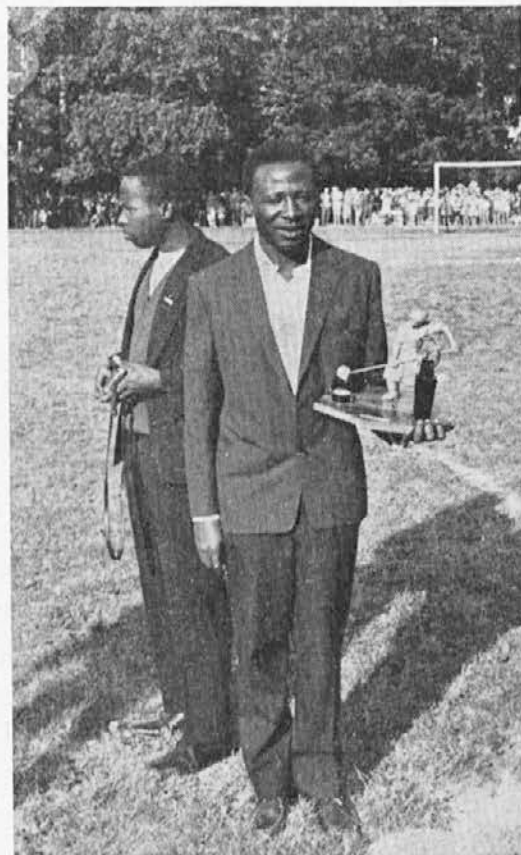
Največja in najbolj zaslužena zahvala pa gre nesporno sindikalni podružnici Železarne Ravne, ki je sočustvovala z željo mladega rodu, ter ga v tem pogledu moralno pa tudi materialno podprla.

Na koncu še iskrena čestitka vse mladine Železarne Ravne svojim mladim tovarišem športnikom za požrtvovalno zastopanje in dosežene uspehe ter lepa hvala v izpodbudo in priporočilo še za naprej.

Vinko Božič

☆

— Verjemi, draga — vse, kar imam, si ti!
— Torej si lagal, ko si mi pravil, da imaš avto.

Se enkrat športniki iz Gane. Ravne so jih lepo sprejele, pa še zmagali so

Turizem v naših krajih pred 65 leti

Turizem se je v naših krajih močno razvil. Miru in počitka si želimo ter spoznati nove kraje. Kam na pot?

Pred seboj imam kot zvezek debelo brošuro iz leta 1897 z naslovom: »Kärntens-Sommer-Aufenthaltssorte«. To je že 14. letnik teh objav. Nas zanimajo seveda naši kraji. Oglejmo si jih po vrstnem redu kot so v sešitku.

V uvodu so zapisali: Koroška je kot alpska dežela prav posebno vredna, da jo obiskujemo. Vsa mikavna je pokrajina v svoji pestri raznolikosti in vsakemu okusu lahko ustreže. Mična in ljubka je narava v dolinah in dolih, mogočna in veličastna je na vrhovih in planinah. Koroška dežela je potemtakem nadvse primerna, da se gostje ustavijo v njej in da si jo izberejo za poletno bivanje.

Občina Guštanj, trg Guštanj v Mežiški dolini, 398 m, poštni urad, južnoželezniško postajališče, $\frac{3}{4}$ ure od južnoželezniške postaje Prevalje, telegrafski urad na Ravnah — 5 minut, zdravnik, parna kopel in kadne kopeli, prijazni sprehodi in izletniški kraji: grajski park grofa Duclasa Thurna, soteska nadvojvode Heinricha ena in pol ure (nad rojstno hišo Prežihovega Voranca — op. T. S.), h Kačjemu gradu (Schlangenburg — Šratnek — T. S.), Lobasov dvor, grad Javornik, Kumprova slatina z gostiščem $\frac{3}{4}$ ure, Kotlje 60, Rimski vrelec ena ura in četrt, Spodnji Dravograd 2 uri in $\frac{3}{4}$, Slovenj Gradec 3 ure in pol, Uršlja gora (1696 m) 5 ur (včasih so znali opazovati lepo okolico in gotovo so se ustavili kje pri Večku ob grči starega lesnikovca — T. S.). Zanimivosti: Jeklarna grofov Thurnov. Gostišča: Jožef Kleinlercher: 5 sob, 16 postelj po 20 do 40 Kr, bela kava 10 Kr, južina 30 Kr, svinjska pečenka 24 Kr, vrt. Prevoz na postajo za osebo 50 Kr; Marija Reichl »Pri pošti«: 3 sobe, 4 postelje à 40, kava 10, kosilo 30, pečenka s solato 24. Poštni urad vozi na postajo za 40 Kr na osebo; Hans Hlade: 1 soba, 3 postelje, po 20, kava 10, kosilo 24, pečenka 24; Karl Umschaden: 2 sobi, 4 postelje, po 30, ... možnost vožnje privatno; Vincenc Brundula: 1 sobo, 4 postelje; poleg tega se da preskrbeti še 20 sob. Pojasnila dajejo občinski urad in posamezniki.

Občina Tolsti vrh, pol ure od pošte in južnoželezniškega postajališča Guštanj, dober vrelec. Tolstovrška slatina z visokim odstotkom natrijevega karbonata in natrijevega klorida. Lastnik te je cesarski svetnik dr. A. Wikullil. Poleg gostilna s senčnatim vrtom, od Guštanj pol ure, od

Spodnjega Dravograda eno uro oddaljena. — Čedne izletniške točke: Prežihov vrh, Groberjev vrh, Javornik; sprehodi: Prevalje, Spodnji Dravograd, Ravne, Slovenj Gradec 2 uri in pol, Uršlja gora 5 ur. Javornik — gostišče Rudolf Brundula: 1 soba, 2 postelje à 40, ... Senčnat vrt, prevoz na postajo 60 Kr; Blaž Petrač: 1 soba, 2 postelje à 30. — Dobrije: Gostilna Dominik Glinik: 1 soba, 2 postelje à 20, senčnat sadni vrt. Vožnja na Prevalje ali v Spodnji Dravograd 80 Kr; Dobrova — Franc Mikeln: 1 soba, 4 postelje à 10, lep razgled; Dobrova-Podklanec — gostilna Landhaus J. Pernat: 2 sobi, 4 postelje à 20; gostilna pri Brodu — Jožef Kurtin: 1 soba, 2 postelje à 20. Zanimivost: Gollova tovarna kemičnih mazil (Chemische Fettwarenfabrik). Pojasnila daje občinski urad Tolsti vrh.

Občina Kotlje, Kotlje: pošta, gostilna Pleteršek: 1 soba, 1 postelja 30, kava 12, kosilo 30, pečenka s solato 35. Koroški Rimski vrelec, za brzovlake južnoželezniška postaja na Prevaljah, za ostale v Guštanju, poštni urad v hiši. Zdravilišče za kataralne, mehurne, želodčne in ledvične bolezni, kakor tudi za slabokrvne, živčno bolne in rekonvalescente. Vrelec, izredno dobra voda s posebno prijetnim okusom, je brez sestavin, ki bi škodovala želodcu in spada v skupino čistih alkaličnih alpskih mineralnih voda. Cenijo jo prav posebno za zdravljenje otrok in je podobna po svojem učinku Vildunški slatini. Zdravljenje pri Rimskem vrelcu je še posebno uspešno zaradi čistega gorskega zraka; možnosti bivanja v gozdu, zdrave sobe in dobra restavracija, mrzla in topla kopel v gosposki hiši, v vili poleg: 35 postelj, znosne cene, slatinski zdravnik. Zabava, ribolov. Vožnja s fijakarjem Prevalje — Rimski vrelec z dvojno vprego, 4-sedežna kočija 4 fl (elegančna landauerska kočija s parom v hiši), z dvojno vprego, polpokrit voz, 3 fl, navaden voz z enim konjem 2 fl (fijakar: g. Uranšek na Prevaljah); prospekti zastoj pri podjetju, pošta Kotlje. Podgora, privatno Filip Kratz »Pirkhof« (Brezje — T. S.): postelje à 30. Pojasnila dajejo imenovani.

Občina Prevalje, Prevalje, 427 m, postaja, pošta in brzojavni urad, zdravnik, v bližini iglasti gozdovi, mnoga sprehajališča in izleti: Guštanj 1 uro, s kočijo 1 fl, kopališče Rimski vrelec 2 uri, Poljana, gostilna z mnogimi sobami, 1 uro, cena vožnje s parom ali enim konjem: v Mežico 3 fl, 2 fl, Spodnji Dravograd 3 fl, 2 fl, Pliberk 3 fl, 2 fl, Črna 5 fl, 3 fl, Slovenj Gradec 5, 3; po barbarskem grabnu naj-

Arhitektura v Koprivni. Zvonik so menda zgradili takrat ko Peco, vhodni kapelici pa sta očitno novejši prizidek

boljši dostop na Uršljo goro, 3 ure in pol, romarska pot, gostišče, kočja (lastništvo markizov Di Pandolfi). Izredno bogat razgled. Pri železnici Prevalje rečna, topla in parna kopel. Razvedrilo: lov in ribolov. Zanimivosti: velika valjarna na Prevaljah, jeklarna na Ravnah, premogovnik na Lešah. — Gostilne Cimerl, Uranšek: vsaka soba à 50 do 70, 30 postelj; Jahn: soba z dvema posteljama, mesečno 16 fl, dnevno postelja 30. Farna vas, Ehleitner, Marošek, Leše, gostilne Elmayer, Maisterl, Pratnek, soba 50 (pri daljšem bivanju ceneje); povsod kegljišče. Lobasovo: 1 uro s Prevalj, 4 sobe, več postelj, senčnat vrt, v bližini temni gozdovi, pol ure vožnje s postaje Prevalje 2 fl, pojasnila, posestnik gospod Franc Lečnik, za ostalo občina Prevalje.

Občina Šentanel: kraj Šentanel, 688 m, 2 uri z južnoželezniške postaje Prevalje, poštni in brzojavni urad Prevalje, sprehodi po Jamnici na Strojno 2 in pol ure, 1054 m, čedne razgledniške točke na Labotsko dolino do Vrbskega jezera, ribolov. Gostilne: Rifl, Marin, Rezar, Kosilo 26. Strojna: gostilna Jakob Arnold, sprehodi v Spodnji Dravograd 2 uri in četrt, gozdna pot v Pliberk. Jamnica, 1 ura $\frac{3}{4}$, ljubka lega, gostilna Luka Drug, zanimivosti — lov na divjega petelina — ribolov. Pojasnila pri učitelju Rudolfu Mertlu in na občinskem uradu.

Občina Mežica: kraj Mežica, 384 m, pošta Mežica na Koroškem, 1 uro od južnoželezniške postaje Prevalje in 1 in pol ure od pliberške postaje, dnevna zveza s poštanim vozom, leži v zavetju, odlična voda, topla kopel, mrzle kopeli v Meži; izleti: strelišče z lepim izgledom (10 minut), obratna restavracija z lepim vrtom (20 minut), Polena z dobro gostilno, strelišči, kopalni-

Sodelavci!

DELAVSKA ENOTNOST

je vaš list

Četrletna naročnina 250, polletna 500, celoletna 1000 dinarjev.

Naroči se v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 2

camí (3/4 ure), krasen razgled z Lamberga — 1 uro, Rišperg 1 uro in pol, planinska tura na Peco 4 ure. Zanimivosti: rudnik svinca in kovačnica jekla, lov in postrvi. Gostilne: Franc Kraut »Pri pošti«: 2 sobi, 4 postelje; Rudolf Stopar: 3 sobe; Terezija Kraut: 2 sobi; Lucija Mezner: 1 soba. Pri vseh stane soba z dvema posteljama 60 Kr, kava 12, kosilo 30, svinina s solato 30. Vožnja na Prevalje z dvema konjema 2 fl. Pojasnila: Franc Kraut.

Občina Črna: Črna, 575 m, poštni in brzojavni urad, 19 km od prevaljske postaje, zdravnik, zdravo podnebje, dobra voda, kopališče na Meži in lov na postrvi; star svinčen rudnik. Sprehodi: Mušenik, Helena 1 uro, Bistra 2 uri, Koprivna, Javorje, Sentvid in Bele vode s čudovitim razgledom čez Savinjsko dolino do Celja, krasen pogled na alpsko dolino Toplo. Od tod (pojasnilo pri Končniku) vzpon na Kordežovo glavo; ostali planinski vzponi: Uršlja gora, 1696 m, 4 ure, Peca, 2124 m, 4 ure, v divje romantične solčavske in šoštanjске planine, veliko alpskega cvetja. Gostilne: A. Matcka: 5 sob, 10 postelj à 20 do 50, kava 14, kosilo 26; Helena Štuler: 3 sobe à 50, 6 postelj à 20, kava 10, kosilo 25; Vilhelmina Černic: 1 sobo, 2 postelji à 25, kava 10, kosilo 25; Jože Geršak: 4 sobe, 6 postelj, kava 12, kosilo 24. Vožnja s poštanim vozom v Pliberk stane za osebo 60 Kr. Pojasnila dajejo lastniki sami.

Nekoliko pojasnil: cene so mišljene za dnevno rabo; Kr — krajcer, denarna enota. Za 2 Kr si dobil n. pr. žemljo, 1 kg mesa je stal 48 Kr, sladkor 44 Kr. 100 Kr je bil en florint (goldinar), pozneje rajniš. V tistem času je n. pr. izučen ključavničar zaslužil na Ravnah pri 11-urnem šihu 200 Kr na dan, dninar pa je dobil za celodnevno delo 70 Kr.

Sobe in postelje so bile opremljene in so jih pospravljali, pri kavi kruh ali podobno ni bilo vračunano; kosilo: juha, meso in zelenjava. Kjer so v besedilu tri pike, so v originalu cene kosila in pečenke, ki pa so iste kot pri prvem gostišču.

Časi se spreminjajo, turizem se tudi: Dom železarjev, hotel v Črni, kočje po gorah, vse to nam zgovorno priča. Lepota Koroške je ostala in še vedno mika številne turiste. Včasih so take opise objavljali vsako leto! Tone Sušnik

OB KOLESJU

Vse povsodi je nečesa,
kjer vrtijo se kolesa.
Tembolj nevarno za človeka,
če ohlapna je obleka.
Tu edina je pomoč:
ščit — in daleč proč!

M. L.

Redakcija te številke je bila zaključena 20. decembra 1961.

Strošek za »Koroški fužinar«

V smislu Zakona o tisku objavljamo v naslednjem stroške za zadnjo lanskoletno trojno številko našega lista, in sicer:

— Mariborska tiskarna — tisk	531.800 din
— Mariborska tiskarna — klišiji	158.000 din
— Mariborska tiskarna — odprema, dostava	4.000 din
— Honorar za slikovni in tekstni material	29.000 din
	722.800 din

Tiskarske stvari so torej precej drage, zato pa tudi tu čim bolj štedimo (redkeje izhajanje).

DELAŠ TUKAJ, ALI TAM, VARJI SE NESREČE SAM!

Poglejmo danes v valjarno.
Tam še posebno je nevarno.
Vsak kos železa tam žari...
nevarnost vseh povsod preži.

Žila rada zanko naredi,
da z njo gotovo te vlovi.
Pa udarec, padec ingota,
da rana dolgo se pozna.

Enako, fantje, v kladivarni
postopki dela so nevarni.
Žlindra lahko te opeče,
orodje tol'kokrat odreče.

Delaš tukaj, delaš tam,
varji se nezgode sam!
Če puščaš, da previdnost čaka,
potem doma družina plaka.

M. L.

Iz tovarne lesovine in lepenke na Prevaljah.
Dopolnili in uredili so obrate, pa sedaj zadovoljivo gre

»PREMIJSKA BOLEZEN«

Nemška podjetja, ki plačujejo svojim delavcem ob koncu leta premije in dvojne plače, so opazila v mescih januarju in februarju nenavadno visok porast bolezenskih dopustov, ki so se namnožili daleč preko letnega povprečja, tudi če ni ravno razsajala kaka gripa. Prišli so do zanimive ugotovitve, da so temu pojavu bile vzrok prav izplačane premije, od tod tudi ime »premijska bolezen«.

Socialne dajatve (hranarine) se izplačujejo v prvih 6 tednih bolezenskega dopusta v višini 65 do 75 odstotkov temeljne plače, ki jo je dobival bolnik v zadnjih 4 tednih. Ker pa so v decembru dobili premije in dvojne plače, kar je bilo všteto v temeljno plačo, so dobili taki »bolniki« v januarju in prvi polovici februarja več bolniške hranarine, kot pa če bi bili delali.

Da bi tako izrabljanje preprečili, so začela nekatera podjetja deliti premije dvakrat na leto, polovico pred nastopom letnega dopusta, drugo polovico ob koncu leta.

Druga podjetja spet vežejo višino premije z dejansko storilnostjo v podjetju, in sicer: za vsak dan izostanka se odtegne določen odstotek od nameravane letne premije. Če je tako delavec ali uslužbenec odsoten nekaj tednov med letom, je s tem sam sebi izčrpal premijo. Njegov delež ostane ali podjetju ali pa se razdeli med druge delavce, tako da se jim premija zviša. Podjetja pa seveda priporočajo konsekvantno izvajanje tega postopka, to je, odstotki naj se od letne premije odtegnejo tudi v primeru, če gre za resnično bolezen, kajti le tako bo dosežen uspeh in bo »premijske bolezni« zares konec.

(Po prevodu v Novi proizvodnji 2/3 1961)

ZAHTEVAMO FOTOGRAFIJO

Toliko tega smo že zahtevali oziroma svetovali, da bi preprečili prodajo nevrednih žlobudrastih umetnih vin po gostilnah prelepe vinorodne slovenske dežele, pa nič in nič.

Preostaja nam še zahteva, da naj gostilničarji vendar že enkrat začnejo bolj paziti in odklanjati ponudnike takih pljusov. Od tistega pa, od katerega bodo kaj kupili, naj zahtevajo fotografijo. Ta fotografija mora potem viseti v lokalu s polnim njegovim naslovom oziroma z obeležbo: Sedaj točimo tekočino, ki jo je dobavil ta človek tule... Na ta način bomo vsaj vedeli, kdo razpečava tako ali drugačno robo delovnim ljudem, pa bomo mogli slabe dobavitelje podprto zavračati.